

TÜRK İDARE DERGİSİ

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI İKİ AYDA BİR ÇIKARILIR

Yıl: 39

Ocak – Şubat 1968

Sayı:310

İÇİNDEKİLER

I— GENEL İDARE :

A — TETKİKLER :

		<u>Sahife</u>
Mülkiyet Hakkı.....	A. Naci EKŞİOĞLU	4
Kalkınma Plânı ve İdareci	Bahaeddin GÜNEY	18
B — TERCÜMELER :		
Bavyera İçişleri Bakanlığında Bayındırlık Yüksek İdaresi	A. Burhanettin ERGUN	36

II — MAHALLÎ İDARELER :

A — TETKİKLER :

Mahalli İdare Gelirlerinde Ek Yüzde Birlerin Önemi	Nurettin ALAGÖK	46
---	-----------------	----

B — TERCÜMELER :

Fransa'da Mahallî İdareler Genel Müdür- lüğü	Sabri YAŞAYAN	60
---	---------------	----

İDARÎ COĞRAFYA :

İkizdere İdari Coğrafyası	Ali Namık TÜZÜN	82
---------------------------------	-----------------	----

YÖNETMELİKLER :

88

DANIŞTAY KARARLARI :

91

HABERLER :

Yiğit KIZILCAN	102
----------------	-----

ABONE BEDELİ

Türkiye için yıllığı	: 500 kuruş
Yabancı memleketler için yıllığı	: 750 kuruş

ABONE BEDELİNİN GÖNDERİLMESİ ŞEKLİ

A — Türkiye’de:

Bulunan yerin Malsandığına tutarı yatırılarak mukabilinde alınacak (çeşitli gelir makbuzu) aynen ve taahhütlü mektupla;

İçişleri Bakanlığı Yayın Müdürlüğü — Ankara
adresine gönderilmelidir.

B — Yabancı memleketlerde :

Abone bedeline, makbuz pulu için 4 kuruş eklendikten sonra hâsıl olan meblâğ, posta veya banka havalesi olarak yukarıdaki adrese gönderilmelidir.

YAZI İŞLERİ

İdareyi ilgilendiren mevzularda hazırlanacak etüdler kabul olur.

Gönderilecek yazıların iki nüsha olması ve 25, 25 sahifeyi geçmemesi, makinada seyrek satırla yazılmış olması ve yarım sahifeyi geçmeyen ayrıca bir de özü bulunması lâzımdır.

Dergiye dercolunmayan yazılar iade edilmez.

Yazı işleri için **İçişleri Bakanlığı Yayın Müdürlüğü**’ne müracaat edilmelidir.

Sahibi : **İçişleri Bakanlığı**

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Mes’ul Müdürü : **Yiğit KIZILCAN**

• İDARECİLER;

BANA İÇTEN HAYKIRANLAR, BÜYÜK TÜRK ULUSUNUN TAM ANLAMI İLE MİLLET OLMASINI İSTEYEN, ONUNLA EN MODERN BİR TÜRK DEVLETİ KURMAK İÇİN İNSANLIK FEDAKÂRLIKLARININ HİÇ BİRİNİ ESİRGEMEYEN, KÜLTÜR, İDARE, İNTİZAM VE DEVLET ANLAMLARINI EN SON İLMÎ TELAKKİLERE GÖRE, TEBELLÜR ETTİRMEYE ÇALIŞMIŞ VE ÇALIŞAN ARKADAŞLARIMDIR. TATBİK EDEN, İCRA EDEN, KARAR VERENDEN DAİMA DAHA KUVVETLİDİR.

MUSTAFA KEMÂL ATATÜRK

GENEL İDARE

TETKİKLER:

MÜLKİYET HAKKI

A, Naci Ekşioğlu

Danıştay Kanun Sözcüsü ve
Anayasa Mahkemesi Raportörü

PLAN

- I — Konuya Giriş
- II — Anayasamızın 36 ıncı Maddesi
- III — Çağımızda Mülkiyet Hakkına Dair İki Görüş ve Anayasamızın sistemi
- IV — Mülkiyet Hakkına Ait İlmî Görüşler
  - A — Tarifi
  - B — Tarihî Gelişimi
    - a — İslâm Hukukunda Mülkiyet
    - b — Roma Hukukunda Mülkiyet
- V — Mülkiyet Hakkının Modern Telâkkisi
- VI — SONUÇ

I — Konuya Giriş

Türk Milleti, asırlarca mülkiyete hürmet duygusunu adâlet sevgisiyle bir tutmuştur. Bu iki kavramı yan yana yürütmüştür. «Adalet mülkün temelidir» düşturunu millî ve İçtimaî bir kaide olarak yüzyıllardan beri muhafaza etmiştir.

Avrupa'da mülkiyet kavramı, iyice bilinmediği ve takdir edilmediği devirlerde İslâm Hukuku olan F I K I H ' ta mülkiyete dair hükümler vazedilmiştir.

Osmanlı padişahlarından Yavuz Sultan Selim ve oğlu Kanun' Sultan Süleyman fethettiği memleketlerde, Devlete ve özel kişilere ait gayri menkullerin yazımını yaptırarak, deftere geçirtmiştir. Bu defterlere sonradan «Defteri Hakanî» ismi verilmiştir. Bunlar zamanımıza kadar çok iyi bir şekilde saklanmıştır. Halen Devlet Bakanlığı Mahzenlerindedir. İcabettikçe devlet ve vatandaşlar yararlanır. Hatta, bugünkü, millî sınırlarımız dışında kalan Arap Memleketleri, Balkan ve Orta Avrupa (Macaristan) dan lüzum hissedildikçe, elçiliklerimiz vasıtasıyla, müracaat edilerek eski kayıtlar çıkartılmaktadır. Bu şekilde istifade yoluna gidilmektedir.

3 Kasım 1839 da, Büyük Reşit Paşa tarafından okunan Gülhane Hattı Hümayununda, mülkiyet rejimi kabul edilmiş. Devletin ferde yaptığı açık taahhütler arasında yer almıştır.

İlk Anayasamız olan 1293 Kanunî Esasimizin (12-24) üncü maddelerinde mülkiyet sistemi mutlak olarak kabul edilmiş ve teminata bağlanmıştır. Müsadere keyfiyeti kesin olarak yasaklanmıştır.

20 Nisan 1924 tarihli, Cumhuriyetimizin ilk Teşkilâtı Esasiye Kanununda, Türklerin Hukuku Âmmesi Bölümündeki (70 ve 74) ncü maddelerinde, mülkiyet rejimi ve mülk emniyeti teminatıyla birlikte kabul edilmiş bu hususa dair esaslar konmuştur.

Bu Anayasa zamanında hazırlanan Medenî Kanunumuzun 618 inci maddesinde de mülkiyet hakkına dair şu hüküm konulmuştur:

«Bir şeye malik olan kimse, o şeyde kanun dairesinde dilediği gibi tasarruf etmek hakkına haizdir.»

II _ ANAYASAMIZIN 36 İNCİ MADDESİ :

334 sayılı Anayasamızın 36 ncı maddesi mülkiyet hakkına dair şu hükmü koymuştur :

II. MÜLKİYET HAKKI

Madde 36 — Herkes, Mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

a) Mülkiyete ait genel kural

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.

b) Toprak mülkiyeti

Madde 37 — Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini gerçekleştirmek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlamak amaçlarıyla, gereken tedbirleri alır. Kanun, bu amaçlarla, değişik tarım bölgelerine ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini gösterebilir. Devlet, çiftçinin işletme araçlarına sahip olmasını kolaylaştırır.

Toprak dağıtımı, ormanların küçülmesi veya diğer toprak servetlerinin azalması sonucunu doğuramaz.

Mülkiyet hakkına, ait bu maddelerin gerekçeleri ise şöyledir:

MADDE — 36. Mülkiyet hakkı:

«Birinci fıkra ile ikinci fıkranın birinci cümlesinin izahına lüzum yoktur. İkinci fıkranın ikinci cümlesi hükmü ise, 19 ncu yüz yılın ikinci yarısından ve bilhassa 20 nci yüz yılın başlarından bu yana bütün medenî memleketlerde hâkim olan ve bu gün genel olarak kabul edilen bir temayülün mahsulüdür. Artık mülkiyet hakkı, Roma hukukundaki anlamda, ferdin toplum menfaatini dahi hesaba katmaksızın istediğı gibi kullanabileceğı bir hak, hudutsuz bir hürriyet niteliğini taşımamaktadır. Batı medeniyetinin öncüleri olan ve kollektif iktisat temayüllerinden çok uzak bulunan memleketlerde ve hattâ eski hukukumuzda dahi mülkiyet anlayışı, mülkiyetin aynı zamanda sosyal karaktere sahip bir hak olduğu yolundadır. Medenî Kanunumuzun mülkiyet anlayışı da bu istikamettir. Sözü geçen hüküm bâzı anayasalarda olduğu gibi, Anayasamızda da yer alması, kanun koruyucu yol gösterecek, içtihatlara istikamet verecek ve genel olarak fertler üzerinde terbiyetkâr tesire sahip olacaktır. (Temsilciler Meclisi Tutanakları S. Sayısı 35 Sayfa : 22)

MADDE — 37.

Toprak Mülkiyeti

Halkımızın büyük çoğunluğunu teşkil eden köylünün (çiftçinin) fiilen toprağına sahip olabilmesini sağlamak, Devletin başta gelen vazi-

felerindedir. Aksi halde hem İktisadî hayatımızın refah istikametinde seyretmesine hem de sosyal huzurun muhafazasına imkân yoktur. Aynı mülâhazalarla, birçok memleketin yalnız alelâde kanunlarında değil, bizzat Anayasalarında dahi 37. nci maddenin ilk cümlesindeki hükme benzer adımlar atılmış ise de, kifâyetsiz olan bu gidişin memleket ihtiyaçlarına cevap verir bir vüs'ata sahip olabilmesi için böyle bir direktifin Anayasaya yerleştirilmesi uygun görülmüştür.

Birinci ve ikinci fıkradaki hükümler tamamlamakta ve bu sınırlamanın totaliter olduğu gibi Devlet çiftlikleri yaratmak ve kollektif İktisadî tesis etmek maksadiyle değil, sadece çiftçiyi toprak sahibi yapmak (Sosyal adâleti gerçekleştirmek) gayesiyle caiz olduğunu belirtmektedir.

Üçüncü fıkradaki kaydın lüzumu kolayca takdir edilir. (Temsilciler Meclisi Tutanakları S. Sayısı 35. Sahife:22)

III — Çağımızda Mülkiyet Hakkına Dair İki Görüş ve Anayasamızın sistemi

Çağımızda Mülkiyet hakkı üzerinde iki çeşit görüş ve anlayış ileri sürülmektedir. Şöyleki:

A) Mülkiyet Hakkı Şahsi Bir Haktır:

Mülkiyet Hakkı Şahsi Haktır, sadece tasarruf hakkı değildir. Mülkiyet hakkı, şahsi haklardan ayrılmaz. Mülkiyet hakkı ferdi hürriyetler arasında yer alır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Mülkiyet hakkına, diğer klâsik ferdi haklar ve hürriyetler içinde mütalaâ ettiği görülmektedir. Ayrıca Avrupa'da Ana Hak ve Hürriyetleri sözleşmesine ek bir protokolda da yer almıştır. 20 Nisan 1924 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzda mülkiyeti bu şekilde anlamış. Türklerin hukuku âmme bölümünde yer vermiştir.

B) Mülkiyet hakkı, İktisadî bir hak ve hürriyettir. Bizim Anayasamız mülkiyet hakkı hususunda bu görüşü benimsemiştir. Mülkiyet hakkı Anayasamızın sosyal ve İktisadî haklar bölümünde yer almaktadır. Bu görüşü, mülkiyet hakkının klâsik ferdi haklar ve hürriyetler kategorisine dahil olduğunu iddia eden hukukçular hatalı bulur ve pek iltifat etmez. Şu şekilde itirazda bulunurlar. «Mülkiyet hakkı gibi şahsi bir hak olan, ferdin mülk edinebilmesi gibi bir hakkın sosyal ve ekonomik haklar bölümünde değil, Anayasamızın temel hak

ve ödevleri gösteren ikinci bölümünde yani klâsik ferdi haklar ve hürriyetler bölümünde yer alması icabeder.» Görüşünü savunurlar. Delil olarak da İktisadî ve sosyal haklar, Avrupa Ana Hak ve hürriyetler sözleşmesinde yer almamıştır. Çünkü, mülkiyet hakkı ferdi hak ve hürriyetler arasında mütalâa edildiğinden söz konusu sözleşmede bulunmamasını, gösterirler.

Konu Anayasalar bakımından mukayeseli olarak incelenirse, 1948 İtalyan Anayasası ve Türk Anayasası mülkiyet hakkına «Sosyal ve İktisadî Haklar» bölümünde yer vermiştir. Bazı Anayasalar ise klâsik hak ve hürriyetler bahsinde yer vermiştir. Şu halde mülkiyet hakkı bizim anayasamıza göre ferdi ve klâsik bir hak değildir. Sosyal ve iktisadi haklar bölümünde yer almıştır. Yeni Anayasamız mülkiyet hakkı bakımından en ileri görüşü benimsemiş bulunmaktadır.

IV — Mülkiyet Hakkına Ait İlmî Görüşler:

A — Tarifi :

Türk Hukuk Lûgatında mülkiyet hakkı «Ferdin bir şey üzerindeki hakimiyeti.» olarak tarif edilmektedir. (S. 255)

Medenî Kanunumuzda ise tariften kaçınılmış yalnız mülkiyetin muhtevası ve bu hakkın bahşeylediği selâhiyetler tesbit ve tayin edilmekle yetinilmiştir. Alman ve İsviçre Medenî Kanunları da mülkiyetin tarifini yapmayıp bu hakkın malike tanıdığı selâhiyetlere işaret etmektedirler. Yalnız Fransız Medenî Kanununun 544. maddesinde mülkiyet şöyle tarif edilmektedir : «Kanun ve nizamlarla men' edilmiş olan istimalerde bulunmamak şartıyla, mülkiyet eşyalardan en mutlak bir şekilde istifade ve onlarda tasarruf etmek hakkıdır.» Modern mülkiyet kavramının en karakteristik vasfım bu Hukukunun «plene en re potestas» «mal üzerinde mutlak hâkimiyet» prensibinde bulmaktayız.

Dr. Ferit H. Sayman ve Dr. Halid K. Elbir mülkiyeti «bir mal üzerinde bazı hududtlar içerisine alınmış olan daimî bir mahiyeti haiz umumî ve inhisarî bir tasarruf veya hâkimiyet hakkı.» olarak tarif etmektedirler. (1)

(1) Dr. Ferit ,H. Saymen ve Dr. Halit K. Elbir. Türk Eşya Hukuku (Aynı Haklar) Sahife : 221. İstanbul — 1954

B — Tarihi Gelişimi :

a — İslâm Hukukunda Mülkiyet :

Ord. Prof. Sabri Şakir Ansay, «Hukuk tarihinde İslâm Hukuku, adlı kitabında (Sahife : 82 - 83) : Mülkiyet bir şey üzerinde tam ve hasren sahiplik hakkıdır. O şey... mülk demektir. Mülkün sahibine mâlik veya rabb denir... Mâlikin ayn üzerinde iki mülkü vardır : Biri mülk-i yeddir.» diyor.

Mecellede ki mülkiyet ile ilgili hükümler ise aşağıya alınmıştır :

Madde : 125 — Mülk, insanın malik olduğu şeydir; gerek a'yân olsun ve gerek manafî olsun.

Madde : 126 — Mal, tab'ı insani mail olup tavak-ı hacet için iddialar olunabilen şeydir ki menkule ve gayrimenkule şâmil olur. (1)

Madde : 1192 — Herkes mülkünde keyf-e mâyeşa tasarruf eder, fakat başkasını hakkı tasarruftan men'eder.

Meselâ : Fevkânîsi birinin ve tahtanîsi diğerin mülkü olan ebniyede fevkânî sahibinin tahtanide hakka-ı kararı ve tahtanı sahibinin fevkânide hakk-ı rakfî yer-ni güneşten ve yağmurdan tesettür ve tahaffuz hakkı olmakla birisi diğerin izni olmadıkça ona muzur olabilecek bir şey yapamaz ve kendi binasını yıkamaz.

Mecellenin 1069 uncu maddesinde de aynı ifade kullanılmakta ve aynı hüküm müşterek maliklere uygulanmaktadır.

b — Roma Hukukunda Mülkiyet :

Bu konuda iki hukukçunun fikirî erini almakla yetineceğiz.

Salvatore Di Marzo'nun fikri : «Roma kaynakları mülkiyeti tarif etmezler... Mülkiyet şey üzerindeki en umumî hâkimiyettir. Filhakika başka hiçbir aynî hak bu kadar geniş bir muhtevaya mâlik değildir. Hattâ diğeri aynı haklar, başkasının şeye mâlik olduklarını tazammun ve bu mülkiyeti tahdit ederler... Mülkiyet hakkının muhtevası mahdut değildir : Bir taraftan bir kimseye veya âmme menfaati dolayısıyla âfakî mânada hukukun takyidatına tâbi tutulabilir,

(1) Ali Himmet Berki - Mecelle-i Ahkâmı Adliyye Ankara — 1959.

diğer taraftan da şeyin müştereken bir kaç kişiye birden ait olması veya üçüncü bir şahsın şey üzerinde bir hakka sahip bulunması gibi hususi şahısların haklarının iştiraki ile tahdit edilebilirdi. Böylece mülkiyetin hacmini daraltan bir kuvvet gibi mülâhaza edilmesi icabeden bir tahdit taayyün eder ve mülkiyet, kendisini frenleyen sebepler zail olur olmaz yeniden bütün kuvvetiyle cari olmakta devam ederdi. Modern hukukçular bu mânada mülkiyetin elâstikiyetinden bahsederler.» (1)

C. Accarias'ın fikri : «Mülkiyet öyle bir haktır ki bu hak muvacehesinde cismini bir şeyin temin edebileceği bütün avantajlar tam olarak muayyen bir şahsa verilmiştir. Bu avantajlar üç gruba ayrılır : «Jun utendi» yahut «Usus», «Jus Fruendi» yahut «Fructus», «Fructus», «Jus abutendi» yahut «Abusus.» Usus'la şeyi olduğu gibi kullanmak anlaşılır. Evde ikâmet etmek v.s. Fructus : Nasıl olursa olsun mahsul üzerindeki hakkı gösterir. Bir evin kirası gibi L'abusus, tasarruf hakkı şeyin şeklini değıştirme, satma hattâ şeye zarar verme, harap etme yetkilerinden ibarettir.

Bu anlam altında mülkiyet mutlak ve münhasır olarak görülür, demek esas itibariyle şahsî demektir ki bu da ortaklığın «Gomminante» antitezidir.

Mülkiyet hakkı mutlaktır dedim, mutlak oluş önce şümul bakımındandır, o mânadaki malik istediğini yapar. O halde aslında mülkiyet hakkında insan şahsiyeti teyid edilmektedir... Bununla beraber mâlikin serbestiyeti iki farklı mahiyetteki tahditten acı çeker. Bir kısmı doğrudan doğruya kanundan çıkan kamu yararına istinat ederler...

İkinci grup tahditler, şey üzerinde mâlikin daima yalnız başına hak sahibi olmayacağı esasına dayanır : Müşterek mülkiyet... (2)

V — Mülkiyet Hakkının Modern Telâkkisi :

Fransız İhtilâli felsefesi mülkiyet hakkını şahsî hürriyetin bir sonucu olarak ve mutlak bir şekilde telâkki ediyordu.

Adam Smith mülkiyet hakkı için şunları söylemiştir : «Şahsî mülkiyet ile düşünce hürriyeti hemen hemen aynı şeydir. Zâlimler

(1) Salvatora Di Marzo Roma Hukuku S: 216. Dr. İsmet Ocakçioğlu tercümesi.

(2) C. Accarias- Précis de Droit Romain~Tome_1_p : 446/449.)Dr. İsmet Ocakçioğlu tercümesi

mülkiyet hakkını çiğnedikleri zaman düşünce ve his hürriyetini de çiğnüyorlar, demektir.»

Meşhur Hukukçu Brunet'in mülkiyet hakkındaki fikri şudur : «Mülkiyet, hürriyet ve istiklâlin bir şartıdır. İnsan Mülkiyete serbestçe sahip olduğu takdirde hürriyetinden tam olarak istifade eder ve şahsiyetinin tam olarak inkişafını bulur. Binaenaleyh mülkiyet tecavüzden masun ve mukaddestir. Hiç kimse mülkiyetinden kamu menfaati sebebi ile gerçek değeri peşin ödenmeden mahrum edilemez.

Mülkiyet hakkının yeni telâkkisine ilk adımı Fransız Hukukçusu Leon Duguit atmıştır.

Duguit'ye göre, Kanun Koyucu fertlerin mülkiyetine zarar verecek hiçbir kanun yapamaz. Mülkiyet, Haklar Beyannamesi ile insanın doğuşu ile birlikte teşhiz edilmiş bulunduğu tab'î haklar arasına alınmıştır. 1789 Beyannamesi 1 ve 2 inci maddelerinde «İnsanlar haklarda eşit ve serbest olarak doğarlar ve yaşarlar... Bu haklar... Mülkiyet hakkı v.s.... dir.» denilmektedir. Bu prensibe uygun olarak 1791 Anayasası mülkiyetin dokunulmazlığını garanti ediyordu.

Kanunî hükümler dışında, politik, ekonomik ve sosyal yönlerden mülkiyet hakkı nasıl telâkki edilmektedir? Bu önemli bir sorudur ve incelenmesi Anayasa Hukuku Kitabının sınırı içine girmez. Yalnız bazı devirlerde büyük kredisi olan mülkiyet teorisi, modern cemiyetlerde mevcut olan mülkiyeti izaha muktedir değildir. Belki menkul şeylerdeki şahsî mülkiyeti izah edebilir, fakat gerçekten ve muhtelif şekilleri altında kapitalist mülkiyeti ve ne de irsî intikali izah etmeye muktedirdir.

Kapitalist ve irsî gayrimenkul mülkiyeti ancak sosyal fayda ile izah edilebilir ki muayyen bir devirde ancak sosyal yönden faydalı olduğu isbat edildiği zaman meşru olduğu da isbat edilmiş olacaktır.

Bu görüş şeklinden bazı çok önemli sonuçlar çıkar. Yalnız Sosyal faydaya dayanan mülkiyet ancak sosyal fayda ölçüsü içerisinde mevcut olmalıdır. O halde Kanun Koyucu şahsî mülkiyete sosyal ihtiyaçlara uygun ve onları karşılayan bütün tahditleri getirebilecektir. Mülkiyet artık dokunulmaz ve mukaddes bir hak değildir. Fakat sosyal ihtiyaçlara uymak mecburiyetinde olan ve devamlı olarak değişen bir vazifedir. Şayet şahsî mülkiyetin sosyal bir ihtiyaca cevap veremediği bir an gelirse, Kanun Koyucu zenginlikleri işe yarar

hale getirecek yeni bir şekil organize etmek için müdahale etmek mecburiyetinde kalacaktır. Bir memlekette şahsî mülkiyetin mevzuat tarafından kabul edilmiş olması, mâlikin sosyal belirtili bir rol ifa edeceğini gösterir.

Prof. George Bordeaux'un fikirleri :

Ekonomik haklar :

Ekonomik haklar memleketin ekonomik yapısının kullanılmasını idare ettiği haklardır. 18 nci Asır felsefesi ve 1789 Beyannamesi ki bu felsefenin ifadesidir, doğruyu söylemek lâzım gelirse ekonomik hakları tanımıyordu, zira o zaman ekonomik düzen ferdî hakların serbest faaliyeti sonucu kendiliğinden teessüs eden bir düzen olarak telâkki ediliyordu...

Bu sebeple şayet ihtilâl mevzuatı bugün mükemmel bir şekilde ekonomik haklardan olan mülkiyet hakkını, ticaret hakkını, endüstri hakkını kabul etmiş ise bu doğrudan doğruya insan tabiatına bağlı imtiyazlar başlığı altındaki diğer ferdî haklarla aynı plân üzerinde görüldüğündendir.

Mülkiyet hakkı :

Sosyal hak olarak mülkiyet hakkı :

Ferdî Konsepsiyondan sosyal hakkı :

Mülkiyet, bütün siyasî toplumların korumayı gaye edindikleri haklar arasına almakla 3 Eylül 1791 Beyannamesi zulme mukavemet, emniyet ve hürriyetle aynı plâna almıştır. Beyanname mülkiyette tâbii bir hak görüyor. Bu ferdî konsepsiyon, Voltaire'in zamanında İngiltere'de gıpta ettiği örneğe göre mülkiyetle hürriyeti birleştiriyordu. Bu açı altında mülkiyet neticeten, hürriyetin tabiyesi olarak görülür. Zira, bundan faydalananın ne başkanın ve ne de Devletin yardımına ihtiyacı vardır ve gerçekten hürdür. Ferdî ve serbestiyet görüşüne göre mülkiyet herkese, hattâ Devlete de ileri sürülebilen sübjektif bir haktır.

Mülkiyet hakkı bugün bu ihlâl edilemez ve zaman aşımına uğramaz tabi-î hak karakterini kaybetmiştir. O ancak hâkim olan sosyal politika konsepsiyonu içerisinde, muhtevası kollektif fayda zaruretlerine tâbi tutulmuş ve kanuni tarif edilmiş bir imtiyaz olarak yaşar...

Mülkiyet hakkının inhirafı :

Medenî Kanununun 544 ncü maddesi (Fransız Medenî Kanunu) müşterek bir şeydir. 544 ncü maddedeki konsepsiyon itirazları çeker. Zira bu konsepsiyon mülkiyette ancak şahsî bir imtiyaz görmekte olup onu haklı gösteren sosyal fonksiyonu ihmal etmektedir.

Medenî Kanunun açısından mülkiyet hakkı telâkkisinin bugün aşılması olduğu itiraz kabul etmez bir vakıadır.

544 ncü maddenin konsepsiyonu 1789 Beyannamesinin konsepsiyonu gibi artık ne halen hâkim fikirlerle ve ne de müsbet hukukla bağlaşılabilmektedir.

Gerçekten mülkiyet hakkı, kullanılması itibariyle bir takım inhiraflara maruz kalmıştır :

1 — Yanlış anlaşılan bir liberalizm sebebiyle önce mülkiyetin ihtiva eylediği ferdi imtiyaz karakteri mübalâğa edildi, bu mübalâğa müşterek menfaatin meşruluğunu tanınamaya kadar gitti. Bu egoizm mülkiyet hakkının kullanılması örtüsü altında zaten yerinde düzenleyici kaidelerle sıkıştırıldı.

2 — Fakat mülkiyet hakkının hiportrofisi hakkında aynı şey olmamış, bu aksine Kanun Koyucu tarafından kolaylaştırılmıştır. Cismanî veya tabi-î mallar yanında mülkiyete bir seri cismanî olmayan mallar da dahil edildi (alacak şirket hisse senetleri...) ki bunlar çok daha az bir şekilde münhasır oluş karakteri ile uyuşurlar.

Bu benzetişle himaye edilen ve önlerine ufuklar, alanlar çıkan, mâlikler tabiî olarak onlara da bütün mülkiyet rejimi kaidelerini uygulamak yollarını aradılar. Halbuki bu rejim sosyal emsali fevkalâde çok olan bu mallara güçlüklerle intibak ettirilir.

İşte buradan yalnız maliklere tahsis edilmiş olan münhasiriyetten zarar gördüklerini telâkki eden fertler yığını ile gittikçe ağırlaşan ihtilâflar çıkmaktadır.

3 — Bu ihtilâfların şiddeti hükmi şahısların bilhassa şirketlerin gelişmesi ile daha da arttı.

Gerçek şahıslara tanınan hakların aynisiyle teşhiz edilmiş bulunan hükmi şahıslar usulünün önemli şekilde kesafeti mülkiyet hakkının bir üçüncü tip inhirafını teşkil eder.

Filhakika, malik olan bir şirketin ve malik olan bir ferдин durumları farklıdır. Fert için mülkiyet, varlığı için zarurî harici şeyler üzerinde şahsiyetinin uzatılmasıdır. Hükmi şahıslar için böyle değildir.

4 — Nihayet, endüstri gelişmesinin tesiri altında, âile atölyesi yahut zanaatın mütevazî çerçevesinin parçalanmasından itibaren mülkiyet mefhumunun işletme rejimini içine almaya yetersiz olduğu meydana çıkarılmıştır.

Tahayyül edilen çareler : Mülkiyet hakkındaki değişikliklerin mahzurlarını bertaraf etmek için ki (mülkiyet hakkı şeylerin mülkiyetiyle insanı insana tâbi kılmaya götürüyordu.) mülkiyet hakkının süresini değiştirmenin yeteceğine inanılmıştı. Ve hakkı fertten sıyrarak kollektif bir cevhere intikal ettirme yolu tahayyül olundu. Yalnız Devlet, Millet mâlik olacaktır.

Mülkiyet hakkının sosyalleştirilmesi :

Her ikisi de mutlak olan bu iki tez arasında akliselime uygun gelecek olan yol seçim yapmadan her birinden yaşayabilir bir hal şeklinin unsurlarını almak olacaktır. Yahutta hakkın taallûk ettiği mallar sosyal fenksiyonlarını ifa edemedikleri zaman hakkın sahibi değiştirilecektir. Veyahutta iptidâî mutlaklık yerine mâlikin imtiyazlarını sınırlayan kanunlar tarafından belirtilmiş nisbî bir karakter geçecek şekilde hakkın mahiyetini tâdil etmekle yetinilecektir.

İnsanın şeylerin varlığı üzerinde değil fakat kuşanılmaları üzerinde hakkı vardır... Mülkiyetin temeli onun kullanılma telâkkisinden yani finalitesinden ayrılamaz.

Halbuki bu finalite hem ferî hem de sosyaldır ki aynı zamanda özel mülkiyet hakkına hizmetin ve sosyal faydanın tercümanı olan siyasî iktidar tarafından, özel mülkiyetin kullanılmasının kontrolünü de ihtiva eder.

Bu mülkiyet hakkına bağlanmış olan imtiyazların sınırlandırılması yeni değildir. Uzun zamandan beri, bu kullanma hakkı sınırlandırılmıştır. : İnşa etmek isteyen şehirdeki mâlik şehircilik ve sağlık konusundaki düzenleyici kaideye uymak zorundadırlar; köydeki mâlikler bazı çalışmaları yapma hakkına haiz değildir...

Fakat halihazırda mülkiyetin hâkim bulunmadığı bir manaya göre hakkını kullanma mükellefiyeti karşısında bulunmuş olmasıdır.

Şayet vazifesini fena yaparsa âmme iktidarı ona yol gösterecek cebir kullanacak ve hattâ kamulaştırılacaktır. İşletme şekli ona empoze edilecek, malların tasarrufu artık serbest olmayacaktır. (İhraç yasağı, stok yapan bir teşkilâta teslim gibi..) Satış şarta tâbi tutulacak ve aynı şekilde kira... sosyal fayda mâlikin iradesinin, zevkinin fantazisinin yerine geçmiştir.

İkinci Kurulan Meclis meseleye temelinden yanaşmamıştır. Giriş millileştirmeye ilişkin formüle yeniden temas etmekten sakınmamıştır. Fakat böylece doğrudan doğruya olmasa da hakkın nisbîliğini tanımakta diğer taraftan da 1789 prensiplerine yeni ferdi tarife bağlılığım ilân ediyor...

1958 Anayasası 1946 Anayasa'sının girişindeki hükmü tasdikle gerçekten mülkiyet hakkı yönünden daha açık değildir.

Şarhî mülkiyet :

Mülkiyet hakkı şayet sosyal düzenin temellerinden biri olarak devam ettirilmekte ise de kullanılması ve hattâ bazan faydalanılması muhtelif şartlarla donatılmıştır. Öyle ki kullanılması aynı zamanda topluluğun iyiliğine iştirak etmelidir.

Böylece istimlâki haklı gösteren kamu yararı evvelce çok dar bir mânada anlaşılırken bugün, bir malın özel bir mâmelekten, diğer özel bir mâmeleke geçmesini hoş görecektir yolda çok daha geniş bir şekilde anlaşılmaktadır.

Gene aynı şekilde mülkiyetin müşterek menfaate tâbi tutulması, Kanun Koyucuyu işletme hürriyetini tahrif edecek şekilde ziraat istihsalini düzenlemeye sevk etti. Mâlikin buğday ekmeği veya asma dikmesi, artık tamamen serbest seçimine bırakılmış değil, bu Kanunun Koyucu tarafından belirtilmiş ekonomik zaruretlere tabiidir.

Kazaî kuvvet özel mülkiyetin bekçisidir... Kazaî kuvvetin yukarıda da işaret olunduğu veçhile hürriyetlerin bekçisi olduğu prensibinin sonucudur. Filhakika ihtilâlden beri özel mülkiyeti vatandaşın birnevi âmme hürriyetlerinden telâkki etmek teamül haline gelmiştir. (1)

---

(1) M. Walin Droit Administratif. S : 87.

VI — SONUÇ

İşte bu gelişmeye muvazi olarak Anayasamız mülkiyet hakkının ferdi bir hak olmaktan ziyade sosyal mahiyet taşıyan bir hak olduğunu kabul etmiş ve bunu sosyal ve İktisadî hak ve ödevler bölümünde belirtmeyi uygun bulmuştur... Bu gelişme bizde esasen daha evvelden hususi kanunlarla kendisini hissettirmiştir. 6785 sayılı İmar Kanununa göre 10 yıldan beri boş duran arsa ve arazi sahiplerine imar plânında tesbit edilmiş esaslara uygun inşaat yapmaları tebliğ edilir ve şayet bu tebliğ tarihinden itibaren 5 yıl içerisinde işbu esaslara uygun şekilde inşaat yapılmayacak olursa arazi veya arsa istimlak olunurdu.

Bunun gibi gayrimenkul kiralarının Kira Takdir Komisyonunca tesbit veya gayrimenkul sahibinin kiracıyı evden çıkartmaması gibi hususları hükme bağlayan kanunlar, bir mülkiyet hakkının mukaddes bir hak olarak telâkki edildiği cemiyetlerde hali tatbik edilmiş ve halen de edilmektedir, İçtimaî ve İktisadî mülâhazalarla mülkiyete vaz olunan takyitlerin mevcudiyetini ifade etmektedirler. Yukarıdaki mülâhazalara binaen dir ki mülkiyet hakkının hem âmme hukuku bakımından ve hem de hususi hukuk bakımından bir takım kayıtlamalara tâbi kılınması icap etmektedir. Hususi hukuk bakımından mülkiyete ait başlıca kayıtlamalar hususi kanunlarla ve bilhassa Medenî Kanunla ihdas edilmiştir. Meselâ komşuluk hakkı yönünden her şahıs, mülkiyetinin kendisine bahşettiği kullanma ve faydalanma selâhiyetlerinden fedakârlık yapmak mecburiyetindedir. Başkalarını rahatsız edecek tesisatı evimize yapamayız; geçit hakkı tanımak zaruretinde olduğumuz durumlarda mülkümüz üzerinde bir kayıtlamaya tâbi olmuş oluruz. (M. K. 667, 668, 678, 680, V.S.)

Âmme hukuku bakımından kayıtlamadın ihdasındaki sebep âmme menfaatlerinin temini ve himyesidir. Millî Savunma, Umumî Sağlığı koruma veyahutta millî ekonomi mülâhazaları ile konulan kayıtlamaları bu meyanında zikretmek mümkündür. (1)

Mülkiyet hakkı, dayandığı felsefe görüşü ve modern telâkkisi ile Anayasamızın «Sosyal ve İktisadî Haklar Bölümünde» en ileri

(1) Prof. İ. Arsel. Türk Anayasa Hukukunun Umumî Esasları Sahife : 406

şekliyle sağlam olarak yer almıştır. Böylece halkımızın ihtiyaçlarını zorlayan ve milletimizin imkânsızlıklarından doğan güçlüklerini hafifletmiştir.

İnançla ve samimiyetle söyleyebiliriz ki, halkımız mülkiyet hakkına içten gelen büyük bir sevgi, kuvvetli ilgi duymakta ve bunu kalbinde saklamaktadır. Bu durumda, mülkiyet sosyal düzenimizin en önemli temel taşlarından biri olarak karşımıza çıkartmaktadır. Anayasamızın, cemiyet nizamının, asayişin sağlanması için onun iyi korunması gereklidir. Bu husus gerek Devletin ve gerekse kişilerin başlıca görevi olmalıdır.

KALKINMA PLÂNI ve İDARECİ

Yazan :
Bahaeddin GÜNEY

[(308) sayılı Dergi'den devam]

Bunun için konunun ele almışında güç safhalı hareket programı hazırlamak yerinde olacaktır.

a) Birinci safhada daha çok, yatırımların kuruluş yeri ile ilgili kararlar üzerinde durulacaktır. Bu hususta :

1 — Yatırım projelerinin hazırlanmasında birden fazla kuruluş yeri ile ilgili kararlar üzerinde inceleme yapılması telkin edilecek,

2 — Diğer yatırım kıstaslarına göre eşit durumda bulunan projelerden, geri kalmış bölgeleri kuruluş yeri olarak gösterenler tercih edilecektir,

b) İkinci safhada özel teşebbüs yatırımlarının belli bölgelere tevcihi için teşvik tedbirleri alınacak, kamu yatırımlarının programlan arasında da bu bölgelere öncelik tanınacaktır.

c) Son safhada etraflı bölge kalkınma planları hazırlanacaktır. Bölgeler arası tercihte hem iktisadi, (Bölgeler gelişme potansiyeli) hem de sosyal (geri kalmış bölgelerin kalkındırılması) unsurlar üzerinde durulacaktır.»

Merkezi idarenin taşra kuruluşlarını il bölümlerine uydurmak veya il bölümlerinde bölge kuruluşlarına göre değişiklik yapmak, sosyal, ekonomik, teknik ve siyasi sebeplerle mümkün olamayacağına göre yapılacak iş bölge plânlamasını gerçekleştirmek olacaktır.

Taşra Teşkilâtı Raporunda belirttiği gibi, bölge plânlaması çalışmalarından faydalanma görüşüne temel teşkil eden düşünce, gittikçe belirmekte olan kalkınma ve gelişme bölgelerini esas alarak, merkezi idarenin birden fazla ili kapsıyan faaliyet ve kuruluşlarını prensip itibariyle bu bölgeler içinde teşkilâtlandırmaya çalışmaktadır.

Devlet Planlama Teşkilâtınca yapılan inceleme ve çalışmalarda, bölgelerin seçiminde, diğer ülkelerin planlama tatbikatında kullandıkları kriterler de gözönünde tutularak, memleketimizin şartlarına en uygun planlama ünitesinin ü veya illerden ibaret bölgeler olacağı kabul edilmiştir. Bu ayrımın faydaları aşağıdaki şekilde özetlenmiştir :

— Bölgesel örgütü olan kuruluşların hemen hepsinin sınırları (birbirinden farklı olmakla beraber) il sınırlarına az çok intibak etmektedir.

— Çeşitli verilerin toplanmasında il seviyesinde çalışılmasının memleketimiz şartlarında, gerek planlama çalışmaları süresince, gerekse uygulama safhasında idari kolaylıklar sağlaması söz konusudur.

— Tamamlanmış bölge planlama çalışmalarında kabul edilen bölge ayrımı devam ettirilmiş olmakta ve ilerde yapılacak karşılaştırmalar için kolaylıklar sağlanmaktadır.

— İl seviyesinde envanter çalışmaları, birkaç ilden ibaret bölge ayrımında elde edilen neticeye göre yapılacak değiştirmelere imkân verir.

— Bir ilde bulunacak değerler, bu ilin bölgeyi teşkil eden diğer illeri temsil ettiği göz önüne, alınırsa, azaltılmak veya çoğaltılmak suretiyle, illerin hepsi için kullanılabilceğinden millî plana giren istatistikler düzenlenilmiş olur. (30)

Günümüzde, kalkınma planlarının hazırlanmasında ve uygulanmasında, bölgesel planlamanın önemi açıkça ortaya çıkmıştır. Tatbikatı izliyen bir planlama uzmanının şu satırları, vali ve kaymakamların yıllardan beri çözümlenmesini istedikleri bölgeler probleminin ele alınmasının yeni bir ifadesidir :

«Yıllık programların hazırlanması safhasında, uygulama kademeleri olarak ilçe, il ve bölgelere düşen çalışmalarda sektörler arası ilişki ve ahenk kurulamadığı, başka bir deyişle sektörler arası yatay koordinasyon yeteri kadar sağlanamadığı için, sektör programlarının ulusal seviyeye kendi duvarları içinde hazırlanmış olarak geldiğini belirtmek gerekir.

(30) Devlet Plânlama Teşkilâtı, «Bölgesel Plânlama» Ankara 1966.

Bunun sonucu olarak, uygulama alanında çok defa sektörler arasında tekrar, çatışma veya en azından zaman ve mekân bakımlarından ahenksizlikler ortaya çıkmaktadır.

Sektör programlarının belirtilen mahallî kademelerde odaklaştırılması ve son safhada ve teknik bakımdan ekonomik ve sosyal gelişme düzeyi olarak bölge çapında derlenmiş şekliyle ulusal seviyeye iletilmesi, merkezin bölgelerarası dengeyi yeterli olarak kurmasında kolaylık sağlayacaktır.

Özet olarak, planın öngördüğü hedeflere varmak için makro denge ve sektör analizleri metodları yanında, bölgesel planlama metodunun da kullanılmasına şiddetli ihtiyaç olduğu, iki yıllık uygulamanın ışığında anlaşılmiş bulunmaktadır.» (31)

Plan bölgeleri teşekkül edince, gerekli düzen ve koordinasyonu gerçekleştirme; verimli ve müessir olmak için, merkezi idarenin mevcut bölge kuruluşları merkez ve alanları müşterek olacak şekilde, plan bölgeleri içinde, yeniden teşkilâtlandırılacaklardır.

‘Diğer taraftan, bölge ölçüsünde faaliyet gösteren teknik hizmetlerin tek bir genel yöneticiye bağlanması çok daha etkili bir çalışma düzeni sağlayacaktır. Bu tek yönetici bölge merkezinde yer alan bölge valileri veya koordinatör valiler olacaktır.

Sıddık Sami Onar’ın da belirttiği gibi, Umumî Müfettişlik, Muhtelif Encümen gibi müesseseler zaman zaman bu maksatlar için denenmiş teşkilâtlar olmuşlar, fakat bu iki kuruluş ta kendilerinden beklenen faydayı sağlayamamışlardır.

Onar’a göre yukarda bahsettiğimiz Anayasanın 115 ci maddesinin son fıkrasının hükmüne dayanarak bazı hizmetlerin görülmesi ve bu arada bölge planlaması bakımından bir ihtiyaç olarak tezahür eden il çerçevesini aşan «rejyon» lar kurulması zarureti karşısında, Koordinatör Valiliği bu ihtiyacı tatmin edebilecek bir müessese olarak kabul etmek mümkündür. Böylece birbirleri ile İktisadî ilişkileri bulunan iller arasında, gerekli işbirliğini sağlamak ve planın yöneldiği gayeleri daha rasyonel bir şekilde tahakkuk ettirmek mümkün olacaktır.

Kısaca belirtmek lâzımdır ki, plan bölgelerindeki koordinatör valiliklerden beklenenler ile umumî müfettişlikler istenenler arasın-

(31) BÖTTÜCENE, İçen DP.T. «Gerekçe» isimli raporundan.

da büyük farklar vardır. Umumî müfettişliklerin, hemen hemen tamamı ile emniyet ve asayiş endişesi ve düşüncesiyle kurulduğunu söylemek bu büyük farkı anlatmaya kâfi gelir.

Taşra Teşkilâtı Raporunda da işaret edildiği gibi, bölge plânlaması, ekonomik ve sosyal kalkınma gibi problemlerin ele alındığı bir ortamda bölgelerin teşkilâtlanmaları konusu tartışılırken, umumî müfettişliklerin hatırlanması ve bunlara atıf yapılması günümüzün şartları içinde fazla bir anlam taşımayacaktır.

Çeşitli bakanlıkların bölge düzeyindeki faaliyetlerinin koordinasyonu plana göre düzenlenebileceği ve yönetilebileceği bir çerçeve olan plân bölgelerindeki genel yöneticilerin ana görevleri, şu şekilde özetlenebilir :

— Uzun vadeli ve kısa vadeli planların hazırlanması safhasına ve dolayısıyla kaynakların ayırımı işlemine katılmak,

— Planın fiilen uygulanması sırasında çeşitli faaliyetlerin, hükümetin bölge düzeyindeki çeşitli örgütleri yardımı ile koordine etmek,

— Uygulama ile planlama arasında bağlantı kurmak,

— Karma ekonomiden sorumlu olan özel sektörü, kanalize etmek ve yönetmek,

— Bölgede liderlik görevini yapmaktır. Bölge idarecisi liderlik sayesinde özel sektörü harekete getirmek, analize etmek, etkilemek gücünde olmadıkları sürece gerçek bir kalkınma hareketi yaratmaya imkân yoktur. Ayrıca, kalkınma isteği ve kalkınmanın önemini bilinci var olmadıkça ve bu hareketi yönetmeye istekli ve buna güçlü bir idareci bulunmadıkça kalkınma sağlanamaz. (32)

Bölge merkezindeki valilerin en önemli fonksiyonları, şüphesiz planlı ekonomik ve sosyal gelişmenin bölge ölçüsünde gerektirdiği koordinasyonu sağlamak olacaktır. Bölge valilerinin koordinasyon görevlerini ifa edebilmeleri, yeniden düzenlenmiş bölge kuruluşlarından ayrı olarak araştırma ve danışma gruplarının bulunmasını icap ettirmektedir. Nitekim, Devlet Planlama Teşkilâtı statik ve dinamik verilerin tesbit edilerek gerekli envanter çalışmaları ve araştırmala-

(32) WEITZ, Raanan. «Bölge Kalkınması için Örgütleşme», 8 ci İskân ve Şehircilik Haftası Konferansları İskân ve Şehircilik Derneği Yayın, Ankara 1966

rın yapılabilmesi ve projelerin tanzim edilebilmesi bakımından bölgelerde planlama örgütünün kurulması lüzumunu hissetmiştir. Bölge Planlama Müdürlükleri kurulması tasarısı bu ihtiyacın bir neticesidir. Yalnız, bölge planlaması, ekonomi ve inşaat gibi alanlardaki bu uzman hey'etlerin, bölge valilerinin yardımcı ve danışma birimleri olarak vazife görecekları unutulmamalıdır.

Bölge Planlamasının başarısı plana inanmış idarecilere bağlıdır. Bölgelerde idarecülerin fonksiyonlarını kolaylaştıracak bir şekilde plan bölgeleri esaslarını gerçekleştirmedikten ve bölge kuruluşlarını yeniden düzenlemedikten sonra bölgelerde kurulacak planlama örgülerine Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarının yetkilerini tanımak gibi düşünceler (33) probleme çözüm yolu getirmeyecektir.

MEHTAP Raporunda da çok açık olarak ifade edildiği gibi, planın uygulamasını sağlamak için plana inanmış idareciler eliyle işletilen bir hiyerarşik kontrolün daha etkili başka bir mekanizma bulmak imkânsızdır. Sorumlu idareciler de bu inanç yoksa hiyerarşi dışında düşünölmüş en ustaca mekanizmanın bile istenen amacı sağlayamayacağı muhakkaktır. Zaten planlı hareket etmek iyi idareciliğin temel niteliklerinden sayılmak gerekir. Bu sebeptendir ki en yukarı kademelerde uzlaşmanın tabii sonucu olarak ortaya çıkan plânlama teşkilâtları, aşağı kademelere doğru ortadan kalkacak, planlayıcılar ile uygulayıcılar aynı kimseler olacaktır. Her uygulayıcının yanına bir planlayıcı koymak gibi bir aşırılıktan dikkatle kaçınmalıdır.

Önemli olan nokta, İktisadî ve sosyal kalkınmanın inanmış liderleri ve koordinatörleri olan vali ve kaymakamların fonksiyonlarını yerine getiremeyeş sebeplerini tahlil edip gerekli tedbirleri engelleri sür'atle ortadan kaldırmaktır. Adı tatbikat olan gerçek, her zaman gözlerimizin önündedir. Onu görmemezlik, başarısızlığın ilk sebebi olmaktadır.

İdare bölümleri içinde koordinasyon :

İdare bölümleri içinde yer alan kuruluşlarca Kalkınma Planı ve Yıllık Programları gerçekleştirmek için yapılan çalışmalarda çok yönlü gayretleri icap ettirir. Vali ve kaymakamlar bu koordinasyonu gerçekleştirmek için yetkililer ile devamlı toplantılar yapmaktadır-

(33) D. P. T. «Bölgesel Plânlama» Ankara 1966 S.

lar. İdare amirlerine doğrudan doğruya bağlı olan kuruluşlar il ve üçe başkanları ile yapılan bu çalışmalar, genel olarak bir güçlkle karşılanmadan büyük faydalar sağlamaktadır. Esasen, bu dairelerin önemli yazışmalarının vali ve kaymakamların imzalarından çıkmaları koordinasyon sağlama vasıtalarından biri olmaktadır. Ayrıca, idare amirlerinin başkanlık ettikleri, kültür ve eğitim, sağlık ve sosyal yardım, bayındırlık, ziraat ve hayvancılık gibi konularda, yeniden düzenlemeye ihtiyaç göstermekle beraber, sayıları büyük bir toplam teşkil eden komisyonlar, koordinasyon çalışmalarında önemli rol oynamaktadır.

Doğumdan doğruya idare amirlerine bağlı olmayan kuruluşlar arasında ü ve üçe seviyesinde koordinasyon sağlamak çeşitli güçlükler doğurmakta, vali ve kaymakamların bu güçlükleri yenmesi gerekmektedir.

Bu konuda, bölge kuruluşlarının güçlük doğrucu tutum ve davranışlarının merkezlerinden itibaren aşağıya doğru devam ettiğine yukarda işaret etmiştik.

Taşrada, il ve üçe seviyesinde yer alan bu bölge kuruluşlarının, birbiri ile ilgili çeşitli ve hattâ aynı bakanlığa mensup kısımları arasında gerekli koordinasyon ve işbirliği yoktur. Örneğin, tarım alanında, Tarım Bakanlığına Teknik Ziraat Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü; Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü; Ticaret Bakanlığına bağlı Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü, Köy İşleri Bakanlığına bağlı Toprak - Su Genel Müdürlüğü arasında; hayvancılık konusunda ise aynı bakanlığa, Tarım Bakanlığına bağlı Teknik Ziraat Genel Müdürlüğü, Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü, Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü ve Orman Genel Müdürlüğü gibi kuruluşların merkezlerinde gerekli koordinasyon yokluğu taşra kuruluşlarına intikal etmekte, çeşitli anlaşmazlıklara ve kayıplara yol açmaktadır. Tatbikatta, İl özel idareleri, Kara Yolları Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü ve Devlet Üretme Çiftlikleri gibi çeşitli kuruluşlar her yıl binlerce kilometrelik yol inşa ederler. Devletin milyarlarca lirası sarfedilir, fakat bu kuruluşların aralarında yıllardır koordinasyon ve işbirliği noksanlığı yüzünden imkânlardan tam yararlanma, maliyeti düşürme, hizmetin kalitesini yükseltme, işleri ulusal ekonomiye uygun şekilde yürütmek mümkün olmamaktadır. Ya inşa edilecek yolların tesbitinde ekonomik, sosyal ve idari ihtiyaçlar gözönünde bulundurulamaz, yatırım projelerinin sıralarının tesbitinde ob-

jektif, ekonomik ve teknik metodlar kullanılmaz; ya da yol standartları gözden geçirilerek memleket şartlarına uygun yol tipleri tesbit edilmez. Yolların fiziki yeni yapım ve kaplama standartları düşük tutulur. Dolayısıyla her an büyük yapım ve bakım masrafları gerekir.

Kuruluşların merkezlerinde sağlanmayan işbirliği ve koordinasyonu vali ve kaymakamlar taşrada sağlamak durumuna düşmektedirler. Bunun için de, plan ve program uygulamalarını izlemek, değerlendirmek ve koordinasyon sağlamak ne kamu, ne de özel sektör açısından tatminkâr bir şekilde yapılamamaktadır. Bölgesel Planlama kuruluşu, bu işin etken bir şekilde yapılmasına büyük ölçüde yardımcı olacaktır. Başında bölge valisi veya koordinatör valilerin yer aldığı plan bölgeleri, il ve ilçe seviyesindeki kuruluşları vali ve kaymakamlarla işbirliği yapmaya sevkedebileceklerdir. Plan bölgeleri içinde, bu organizasyon gerçekleştirilmediği takdirde, İkinci İdareciler Kongresinde de ele alınan il ve ilçe koordinasyon ve denetleme kurullarının teşkili üzerinde önemle durulması; kuruluş, yetki ve müeyyidelerinin açıkça belirtilmesi gerekmektedir.

Taşa teşkilâtı ile Mahallî İdareler Arasında Koordinasyon :

1961 Anayasası; idareyi, merkezi ve mahallî olmak üzere iki kısımda ele almıştır. Merkezi idareden bahseden 115 ci maddeden hemen sonra, 116 cı maddede «mahallî idareler; il, belediye veya köy halkının müşterek mahallî ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileridir» şeklinde tanımlanır. 112 ci madde ise, kuruluş ve görevleri ile idarenin bir bütün olduğunu açıkça ifade etmiştir.

Önemli olan nokta da vatandaşın hayat şartlarını iyiye doğru götüren hizmetlerin zamanında, yerinde ve yeterli ölçüde yapılmasıdır.

Merkezi idare ile mahallî idareler arasındaki denge, memleketlerin geleneklerine ve içinde bulunduğu şartlara, başka memleketlerdeki tecrübelerden elde edilen sonuçlara göre sağlanır. Özellikle 20 ci yüzyılda meydana gelen siyasi, sosyal ve ekonomik değişmeler klâsik mahallî idare anlayışını yetersiz hale getirmiştir. Bu değişmelerin ve demokratik gelişmenin sonucu olarak 'Devlet hızlı ve dengeli bir kalkınmayı amaç edinmiştir. Ve sorumluluk yüklenmiştir. Devletin mahallî idarelere ve çalışmalarına yardımcı olması, yol göstermesi, ve kontrol sistemi kurması bu sorumluluğun bir neticesidir.

İçinde bulunduğumuz planlı kalkınma döneminde çalışmaların plan ilkelerine ve yıllık programlarına göre yürütülmesi merkezi ve mahallî idareler arasında işbirliği ve koordinasyonu zorunlu kılmaktadır. Henüz iktisaden geri kalmışlıktan kurtulamayan memleketimizin kıt imkânlarını dengeli bir kalkınma için kullanmak mahallî idare muhtariyetini zedelemeksizin, merkezi idare ile mahallî idareler arasında başarılı bir işbirliği ve iş bölümü sayesinde yapılabilecektir. Bu işbirliği ve koordinasyonu gerçekleştirecek olan, vah ve kaymakamların kaptanlık ettikleri merkezi idarenin taşra ekipleridir.

Türk Mahallî İdareleri, İl özel İdareleri, Belediye ve köyler olmak üzere üç gruptur.

Taşra Teşkilâtı ile İl Özel İdareleri arasında Koordinasyon :

Günümüzde cereyan eden, özel idarelerin kalkması veya kalkmaması şeklindeki fikir tartışmaları konumuza girmemektedir. Gerekli araştırma, değerlendirme ve tartışmalar sonunda, Anayasada değişiklik yapılarak özel idareler ancak kaldırılabilir veya özel idareler kuvvetlendirilebilirler.

Bu gün, özel idarelere ait görevlerin pek çoğunun Devlet tarafından yapıldığı bir gerçek olduğu gibi, diğer taraftan özel idarelerin yapacağı görevlerin bulunduğu da bir gerçektir.

Yeni Özel İdare Kanunu tasarısı, özel idarelerin kalmasına, toplum kalkınmasının gerçekleşmesinde öncülük yapması veya yardımcı olmasını kâfi sebep olarak göstermektedir.

Taşrada, yürürlükte bulunan 1913 tarihli İdare Umumiyyeyi Vilâyet Kanununun il özel idarelerine verdiği görevlere bir açıklık verilmeye çalışılmış, hiç bir müstakil görev verilmemiş; devlet, köy ve belediyeler, meslekî teşekküller, dernek ve özel teşebbüsle ortaklaşa görev yapmaları öngörülmüştür. İl özel idarelerine daha ziyade bir koordinasyon organı ve kademesi hüviyeti verilmiştir.

Özel idarelerin plan tatbikatında dikey ve yatay koordinasyon kademesi olacağı kabul edildiği takdirde, mevcut organlarında bazı değişiklikler yapılması zorunlu olacaktır.

Türk Mahallî İdarelerinin Yeniden Düzenlenmesi Üzerinde Bir Araştırma Raporunda (35) bu değişiklikler şöyle özetlenmiştir :

— Valinin icra organı olarak forksiyonu devam etmelidir. Planlı kalkınma objektif ölçülere bağlı, tarafsız, millî menfaatlere parti menfaatleri üzerinde yer verebilen kimselerin kilit mevkiilerinde bulunması ile gerçekleşir. İcra organının seçimle gelmesi ile bahis konusu niteliklerin bulunması büyük ölçüde tesadüflere bırakılmış olacaktır.

— Konuyu plan açısından ele alınca, il genel meclisinin ve daimi encümenin kuruluşunda da bazı değişiklikler yapılmalıdır. İl genel meclisi seçimle değil vilâyetlerdeki kaymakamlar, belediye başkanları ve bazı muhtarlardan meydana gelmelidir.

— Genel meclis çalışmaları, mahallî problemler için, özel ihtisas komisyonları ile desteklenmelidir.

Dikkat edilirse, tasavvur edilen bu şekil, vali ve kaymakamların koordinatörlük rollerini kolaylaştırmak amacım gütmektedir.

Bu günde valiler, karar ve danışma organları olan il genel meclis ve daimi encümenlerinin başkanları ve bizzat icra organı olarak il özel idarelerinin görevlerini ve yatırımlarını planlı kalkınmaya yardımcı olacak ve plân hedeflerini gerçekleştirecek şekilde yürütmekte, 67 ilin 300 milyon liraya ancak ulaşan kıt bütçe imkânlarını bu yolda harcamaktadırlar. Diğer taraftan merkezi hükümet ve taşra teşkilâtı, belediye ve köyler ile il özel idareleri arasındaki gerekli koordinasyonu sağlayan yegane kimseler olmaktadır.

Ayrıca devletin ve hükümetin temsilcileri olarak özel idarelerin kararlar eylem ve işlemleri, organları ve personeli üzerindeki İdarî vesayet yetkilerini kalkınma plânının başarısına yönetmek suretiyle önemli bir fonksiyon icra etmektedirler.

---

(35) MEHTAP Raporunun tavsiyelerine uygun olarak , İdareyi ve idari Metodları Yeniden Düzenleme Komisyonu, mahallî idareler üzerinde gerekli araştırmaların yapılması görevini Prof. Fehmi Yavuz'a vermiştir. Fehmi [Yavuz'un yönetim ve sorumluluğu altında, 15/9/1964 tarihinde başlayan inceleme 1965/Ağustos sonunda tamamlanmış, hazırlanan (Türk Mahallî idarelerinin Yeniden Düzenlenmesi Üzerinde Bir Araştırma) Raporu, idareyi ve idari Metodları Yeniden Düzenleme Komisyonuna sunulmuştur.

Biz bu rapordan, kısalık bakımından Mahallî idareler Raporu diye bahsedeceğiz.

Taşra Teşkilâtı ile Belediyeler Arasında Koordinasyon :

Belediye Kanununa göre, belediyeler, belde sakinlerinin mahallî mahiyetteki müşterek ve medeni ihtiyaçlarını tanzim ve gidermek ile görevli bir tüzel kişiliktir. Kanunda, 1-76 numara arasında oldukça yüklü görevler verilmiştir. Görevler çok çeşitli ve batı belediyeleri için bile yeterli sayılmaktadır.

Batı memleketlerinde olduğu gibi devlet tarafından kurulup ve belli bir seviyeye ulaştıktan sonra mahallî idarelere devredilen yeni şehirler kurmak lâzımdır.

Trafik ve Oto Park : Şehir planlamasının artan trafiğe ve otopark ihtiyacına göre hazırlanıp uygulanması gerekir. Belediyeleri ilgilendiren planlı çalışmalar dar anlamı ile imar plancılığı etrafında toplanır, imar planlarını yapan uzmanlar genel olarak 30 yılın ihtiyaçlarını gözönünde bulundurmaktadırlar. Bunun, Kalkınma Planı yörüngesi içinde program devrelerine bölünmesi plan esprisine uygun olacaktır.

Belediyelerin planlı çalışmaları, yukarıda izah ettiğimiz kadar geniş açıdan almaları beklenebilir. Diğer taraftan bütün çalışmaların, merkezi idare tarafından yapılması, belediyelerin varlığını ortadan kaldırmaz. Öyle ise yapılacak şey, merkezi idare ile belediyelerin işbirliği yapmasıdır. Taşrada bu işbirliği ve koordinasyonun gerçekleştirilmesi, merkezi idarenin temsilcileri vali ve kaymakamlara düşmektedir. Belediye organlarının gizli veya açık her türlü toplantı (36) ve çalışmaları bizzat takip ederek gerekli tedbirleri alan vali ve kaymakamlar; belediyelerin kararları eylem ve işlemleri; organları ve personeli üzerinde haiz oldukları idari vesayet yetkilerini işleterek çalışma ve yatırımların plan esprisine uygun olarak yapılmasına büyük gayretler sarfetmektedirler. Belediye Başkanlarında genel olarak yıllardır politik baskın üstünde ve dışında istenen çok daha başka niteliklerin bulunmaması vali ve kaymakamların bu gayretlerini çok artırmalarını icap ettirmektedir. (37) Buna rağmen, kanunî imkânsızlıklar, gelir ve personel yetersizlikleri, hızlı şehirleşme gibi sebeplerle bu görevlerin pek çoğu başarılamamaktadır.

(36) 1580 sayılı Belediye Kanununun 207 sayılı Kanunla değiştirilen 56 cı maddesi.

(37) örneğin, belediye bakanlarının öğrenim durumlarını gösterir tabloya dikkati çekmek yerinde olacaktır.

Halbuki artan ihtiyaçlar ve toplumlardaki gelişmeler kamu görevlerinin memleketimizin her tarafında belli bir standardın altına dūřmiyecek Őekilde yapılmasını gerektirmektedir.

ğrenim derecesi	Belediye başkanları	
	Sayı	Oranı
	1958 — 1964	1858 — 1864
Okur - yazar	— 30	— 2,9
İlkokul mezunu	350 544	45,6 52,3
Ortaokul ve muadili	221 205	28,8 20,0
Lise veya muadili	107 139	14,0 13,6
Üniversite veya yüksek okul mezun	61 106	8,0 10,3
Toplam	739. 1024	94,4 100,9

KELEŐ, Ruşen ve GERAY, Cevat. Türk Belediye Başkanları» Türk Belediyecilik Derneği yayını Ankara. 1984

Belediyeler alanındaki planlı çalışmaları hangi noktalarda yoğunlaştırmak lâzım geldiği, Mahalli İdareler Raporunda Şu Şekilde zetlenmektedir :

Kasabalar (20000 den az nüfuslu yerler) : Türkiye’de büyük Őehirlere olan i g durdurmak mümkün olmadığına göre, hızını ve yönünü kontrol etmek gerekmektedir. Bunun içinde Kalkınma Planında yer alan toplum, kalkınması ve bölge kalkınmasını gerçekleştirmek lâzımdır. Bunlardan plan bölgelerine yukarıda kısaca temas etmiştik. Toplum kalkınmasına köyler konusunda işaret edeceğiz. Yalnız Őu kadarını söyliyelim ki, toplum kalkınması, 5 yıllık Planda köy kalkınması ile eř anlamda kullanılmaktadır. Plan, toplum kalkınması birimi olarak, bir köyü değil bütün köyleri ile ilçeyi kabul etmektedir. İlçelerde kk, büyük bir çok belediyeler vardır. İşte bu belediyemde ilgili plan çalışmalarını toplum kalkınması içinde yürütmek plan çalışmalarına uygun dūřmektedir.

Büyük Şehirler : Büyük Şehirlerde, lüzumsuz sun’i, zararlı ve sahte yeni ekicilikler yaratmamak, yeni kurulacak merkezler için özel yol ve yöntemler uygulamayı kabullenmek, Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük merkezlerde kamu eliyle kurulacak veya geniş-

letilecek sağlık, eğitim, kültür ve ekonomi müesseseleri bölge planlaması prensiplerine göre uygun yerlere dağıtmak lâzımdır.

Yeni Cazibe Merkezleri : Büyük Őehirlerle akın neticesinde meydana gelen sosyal, ekonomik, entellektüel erozyonu önlemek için yeni cazibe merkezin kurmak gerekmektedir.

Sanayi Siteleri : Planlı çalışmalarda önemi büyük olan, sanayi sitelerinin kurulması, belediyelerin görevi, yetki ve imknlarının açıkça belirtilmesini gerektirmektedir.

Taşra Teşkilâtı ile Köyler arasında Koordinasyon :

Köylerimiz, 1924 yılından beri yürürlükte bulunan 442 sayılı Köy Kanununa dayalı bir düzenle idare edile gelmiştir.

İçinde bulunduğumuz planlı kalkınma dönemi içinde, mahallî toplulukların kalkındırılması, uzun süre en verimli olabilecek yollardan biri olarak ortaya çıkmıştır. Kalkınma planı bu yolu katetmek için toplum kalkınması metodunu kabul etmiştir.

Aslında, MEHTAP Raporunda ifade edildiği gibi, mahallî toplulukların özellikle köylerin kendi meselelerini tesbit etmeleri, kendi davalarına topluca bir kayrele çözüm yolu arayacak hale gelmeleri, bu amaçla kendi kaynaklarını harekete geçirmeleri, devletin yapacağı hizmetlerin ve yatırımların gerçekleşmesinde gönüllü olarak katılmaları Őimdilik yanıtıcı bir Şekilde, toplum kalkınması adı ile anılan, fakat daha doğru olarak, mahallî toplulukların kalkınması terimi ile karŐılaŐabilecek olan özel bir kalkınma metodu ve hareketidir. Bu hareket eski düŐünceleri yeni bir metodla ele almaktan başka bir Şey değildir. Gerçekten, Türkiye’de de uzun süreden beri mahallî toplulukların gayretlerini devletinkilerle bileŐtirip gönüllü bir kalkınma hamlesini sağlamak amacını güden hareketler görülmüş, başarılı adımlar atılmıŐtır. Fakat mahallî toplulukların meselelerini bir bütün olarak ele almak, daha metodlu bir kalkınma gayretine girişmek ve bunun için gerekli teşkilât ayarlamalarını yapmak ihtiyaı ortadadır. (38) Toplum kalkınması planda, köy kalkınması ile eş anlamında kullanılmıştır. Halbuki, toplum kalkınması veya mahallî 'toplulukların kalkındırılması; kentsel ve köy toplum kalkınması olarak ikiye ayrılır.

---

(38) MEHTAP Raporu S.

Planın, toplum kalkınmasını köy kalkınması olarak ele alması ve büyük önem vermesi sebepsiz değildir.

— Nüfusumuzun büyük çoğunluğu köylerde oturmaktadır.

— Nüfusumuz hızla artmakta, artan nüfus şehirlere akın etmekte, şehirleşme problemleri ile karşı karşıya bulunmaktayız.

— Mahallî idarelerden, il özel idareleri 67, belediyeler 1000 civarında olduğu halde köy muhtarlıkları 35.000 in, meskûn birimler ise 60.000 in üstündedir.

— Nihayet köylü yazarın da belirttiği gibi, Türkiye'nin sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal her meselesinin dolaylı veya dolaysız olarak köye bağlı bulunduğunu kabul etmeyen insaf sahibi tek bir kişi yoktur. (39)

Toplum kalkınması deyimi (40) İkinci Dünya Savaşından sonra ortaya çıkmış, bütün iktisaden geri kalmış memleketlerce benimsenmiştir. Birleşmiş Milletlerin Ekonomik ve Sosyal Konseyine bağlı Toplum Kalkınması Komisyonu, toplum kalkınmasını şöyle tarif ediyor : «Toplum kalkınması, küçük toplulukların içinde yaşadıkları geri ekonomik, sosyal ve kültürel şartların iyileştirilmesi amacıyla bu toplulukların öz gayretlerinin devletin gayretleri ile birleştirilmesi, bu toplulukların terkedilmişlikten kurtarılıp millî bünyeye bağlanması ve millî kalkınma çabalarında bu toplulukların da kendilerine düşen katılışlarda bulunmasının sağlanmasıdır.»

Toplum kalkınması hem bir metod, hem bir programdır. Toplum kalkınmasının çok yönlü ve şumullü olduğunu gösteren bir başka tanım şöyledir : «Toplum kalkınması toplum teşkilatlanmasını da içine alan geniş ve şumullü bir gelişimdir. Çeşitli hizmetlerin sahaya hep birlikte getirilmesini, tatım, eğitim, yerleşim ve barınma v.b. gibi konuların müşterek planlanması ve hizmetlerin koordinasyonunu ihtiva eder. Toplum kalkınması aynı zamanda ilgili topluluğun insiyatif ve katılımından da faydalanarak yapılacak sosyal ve ekonomik kalkınma reformlarının uygulanmasına yol açan bir sistemdir. (41)»

(39) TÛTENGİL, C. Orhan. «Türkiye'de Köy Sorunu» 20/7/1965 tarihli Cumhuriyet gazetesi.

(40) Community Development .

(41) ERSOY, Turan. «Toplum kalkınması» D.P.T. Ankara 1966.

Geri toplulukların kendi ekonomik, sosyal ve kültürel durumlarını

iyileştirmeye doğru yönelmelerini ve millî kalkınma hamlelerine katılmalarının teşvik edilmesi; uyandırıcı, ikna edici, fikir, görüş, hüner ve bilgilerin gelişmesini sağlayan çalışmaları gerektirir. Bu bakımdan Toplum kalkınması metodu, eğitim ve eğitimi tamamlı- yan teşkilâtlanma metodlarına dayanır. Toplum kalkınması yalnız bu metot da değildir. Uyandırma, yönetme ve eğitime ile birlikte, kalkınma ve uygulama projelerinin halka götürülmesi, bir programı gerektirir. Diğer taraftan toplum kalkınması bazı prensipleri tatbikine ve yerleştirilmesine ihtiyaç gösterir.

Toplum kalkınması demokratik usulle yapılmalıdır. İkna, teşvik ve eğitimle mahallî toplulukların hayat görüşlerini, davranışlarını kalkınmaya uygun şekilde değiştirmek, birlik olma ve birbirlerine yardım etme alışkanlıklarını geliştirmek kendi ihtiyaç ve hizmetleri ile ilgili hususlarda karar almalarını sağlamak lâzımdır.

Toplum kalkınması projelerinde halk katılımı bulunmalıdır. Planın, toplum kalkınması ile eş anlama kullandığı köy kalkınmasında gayretler hem devlet hem köylü yönünden gelecektir. Bunu gerçekleştirmek, duyulan ihtiyaçtan başlamakla mümkündür. Köylüde inanç olmadan, kalkınma projeleri uygulamak ve yatırımları yapmak arzu edilen neticeleri vermez, genel olarak fayda sağlaması ve yaşaması mümkün olmaz. Tatbikat bunun misalleri ile doludur.

Problemlerin duyulan ihtiyaçlar haline getirilmesi, ihtiyaçların giderilmesinde köylüye de mes'uliyet payının düştüğü inancının yerleştirilmesi büyük gayretleri gerektirir.

Toplum Kalkınmasında, sosyal ve kültürel kalkınmanın bir bütün olarak ele alınması toplulukta ve fertler arasında devlet kaynaklarının bölüştürülmesinde fırsat eşitliğinin gözetilmesi lâzımdır. Köyler arasında ileri adımlar atma yarışı teşvik edilmelidir. Görüş ve imkân birliği sağlayan köyler, çalışmalarının değerlendirildiği inancına sahip olmalıdırlar.

Köy toplum kalkınmasına, bakanlık, bölge ve il merkezlerinden doğrudan doğruya inmeye imkân ve ihtimal olmadığı artık, memleketimizin ve Dünya milletlerinin denemelerinden anlaşılmış bulunuyor.

Birinci Beş yıllık Kalkınma Planı, köylerin kalkınması için halk ile devletin gönüllü işbirliğine dayanan toplum kalkınması yön-

temini aracı olarak öngörmüştür. Toplum kalkınması Polat Bölge çalışmalarına, 1963 yılında yıllık programlar bir programlama ve uygulama birimi olarak kabul edilmiştir.

. İlçelerin toplum kalkınması birimi olarak seçilmesi, şu nedenlere bağlanmaktadır. (42)

—(İlçeler, genellikle halkın gözünde başvurulacak ilk makam durumundadırlar.

— Halk arasında dilek ve ihtiyaçların, kaymakam tarafından karşılanacağına dair inanç yaygındır. Köylü, köyün işlerinde en etkili şahıs olarak kaymakamı bilmektedir. Köylülerin büyük çoğunluğu Cumhurbaşkanı, Bakanın ve valinin yanında, onlardan daha çok kaymakama köy işlerinde en yetkili kişi olarak bakmaktadırlar.

— Gözlemler, kaymakamların köy işlerinde önemli roller oynadıklarını göstermektedir.

— Öğrenimleri ve yetişme şekilleri bakımından kaymakamlar, ilçe seviyesinde kalkınmanın dinanizmini en iyi şekilde anlamıya, köy kalkınması, halk devlet işbirliği açısından gerekli önderliği, koordinatörlüğü yapmaya, takım çalışmasını gerçekleştirmeye en elverişli durumda bulunmaktadır.

— Kaymakamlar toplum kalkınmasının, plânlı kalkınmanın gerektirdiği plânlı ve programlı çalışma alanında, olumlu örnekler vermişlerdir.

— İlçe, köye hizmet götüren kuruluşların, teknik hizmetlerin büyük çoğunluğunun bir arada bulunduğu ve köy topluluklarına en yakın idari basamaktır.

— İlçe idaresi halk - devlet işbirliğine, halkın karşılıklı yardım ve destekli imece geleneklerine dair olumlu çalışmalar vermişlerdir.

Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin yayınladığı, «Kaza ve Vilâyet İdaresi Üzerinde Bir Araştırma» isimli raporda da açıkça belirtildiği üzere, köy işleri, kaymakamları en fazla meşgul eden işlerin başında gelmektedir.

Kaymakamların, köy kalkınmasındaki rolleri, bu konuda araştırma yapan yabancılar tarafından da açıkça ortaya konulmuştur.

(42) GERAY, Cevat. «Toplum Kalkınması Programlama ve Uygulama Birimi Olarak İlçe» D.P.T. 1965 Ankara.

Prederic Frey ve arkadaşlarının Devlet Plânlama Teşkilâtı ile işbirliği halinde yürüttüğü, Türk Köylüsünün davranış ve düşüncelerini ortaya koymak üzere 1962 yılında yapılan bir araştırmada, köylüler büyük çoğunlukla köyün önemli işlerinde kaymakamı en etkili kişi olarak belirtmişlerdir.

Plân ve programların hazırlanmasında ve pilot bölge çalışmalarında rol alan Hintli Uzman Abit Hussain, Türkiye'den ayrılırken verdiği raporda, ilçenin toplum kalınmasında en iyi tercih olacağını, ilçelerin başında kaymakamlar gibi gerekli önderliği ve koordinatörlüğü yapacak genç ve değerli liderlerin bulunduğunu belirtmektedir. (43)

Abit Hussain, başka bir yazısında, toplum kalkınmasında ayrı bir hiyerarşi yerine, çeşitli bakanlık ve dairelere mensup memurların kaymakamın önderliği altında daha yakın bir işbirliği halinde çalışmalarını gerçekleştirmişti. (44)

Köylerin çok yönlü kalkınması, bölgesel ve milli plânlarla ilişkinin sağlanması amacıyla girilen şumullü plânlama çalışmalarında tek tek köylerin sosyoekonomik durumları, tarım ve hayvancılık kaynakları, boş duran insan gücü ele alınarak plân ve programların ilçe çapında yapılması ve koordine edilmesi valiler ve özellikle kaymakamlara düşen ödevlerin önem derecesini göstermeye kâfidir.

Köy toplumlarında hazırlanacak ve ihtiyaca cevap verecek toplum kalkınması programlarının başarılı olabilmesi, mahalli seviyede bir ekip çalışmasını zorunlu kılmaktadır. Ekibin kaptanı koordinatörlerdir. İlde koordinatör vali, ilçede kaymakamdır.

Bu noktayı göz önünde tutan, Köy İşleri Bakanlığı «Koordinasyon Çalışmalarının Düzenlenmesi Hakkındaki Kararname» (45), ile il, ilçe ve köylerarası program hazırlama, uygulama ve değerlendirme yönlerinden yatay ve dikey koordinasyonu gerçekleştirmeyi, toplum kalkınması kurullarının başkanları olarak vali ve kaymakamların dirayetine bırakmıştır.

Kalkınma plâni uygulamasını il seviyesinde koordine etmek üzere kurulmuş «İl Koordinasyon Kurulu», aynı zamanda «İl Kademesi

(43) ABİT HÜSSAİN, The community Development Programme in Turkey.

Its Evlution anda Stratgy of Operation D.P.T. Ankara 1964.

(44) Abit Hussain, «Toplum Kalkınması.» Devlet Plânlama Dergisi sayı : 4 1963..

(45) 16/7/1964 tarihli 3349 sayılı kararname.

Köy Toplum Kalkınması Koordinasyon Kurulu» olarak görevlidir. Köy toplum kalkınması ile ilgili görevleri yerine getirirken, mevcut il koordinasyon kurulunda temsil edilmeyen ve Köy İşleri Bakanlığına bağlanmış bulunan örgütlerin il kademesinde bulunan birinci derecedeki yetkilileri, bir vali muavini, Ziraat Bankası Müdürü, Ticaret, Sanayi, Ziraat Odaları ve Borsa Başkanları, İl Radyo Müdürü kendi ilçeleri ile ilgili programların hazırlandığı çalışmalarda kurul üyesi olarak, diğer çalışmalarda dinleyici olarak kaymakamlar kurul çalışmalarına katılırlar.

Biri kamu görevlisi, diğeri kadın dernekleri yöneticileri arasından, vali tarafından seçilecek iki kadın üye ve ü genel meclisi parti gurup başkanları da kurula üye olarak katılırlar. Valinin göstereceği lüzum üzerine, siyasi olmayan ve köy kalkınması konusunda faaliyet gösteren demek başkanları da toplantılara üye olarak katılabilirler.

Kaymakamın başkanlığında, ilköğretim müdürü, ziraat bankası müdürü, hükümet tabibi, halk eğitimci, veteriner, halk eğitimi merkezi müdürü, gezici halk eğitimcisi ile ilçenin bağlı olduğu orman işletmesi temsilcisi, tarım satış kooperatifi temsilcisi, borsa temsilcinden toplu bir İlçe Kademesi Köy Toplum Kalkınması Kurulu» kurulur. Kaymakamın göstereceği lüzum üzerine, siyasi eğilimli olmayan ve köy kalkınması konusunda faaliyet gösteren derneklerin başkanları da toplantıya üye olarak katılabilirler. Köy ve Köy Grupları Toplum Kalkınması Kurulları Başkanları kendi köyleri ile ilgili konuların görüşülmesinde üye olarak katılırlar. Ayrıca kumla, kaymakamın seçeceği biri kamu görevlisi olmak üzere iki kadın üye katılır.

İl Kademesi Köy Toplum Kalkınması ve Koordinasyon Kurulunun görevleri şunlardır :

— Kalkınma plânına göre hazırlanan yıllık programların uygulanmasında gerekli koordinasyon ve işbirliği görevlerini yerine getirmek,

— İl içindeki köy toplum kalkınması çalışmalarını yürütmekle görevli örgütler arasında işbirliği sağlamak,

— İlçe kademesi, köy toplum kalkınması programlarının ışığı altında, il kademesi köy toplum kalkınması programlarını hazırlamak ve Köy İşleri Bakanlığına göndermek,

— Hazırlanan köy toplum kalkınması programlarının uygulanmasını izlemek değerlendirmek ve gerekli tedbirleri almak ilgilileri gerektiğinde uyarmak,

— Köy toplum kalkınması çalışmalarında sorumluluk almış kamu görevlilerini ve köy liderlerini yetiştirmekle ilgili tedbirleri almaktır.

TERCÜMELER

BAVYER İÇİŞLERİ BAKANLIĞINDA BAYINDIRLIK YÜKSEK İDARESİ

Almancadan Çeviren

Altındağ Kaymakamı

A. Burhanettin Ergun

ÖZET

BAVYERA İÇİŞLERİ BAKANLIĞI BAYINDIRLIK İDARESİNİN KURULUŞ VE GÖREVLERİNE DAİR AÇIKLAMA

Bavyera Batı Almanya Federal Devletinin bir eyaletidir. Yedi vilayetten müteşekkildir. Merkez teşkilatı bir devlet teşkilatı biçimindedir. Bavyera'da Bayındırlık Hizmetleri İçişleri Bakanlığı bünyesinde mütalaa edilmiştir. Bu makam teşkilât kanununa göre üç kademe halinde taazzuv etmiştir. Üst kademe Bakanlık seviyesinde sevk-i idare hizmetlerini yapar ve dokuz guruptan teşekkül etmiştir. Orta kademe vilayetler seviyesinde olup altı şubeden kuruludur; denetleme hizmetleri ifa eder. Alt kademe taşra rakamlarını teşkil edip icra kademesidir. Bayındırlık hizmetlerinin tümü bu teşkilât tarafından yürütülür. Özel İdare Bayındırlık hizmetlerinde kısmen müşavere ve devletin yardımı bahis konusu olan sahalarda da denetim hizmetleri ifa eder. Bu kuruluşların isimleri ve görevleri bir açıklama niteliğinde izah olunmuştur.

BAVYERA BAYINDIRLIK İDARESİ'NİN KURULUŞ ve GÖREVLERİNE AİT İZAHNAME

Bavyera Bayındırlık idaresinin bugünkü kuruluşu 1930 ve 1857 yıllarında sevkedilen genel inşaat kaidelerinin bir revizyonu niteliğindeki 23 Ocak 1872 tarihli kanuna dayanır. 1872 tarihli teşkilât kanununda devlet inşaat işleri üç idare kademesine taksim edilmiştir. Buna göre sevk-i idare olarak bir üst kademe, denetleme hizmetleri

olarak orta kademe, ve icracı olarak da bir alt kademe öngörülmüştür. Bu taazzuv bugüne kadar muhafaza olunmuştur. 1872 tarihli kanunda ki tadilat ve ilaveler zamanla sadece yeni vazifelerin ifası zımında gerekli teşkilât ünitelerini yaratmak için yapılmıştır.

Bayındırlık ve Mesken işleri İdare Teşkilatı hakkındaki 9 Nisan 1948 tarih 112 sayılı kanun devlet Bayındırlık İdaresinin taazzuv ve yetkilerinin en son kanuni esaslarını vazedmiştir. Devlet Bayındırlık İdaresinin bugünkü kuruluşu ve görevleri aşağıdaki iki kesimde gösterilmiştir.

I. Bavyera Devlet Bayındırlık İdaresinin Kuruluşu :

Özel Personel ve bütçesi bulunan Bavyera Bayındırlık İdaresi aşağıdaki şekilde taazzuv etmiştir :

A. Yüksek Kademe (Bavyera İçişleri Bakanlığında Bayındırlık Yüksek İdaresi) :

Bavyera İçişleri Bakanlığında Bayındırlık Yüksek İdaresi Üst kademeyi teşkil eder ve aşağıdaki 9 gruptan teşekkül etmiştir.

- a) Devlet Yapıları grubu,
- b) Plânlama ve Yapı tanzim grubu,
- c) Yerleşme (İskân) ve mesken inşaat grubu.
- d) Su işleri yapım ve Su ekonomisi grubu,
- e) Şose ve köprüler grubu,
- f) Enerji ve Işınlardan korunma grubu,
- g) Hukuk işleri grubu,
- h) Personel işleri grubu,
- i) Merkezi işler grubu.

Bayındırlık Yüksek İdaresine doğrudan doğruya bağlı bulunan merkeziyet eyalet kuruluşları da vardır ki bunların vazife sahası bütün eyalet mıntikasını kapsar.

Filhakika bunlar :

- a) Bavyera Eyalet Sulama Etüd Merkezi (München)
- b) Bavyera Eyalet Su İşleri ve Sulama İdaresi (München)

Bunun dışında Bavyera Eyalet Liman İdaresi de doğrudan doğruya Bayındırlık Yüksek İdaresine bağlıdır.

B. Orta Kademe (Vilayetler) :

Bavyera Eyaletinin 7 vilayetinin her birinde bir Bayındırlık Dairesi bulunmakta ve aşağıdaki şubeleri ihtiva etmektedir :

- a) Devlet Bayındırlık İdaresinin genel işleri şubesi (Personel, Bütçe)
- b) Devlet yapı şubesi
- c) Plânlama ve yapı tanzim şubesi
- d) Yerleşme (İskân) ve mesken inşaat şubesi
- e) Yol ve köprüler inşaat şubesi
- f) Su işleri yapım ve su ekonomisi işleri şubesi

Vilâyetlere Vilayet mıntıkaları için birer bölge planlama şubeleri de ilâve edilmiştir.

C. Alt Kademe (Taşra İdareleri)

Devlet Bayındırlık İdaresinin taşra teşkilâtı olarak alt kademe makamları teşkil edilmiştir ve aşağıdaki hizmet kollarım ihtiva eder.

- a) 22 adet eyalet yapı dairesi
- b) 3 adet Üniversiteler yapı dairesi
- c) 3 adet Devlet yapı idaresi
- d) Otobahn yapı idaresi
- e) 20 adet şoseler yapı dairesi
- f) 3 adet şoseler proje inşaat idaresi
- g) 23 adet su ekonomisi dairesi

- h) 3 adet şoseser ve su inşaat dairesi
- i) 2 adet devlet araçları parkları
- k) 1 adet kış hizmetleri istasyonu

Alt kademe makamları Otobahn yapı daireleri Hariç vilayetlere bağlıdır. Otobahn yapı daireleri doğruca Bayındırlık Yüksek Makamına merbuttur.

II. Bavyera Devlet Bayındırlık İdaresinin Vazifeleri

A. Üst kademe (Bavyera İçişleri Bakanlığında Bayındırlık Yüksek İdaresi)

Bayındırlık ve Mesken işleri idare teşkilâtı hakkındaki 9 Nisan 1948 tarihli 112 sayılı kanun gereğince Bavyera içişleri Bakanlığı Bayındırlık Yüksek idaresi devlet inşaat işleri görevlerinin ifası için kurulmuştur. Bavyera içişleri Bakanlığının bir şubesidir. Bütün bakanlıklar devlete ait inşaat işlerinde devlet bayındırlık idaresinden faydalanırlar. Zamanla Maliye Bakanlığı Büyük Yapı işleri, Saraylar, Bahçeler ve Göller bundan istisna edilmişlerdir. Maliye Bakanlığı Yapı işleri görevleri yüksek kademede Bavyera Maliye Bakanlığına, orta kademe inşaat şubeleri Maliye direktörlüklerine ve alt kademe Maliye Yapı idarelerine verilmiştir. Söz konusu hizmet yerlerinde aynı zamanda federal devlet Milli Savunma Yapı işleri de tedvir edilir. Milli Saraylar, Parklar ve göller özel inşaat dairelerine sahip olup bu idarenin iştilgal sahası München ve civarım kapsar, diğer yerlerde bu görevleri eyalet Yapı idareleri deruhte etmiştir.

Bayındırlık Yüksek idaresinin 9 grubu görev taksimine göre aşağıdaki vazifeleri ifa ederler :

a) Devlet Yapılan grubu :

Bavyera'da devletin veya devlet nezaretindeki yapıların II - A bölümünde ifade edilenler müstesna - idaresi, eyalet inşaat idarelerinin ve üniversite inşaat dairelerinin teknik mürakabesi, tekmil bakanlıkların hizmet bina ve atölyelerinin inşaat müşavirliği ve yüksek teknik denetimi, serbest mimarlık işleri ve mesleki kuruluşları, mimarî yarışmalar, sergiler, kiliselerin estetik yapılar, teknik ve endüstriyel yapılar, inşaat maliyeti 50.000 DM üzerindeki hastane

inşaatlarının raporları, anıtlar muhafaza memurlukları, Millî saraylar, park ve göller idareleri ve teknik mesleki okullar ile irtibat, devlete ait olmayıp genel nitelikteki yapılara nezaret.

b) Plânlama ve inşaat tanzim grubu :

Mülkiyet hukuku işleri

Gayrimenkul münakaleleri, yapı işleri yürütme plânlama ve iş emniyeti, istimlâk işleri, inşaat hasarları, gayrimenkul tanzim, hudut işleri, bölge plânlaması üzerinde denetim.

Yapı Tanzim Hukuku :

İnşaat tekniği, araştırması, yeni inşaat malzeme ve çeşitlerinin tayini, inşaat müşavirliği, inşaatlarda kazalardan korunma, mimarlık kanununun uygulaması.

c) İskân ve mesken inşaat grubu

Yeni mesken yapımını teşvik, yerleşme ve küçük bahçe işlerini teşvik, hemşire, talebe, dul ve yetim yuvaları geliştirme programı, mesken yapı işleri malî meseleleri, sosyal meskenlerde vergi indirimleri ve resim, harç muafiyetleri, yapı alanlarını tahdit, kiralama ücretlerine müdahale, mesken yapım kanununun uygulanması, tip plânlamaları, sosyal yapılarda kendi evine yardım metodunun uygulanması, muhtaçlar için barınaklar, mültecilerin yerleştirilmesi, devlet hizmetlileri için hizmet bina ve sahalarının temini, Federal Devlet vasıta ve imkanlarını tevzi, vilayetlerin iskân ve mesken inşaat sahalarında teknik denetimi.

d) Şose ve köprüler grubu

Devlet ve devletin tasarrufundaki şose ve köprüler inşaatının idaresi, şose inşaat makamlarının teknik denetimi, karayolları şebekesi merkezi denetimi, devlet karayolları inşa projelerinin yüksek teknik denetimi, Otobahn ve Federal Devlet Şoselerinin inşaat projelinin denetimi, devlet şose yapı idarelerindeki kaza yollarının murakabesi, devlet şose ve köprüleri ve otobahn bütçe işleri, Millî Savunmanın Enfrakstütkür talepleri, kış hizmetleri yol yapım araç ve gereçleri, karayolları trafiği, yol yapım araştırmaları, teknik personel

yetiştirilmesi, yol ve köprüler civarındaki tarım korunması, karayolları, trafik sayımı karayolları inşaat, istatistikleri, büyük şehirlerde trafik plânlamaları, kominal yol inşaatı için vaki nakdi yardım talepleri hakkında teknik raporlar.

e) Su inşaat ve işletmesi

Su işletme genel plânlaması ve şevki idaresi, sulama inşaat işleri, yeraltı sularının tasfiye ve genel olarak içme suları tedariki, sulama ve kurutma, yol inşa çalışmalarında suların bertarafı ve bunların değerlendirilmesi, su inşaat projelerinin tasdik ve finansmanı, federal devletin su isale işlerinde eyalet görevlerini deruhte, devlet ve eyalet liman tesislerinde inşaat işleri, su işletme ve inşaat makamlarının murakabesi, su isale, kurutma tesislerinin ekonomik yönden finansmanı, su inşaat personelinin yetiştirilmesi, araştırmalar, tarım koruma tedbirleri (Toprak Su İşleri)

f) Enerji ve zararlı ışınlardan korunma grubu

Şua korunma nizamnamesi ve atom kanununun tatbikatı, havanın temiz tutulması gürültü ve sarsıntılardan korunma tedbirleri, su gücünden istifade yönünden su kanununun tatbikatı, su kuvvet tesislerinin denetim ve proje murakabeleri, su gücü tesislerinin finansman meseleleri, su gücü tesisleri inşa ve genel elektrifikasyon ve gaz tesislerinin inşaat umumî plânları, alçak ve yüksek gerilim cereyanları, ısıtma ve havalandırma tesisleri, enerji istihsal, ısıtma ve soğutma tesislerinin teknik denetimi.

g) Hukuk işleri grubu

Bayındırlık Yüksek İdaresinin mevzuat ve genel hukuk işleri, su işleri enerji istihsalı, atom kanunu, şua korunma nizamnamesi gibi kanunların tatbikat hukuki meseleleri, şose ve yollar hukuku (Federal devlet uzun mesafe yollar kanunu, Bavyera Şose ve yollar kanunu), karayolları trafik emniyetinin hukukî problemleri, personel ve merkezi işler hukuk, konuları

h) Personel işleri grubu

Bavyera Devlet Bayındırlık İdaresinin memur ve hizmetliler personel işleri, inşaat teknik hizmetler ve teknik hizmetler dışındaki elemanların yetiştirilme ve imtihan işleri, personel bütçesi.

i) Merkezi işler grubu

Bavyera Bayındırlık idaresinin kuruluş ve yürütülüşü, genel bütçe, bayındırlık hizmetlileri ücret tarifeleri, iş hastalıkları sandığı, devlet araç parkları işleri,

B. Orta Kademe (Vilayetler)

Vilayetler Bavyera Bayındırlık İdaresinin taşra makam ve hizmet yerlerinin faaliyetlerini yürütür ve denetler. Alt kademe inşaat idarelerinin yapı projelerini kontrol, bu teşkilât tarafından gönderilen rapor, teklif, bütçe teklifleri ve hesap hūlasalarını inceler, selahiyeti çerçevesindeki gayrimenkul satınalma ve satış işlemlerini tasdik eder. Kazaların (ilçe) inşaat zabıta-i karar ve icraatı hakkında karar ittihaz eder. Hizmet bina işlerini murakabe, Federal devlet uzak mesafe yol kanunu ile Bavyera Şose ve yollar kanun tatbikatı yapar, yardım taleplerini tetkik ve intaç eder.

C. Alt Kademe (Taşra makamları)

a) Eyalet Yapı İdaresi

Bölgesindeki devlet Yapılarının bakım ve korunması, bunların bütçe tekliflerini tevhid, yeni, tadil, tevsii inşaat plânlamaları, hesapları, talep üzerine kaza idarelerinin yapı teknik ve mimarî raporları, tarımsal inşaat müşavirliği, eski yapıtlar.

b) Üniversiteler inşaat İdareleri

Eyalet üniversitelerine ait binaların bakım ve kontrolü, plânlama, icra ve inşaat murakabeleri; binalardaki teknik tesisatın ve bununla ilgili personelin teknik murakabesi; üniversiteler muhtariyeti nokta'î nazarından üniversite inşaat idareleri Rektörlerin emrinde bulunurlar.

c) Devlet Yapı İdareleri

Eyalet merkezi München Büyük yapılar varlığı itibariyle olağanüstü bir önemi haizdir.

München Millî Tiyatro inşaatı

Tiyatronun yeniden inşaaı ve idare tevsii inşaat (Atölyeler, magazin, prova ve idare bölümleri)

München Teknik Yüksek Okul inşaatı
München Üniversite Klinikleri

d) Otobahn İnşaat İdareleri

Federal devlet Otobahnlarının Bavyera dahilindeki idare ve bakımı, Bavyera’da otobahn yeni istikametlerinin planlama ve proje çalışmaları, ve nihayet buna ait gerekli ölçüm, resim, arazi edinme, yapı kontrol, muhasebe ve inşaat ölçüleri; otobahn’larda kış hizmetleri, dinlenme evleri, dinlenme parkları, benzin istasyonları.

e) Şoseler İdaresi

Federal devlet şoseleri, eyalet şoseleri ve ilçelerce şoseler idarem sine devredilmiş bulunan kaza yollarının yapım, idare ve bakımları, kış hizmetleri (kar temizleme, buz mücadelesi), yeni yol yapım, tadil ve tevsi planlamaları, projeleri, köprü ve sanat yapılan; kominal yol inşaatında raporlar suretiyle teknik müşavere hizmetleri, selahiyet hududu içinde karayolları kanununun uygulanması.

f) Proje Yollar İdareleri

Yol inşaatında önemli kesimlerde yol ve köprü inşaatı planlama ve icrası; bunlar görevlerinin ifası sonunda inhilâl ederler.

g) Su Ekonomi İdareleri

Su ekonomik tedbirleri hakkında proje çalışmaları, kıyı koruma inşaatları, taşkın sular koruma inşaatları, su göretleri; tarım, zemin kültür araştırmaları, devlete ait olmıyan her türlü su işleri inşaat ve nihayet kırsal su isale ve kurutma tesisleri, çiftliklerin bu kabil hazırlık, icra ve bakım teşebbüslerinde etkenlik, su birliklerinin teşkil, proje, tesislerin yapım çalışmalarında denetim; su ekonomi planlamalarında, inşaat planlamalarında arazi tevhide, finansman teklif çalışmaları.

h) Şoseler ve Sular İdareleri

1.4.1964 den beri Bavyera’da üç adet şoseler ve su inşaat idareleri kurulmuştur. Bunlar deneme niteliğinde olup şoseler inşaat da-

ireleri ile su işleri dairelerinin görevleri birlikte mütalâa edilerek bu hizmetler tek bir şube halinde tevhide öngörölmüştür.

i) Devlet Araç Farkları

Devlet inşaat dairelerinin Büyük araçlar, alet, makine ve kamyonlarının tedarikinde müşavirliğini yapmak; yeni araçlar alma, hizmet araçlarını idare, hazırlık, ve kiralama işleri; Bayındırlık Yüksek İdaresinin ağır vasıta ve gereçlerinin trafik ve işletme emniyeti bakımından kontrolü, Bayındırlık İdaresi araç ve gereçlerinin esaslı onaranları, devlet araçları parkı aynı zamanda Bavyera eyaletinin diğer idarelerine ait hizmet araçlarının kontrol ve teknik bakımı ile de görevlidirler.

k) Kış hizmetleri bakım merkezleri

Bayındırlık idarelerinin kış hizmetleri yönünden teknik müşavirliği; kış hizmet araçlarının tedarik, muhafaza ve idareleri ile bunların Bayındırlık makamları emrine hazır bulundurulması; kış hizmet araçlarının geliştirilme çalışmaları ve inşaat idareleri için bütün sene kullanılabilir şekilde tadilat icrası.

D. Özel İdare Ünitelerinin Bayındırlık görevlerinin icrasında devlet bayındırlık İdaresinin iştiraki

Kominal Yapı işleriyle, yol inşaatı, su işleri inşaatı müstakil idare görevleridir. Bunlar devlet Bayındırlık İdaresi altında değildirler. Buna rağmen Özel İdare ünitelerinde de yapı sahasında muhtelif noktai nazarlardan uygun bir etkenlik bahis konusudur. Filhakika bu yerlerde bir devlet yardımı bahis konusu olabilir ve devletin planlama ve icraada emniyet tedbirleri söz konusudur.

a) Şoseler yapım sahasındaki etkenlik

Kominal yol inşaatı 11. Nisan. 1958 tarihli Bavyera Karayolları kanunu ile tanzim edilmiştir. Bu kanun komünlerin (Köyler ve köy birlikleri) şose inşaa tertiplerini asıl olarak özel idare hizmet-

leri niteliğinde derpiş etmiştir. Devletin kominal gayeler için ele alınan yollardaki görevi hukuki denetime inhisar eder; yani devlet özel idarelerin görevlerini kanuna uygun olarak yürütmelerini murakabe eder. Kazalar yollarının esas yükümlüsü olarak ilçe yollarının idaresini mahalli şose inşaa makamlarına devredebilirler. Bu zamanla ilçelerle yol inşa idareleri arasında bir birliğe doğru gelişmektedir. Eğer kazalar kendi yollarının idaresini bizzat yürütüyorsa o takdirde teknik elemanlar istihdamı ile yükümlüdür. Filhakika, kazalar, yolları için devletin kabul ettiği Mühendislik Okulu mezunu bir inşaat mühedisini istihdama mecburdur. İçişleri Bakanlığı Kaza yolları ve Köy yolları için nizamnameler ile teknik esaslar vaz'ına mezundur. Aykırı yol inşaa planlarını koordine etmek üzere de kanun ilçe ve köy yolları için fakültatif plan esasları sevketmiştir.

b) İnşaat işleri yardım ve ikraz muamelelerinde etkenlik

Devlet Bayındırlık İdarelerine köy, köy birlikleri ve nahiyelerin bina, yol, köprü ve su işleri İnşaat konularındaki yardım ve ikraz muameleleri için geniş ve görev sahası açılmıştır. Bu görevler devlet Bayındırlık idareleri için proje yapımı, ihale, inşaat ve muhasebe alanlarını kapsamaktadır.

MAHALLÎ İDARELER

TETKİKLER

MAHALLÎ İDARE GELİRLERİNDE EK YÜZDE BİRLERİN ÖNEMİ

Nurettin ALAGÖK
Mahallî İdareler Gn.
Müdürlüğü 3. Daire
Başkanı

GİRİŞ

Mahalli mahiyetteki kamu hizmetlerinin yapılması ile görevli mahalli idareler bu hizmetlerin yerine getirilmesi için gerekli olan gelirleri çeşitli kaynaklardan elde ederler.

Bunlardan bir kısmı, mahalli idarelerin bir kamu tüzel kişisi olmaları itibarile, Devletten ayrı olarak tasarruf ettikleri patrimuan dan elde ettikleri gelirlerle özel bir şahıs gibi işlettikleri sınaî ve ticarî teşebbüslerden sağladıkları gelirlerdir.

Mahalli idareler, bu gelirlerin sağlanmasında özel bir şahıs gibi hareket ederler ve bu konuda yaptıkları bütün tasarruflar genel hukuk kurallarına bağlıdır. Bu sebeple bahis konusu gelirlerin tahakkuk ve tahsilinde bir imtiyaza sahip değildir, âmme kudretinin cebri karakterinden ve özel tahsil usullerinden faydalanmazlar; bu konuda doğacak anlaşmazlıklar, İdarî yargı yerlerinde değil umumî mahkemelerde çözümlenir.

Mahallî idare hizmetlerinin genel niteliği ekonomik mahiyette olduğundan bu idarelerin sahip oldukları taşınır ve taşınmaz malların, başka bir deyimle patrimuanın idare ve işletilmesinden ve sınaî ve ticarî işletmelerin çalıştırılmasından sağladıkları gelirlerin mahallî idare gelirlerinin genel toplamı içerisinde büyük bir yer tutacağı hatıra gelirse de umumiyetle 25 i geçmemektedir. Bu oran, tabiatıyla her memleketin İdarî ve siyasi yapısına, mahallî idarelerle bun-

lara verilen görev ve hizmetlerde kabul edilen prensiplere, Devletin ve mahallî idarelerin sosyal ve ekonomik hayata müdahalesi hususundaki genel telâkkilere göre değişmektedir’

Diğer taraftan, mahallî idarelerin, İktisadî ve sınaî işletmelerinin fiat ve ücret tarifelerinin düzenlenmesinde tamamen özel bir şahıs gibi kâr amacım gütmeyerek kamu yararı ve bazı sosyal ve politik düşüncelerle, özel iktisat fiatından daha aşağı tarifelere, başka bir ifade ile âmme fiatına gitmeleri, bu kaynaklardan elde ettikleri gelirlerin, beklenen seviyeye yükselmesini önlemektedir.

Bunun yanında mahallî toplulukların günden güne artan ortak medeni ihtiyaçları ve teknik gelişmeler dolayısı ile mahallî idare giderlerinin büyük bir hızla yükselmesi; Devletin, mahallî idarelerin malî gücünü hesaba katmadan bu idarelere yeni görevler yüklemesi ; çeşitli hizmetler için gelirlerinden hisse alması; personelinin maaş ve ücretlerinin yükseltilmesini zorunlu kılan kanunlar gibi mahallî idare giderlerini artırıcı yasalar çıkarması, sözü geçen idarelerin malî durumunu çok sarsmış, patrimuan gelirleri ile sınaî ve ticarî faaliyetlerden elde edilen gelirleri çok yetersiz bir hale koymuştur.

Mahallî idareler için en uygun gelir kaynaklarından bir kısmı da harçlar ve harcamalara katılma paylarıdır. Yukarıda işaret ettiğimiz gibi mahallî idare hizmetlerinin genellikle ekonomik mahiyet taşıması ve vatandaşların bu hizmetlerden ne miktarda yararlandığının ölçülebilir olması mahallî idare gelirleri arasında harçların ve harcamalara katılma paylarının önemli bir yer işgal etmesini intaç etmiştir. Gerçekten, mahallî hizmetlerin gerektirdiği masraflara belde halkının yararlanma ölçüsünde katılması, yükümlülüklerin vatandaşlar arasında dağıtılmasında âdil bir sistem olarak gözükmekte, bu sebepten vatandaş psikolojisi yönünden de tahakkuk ve tahsili kolay ve dolayısı ile idarî ve siyasî bakımdan mahallî idarelere en uygun bir gelir kaynağı olarak mütalaa edilmektedir. Böylece bütün medeni memleketlerde mahallî idare gelirleri arasında harçlara ve harcamalara katılma paylarına özel bir yer verilmiştir.

Ancak, bir taraftan, mahallî hizmetlerden vatandaşların yaptığı istifadelerin her zaman ölçülmesinin mümkün olmaması ve nazarî olarak harçlarla katılma paylarının ilgili bulunduğu hizmetin maliyet bedelini aşmaması gerektiği, uygulama sahasının sınırlı bulunması ; diğer taraftan mahallî idare giderlerinin hızlı bir tempo ile artması karşısında harçlar ve harcamalara katılma payları da bu idarelerin masraflarım karşılamakta yetersiz kalmış ve zamanla nisbî

önemleri azalmıştır. Bu sebeple mahallî idare gelirlerinin toplamı içerisindeki oranı diğerinde olduğu gibi, % 25 i geçmemektedir.

Yukarıda açıklanan sebepler yanında sosyal telâkkilerin gelişerek âmme idaresinin her alanına müessir olmaya başlaması, vatandaşın âmme hizmetlerinden yararlanma ölçüsünden ziyade malî gücü oranında kamu hizmetleri giderlerine iştirak ettirilmesi ve özellikle bütçesi zayıf halk tabakalarının malî külfet bakımından mümkün olduğu kadar himaye edilmesi ve sosyal haklar fikrinin gittikçe yayılması, vergi kaynağını, mahallî idareler mâliyesi bakımından ön plana almıştır.

Gerçekten, zamanımızda mahallî idarelerin vergi ve resimlerden ve Devlet yardımlarından sağladığı gelirler, genel olarak gelirleri toplamının % 50 sini aşmaktadır.

Bu zarureter, vergi kaynaklarının Devletle mahallî idareler arasında taksimi sonucunu doğurmuştur. Ancak, vergi kaynaklarında mahallî idarelerin yararlanma şeklini, her memlekette bu sahada uygulanan sisteme göre değişmekte olduğuna ve bilhassa bağımsızlık ve bağımlılık sistemini kabul eden memleketler arasında büyük farklılıklar bulunduğuna işaret etmek gerekir. Bağımsızlık usulünü uygulayan memleketlerde mahallî idarelere özel vergi kaynakları bırakıldığı ve mahallî idarelerin gelirlerinden büyük bir kısmı bu kaynaklardan sağlandığı ve dolayısı ile mahallî idareler mâliyesi ile Devlet mâliyesi arasında sıkı bir bağıllık ve ilişki bulunmadığı halde bağımlılık sistemini benimseyen memleketlerde mahallî idareler mâliyesi ile Devlet Maliyesi arasında kuvvetli bir bağ mevcuttur. Zira bu sistemde, mahallî idareler ya Devlete ait vergi matrahlarından munzam vergi almak veya bu vergilere munzam kesir eklemek veyahut vergi hasılatından muayyen hisseler almak sureti ile gelir ihtiyaçlarını sağlarlar. Çoğu zaman da Devlet bütçesinin imkânları ölçüsünde her sene mahallî idarelere yardım yapılır. Görülüyor ki bu usulde mahallî idarelerle Devletin gelir kaynaklarında bir ortaklık ve bağıllık vardır. Devlet vergileri hasılatının çoğalması, mahallî idare gelirinin de dalgalanmasına sebep olur.

Biz şimdi, yukarıda sözü edilen mahallî idarelere vergi tesisi sistemlerinden ek yüzde birleri (munzam kesinleri) inceleyeceğiz :

I) Ek yüzde birler usulünün mahiyeti :

Ek yüzde birler usulü, mahallî idarelere, bazı Devlet vergilerine, kendi yararlarına olmak üzere ek vergi ilâve etmek yetkisinin verilmesidir.

Böylece, mahallî idareler, kendi bölgeleri içindeki vatandaşlardan Devletin aldığı bazı vergilerin yüzde biri üzerinden belirli bir sayıda ek vergi alırlar. Bundan ötürü bu vergilere Fransa'da «Centime Additionnel» denilmiştir ki dilimizde munzam kesir olarak çevrilmiş ve daha sonra öz türkçe ifade edilmek üzere (Ek yüzde birler) denilmiştir.

Ek yüzde birler teriminin sık sık tekrarlanmaması için aşağıda, bazan munzam kesir, bazan da santim deyimini kullanılmıştır.

Ek yüzde birlerin miktarını tayin yetkisi mahallî meclislere yanı umumî olarak genel meclis veya belediye meclislerine bırakılmıştır. Mahallî meclisler, her yıl, diğer gelir kaynakları De karşılayamadıkları bütçe giderlerini ek yüzde birlere başvurmak suretiyle karşılarlar.

Küçük bir örnekle açıklayalım :

Bir il'de genel meclis bina ve arazi vergilerine 10 santim eklemeyi ve bu il dahilindeki belediyeler de 25 santim eklemeyi kararlaştırmışsa (Tabiatıyla her belediye meclisinin kararlaştırdığı santimlerin miktarı değişik de olabilir.) bu İl dahilindeki bina ve arazi mükellefleri ödeyecekleri bina ve arazi vergisinin her yüz kuruşu için de 35 kuruş ek yüzde birler için borçlu olacağından 135 kuruş ödemek zorunda kalacaklardır.

II) Ek yüzde birlerin mahallî idare gelirleri arasındaki yeri :

Mahallî idare gelirlerini bir kaç yönden tasnife tabi tutmak adet olmuştur. Bu tasnif şekillerine kısaca temas ederek ek yüzde birlerin yerini tayin etmek faydalı olacaktır.

1 — Mahallî idare gelirleri önce, olağan ve olağanüstü gelirler • olmak üzere ikiye ayrılır. Olağan gelirler her yıl tekerrür eden sürekli gelirlerdir. Vergi, resim ve harçlar bu katagoriye dahildir. O halde ek yüzde birler de her yıl alınan bir vergi niteliğinde olduğundan, mahallî idarelerin olağan gelirleri arasındadır.

Olağanüstü gelirler, her yıl tekerrür etmeyip olağanüstü giderlerin karşılanması için, mahallî idarelerin zaman zaman başvurduğu gelir kaynaklarıdır ; istikraz ve emlak satışları gibi...

2 — Mahallî idare gelirlerinin nev'ilerine göre tasnifi :

Mahallî idare gelirlerinin nev'ilerine göre tasnifi, bu gelirlerin toplanma tarzına istinat etmektedir. Gerçekten, bu gelirlerden bir kısmı akitten doğma ve dolayısıyla tamamen özel hukuk kurallarına göre toplanan gelirlerdir. Bunların tahsilinde âmme kudreti ve cebir unsuru bahis konusu değildir. Mahallî idarelerin patrimuan gelirleri ile sınaî ve ticarî teşebbüslerinden ve tekel mahiyetindeki işletmelerinden aldığı bedel ve ücretler bu cümledendir.

Buna karşılık, vergi ve resimlerle harçlar, şerefîyeler, para cezaları, amme kudretine dayanılarak vatandaşlara tahmil edilen malî yükümlülükler olması dolayısıyla, özel tahsil usullerine tabidir.

Ek yüzde birler bu kategoriye girmektedir.

Mahallî idare gelirlerinin nev'ilerine göre tasnifinde, diğerlerinden tamamen ayrı özelliklere sahip olan Devlet yardımları üçüncü kategoriye teşkil eder.

3 — Mahallî idare gelirlerinin menşelerine göre tasnifi :

Mahallî idare gelirleri menşelerine göre iki gruba ayrılır : a) Öz kaynaklardan elde edilen gelirler :

Mahallî idarelerin tamamen kendi tasarrufu altındaki kaynaklardan elde ettiği gelirler, öz kaynak gelirlerini teşkil eder. Bunlar, Mahallî İdarelerin taşınır taşınmaz mallarından, sınaî ve ticarî teşebbüslerinden ve kendisine bırakılan vergi, resim ve harçlardan elde ettiği gelirlerdir. Bu gelirlerin tahakkuk ve tahsilinde Mahallî idareler tam bir serbestiye sahiptir. Devletin bu kaynaklara herhangi bir şekilde müdahalesi yoktur; yalnız bir denetim yetkisine sahiptir.

Binanealyh bu kaynaklar mahallî idarelerin Devlet karşısında bağımsızlığını ifade eder, bu gelirler ne kadar fazla olursa mahallî idareler mali bakımdan o kadar muhtar sayılırlar.

b) Devletin tasarrufu altındaki kaynaklardan hasıl olan gelirler :

Mahallî İdare gelirlerinin diğer bir kısmı Devletin tasarruf ve idaresi altındaki kaynaklardan elde edilen gelirlerdir. Ek yüzde birler, mahallî idarelerin, Devlete ait bazı vergi kaynakları üzerinden tarh ettikleri munzam vergiler, Devlet vergilerinin toplamı üzerinden muayyen bir nisbette mahallî idarelere verilen hisselerle Devlet bütçesinden yapılan yardımlar bu gruba girer.

Bu kaynaklar tamamen Devletin tasarrufu altında olduğundan mahallî idareler yalnız ek yüzde birlerin ve ek vergilerin miktar ve nisbetini tayin edebilir. Bu vergiler, tayin edilen miktar ve nisbetler üzerinden, yine Devletçe tahakkuk ve tahsil edilerek mahallî idarelere ödenir. Bu sebeple, sözü geçen vergi, hisse ve yardımlarla Devlet mâliyesi arasında, başka bir ifade ile, mahallî idareler mâliyesi ile Devlet mâliyesi arasında sıkı bir bağıllık bahis konusudur.

O halde ek yüzde birler, bağımlılık sisteminde yer alan bir vergi şeklidir.

III — Ek yüzde birlerin matrahı ve miktarı :

Ek yüzde birler Devlet vergileri üzerine eklendiğinden, bu vergilerin matrahı, ilgili bulunduğu Devlet vergilerinin tahakkuk eden miktarıdır. Ancak, kanunlarda ek yüzde birlerin azami ve asgari nisbetleri tesbit edildiğinden mahallî meclislerin (Komün ve İl Meclisleri gibi) her yılın ihtiyacına göre santimin miktarını tayin etmeleri lâzımdır.

Bazan mahallî meclislerce tayin edilen santimin miktarı mahallî vesayet makamlarının onayına tabî tutulur.

Ek yüzde birler, prensip olarak Devlet vergilerine ilave edilmekle beraber, bir mahallî idareye bırakılan vergilere, diğer mahallî idareler adına munzam kesir eklenebilir (Örneğin bizde il Özel dairelerine bırakılan bina ve arazi vergilerine belediyeler ve köyler ek yüzde birler ekliyebilirler. Bununla beraber bina ve arazi vergileri esas itibariyle Devlet vergileri olup sonradan İl özel idarelerine bırakılmıştır.)

Munzam kesirler için en uygun vergiler, matrahlarının müstakar olması dolayısıyla santimin değer ve miktarının kolayca hesaplanması ve verginin lokalize edilmesinin mümkün olması bakımından

vasitasız reel (aynî) vergilerdir. Bu bakımdan, santimin en çok uygulandığı vergiler bina ve arazi vergileri ile diğer aynî vergilerdir. Ancak, bir çok memleketlerde mahallî idare bütçe gelirlerinin büyük bir kısmını sağlayan bu vergilerin muayyen bir mükellef zümresine yükletilmesi vergi adaleti bakımından sakıncalı olacağı düşüncesiyle», le mahallî idare hizmetlerinin icap ettireceği giderlere bütün vatandaşların eşit surette katılmalarını temin bakımından ek yüzde birlerin diğer Devlet vergilerine de tatbikinin gerekeceği önesürülmüştür.

Ancak, gelir ve gider vergileri gibi matrahları her yıl büyük değişiklikler gösteren ve lokalize edilmesi çok güç olan vergilere ek yüzde birlerin ilâve edilmesi çok zordur. Bu sebeple bina ve arazi vergileriyle tarh ve tahakkuk işlemleri reel vergi esaslarına göre yapılan ticarî ve sınaî kazançlardan alınan vergiler (Sanat ve ticaret icra edilen yerlerin kira bedeli üzerinden vergi alınması gibi) munzam kesirler için uygun mütelaa edilmektedir.

Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, mahallî meclislerin santimin miktarını tayin edebilmeleri için, ilgili Devlet vergilerinin o yılki tahakkuk miktarının bilinmesi gerekir. Bu miktar belli olunca munzam kesirden mahallî idarelerin sağlamak istedikleri meblağa göre santimin miktarı tesbit edilerek bu Devlet vergilerinin tarh ve tahakkuk ettirmeğe yetkili vergi dairesine bildirilir; Vergi dairesi santimin değerini hesaplayarak esas vergi ile birlikte tahakkuk ettirerek tahsil eder ve alakalı mahallî idareye öder.

IV — Ek yüzde birlerin değeri :

Yukarıda belirtildiği gibi mahallî meclislerin santimin miktarını hesaplayabilmeleri için, santimin değerini bilmeleri lâzımdır. Bir santim, Devlet vergisi olarak alınan meblâğın yüzde birini ifade ettiğine göre, bir mahallî idare için santimin değeri, o mahallî idare sınırları içinde tahakkuk eden devlet vergilerinin yüzde birine eşittir. Tabiatıyla burada bahis konusu olan Devlet vergileri, kendisine munzam kesir eklenecek olanlardır.

Santimin değer ve miktarının nasıl hesap edileceğini Fransa'daki tatbikatı göz önüne alınarak, bir örnekle açıklayalım ;

Bir mahalli idarenin sınırlan içinde santimin uygulandığı bina vergisi, arazi vergisi, oturma vergisi ve sanat ve ticaret faaliyetlerin-

den alınan vergi olarak 4 vergi bulunduğunu ve matrahların tutarının aşağıda gösterildiği gibi 76.744,38 lira olduğunu kabul edelim.

1	— Bina vergisi	4.185,30
2	— Arazi vergisi	47.073,00
3	— Oturma vergisi (kiraya verilen lojmanlardan alınan)	6.896,80
4	— Meslek vergisi	<u>18.589,28</u>
	Toplam	76.744,38

Bunlardan arazi vergisinin nisbeti % 2,25 bina vergisinin % 0,19, oturma vergisinin % 1,75 ve meslek vergisinin nisbeti % 1,25 olduğuna göre, bu mahalli idare dahilinde tahakkuk eden Devlet vergilerinin miktarı :

Arazi vergisinde	$\frac{4.185,30 \times 2,25}{100}$	= 94,17
Bina vergisinde	$\frac{47.073,00 \times 0,19}{100}$	= 98,44
Oturma vergisinden	$\frac{6.896,80 \times 1,75}{100}$	= 120,69
Meslek vergisinde	$\frac{18.589,28 \times 1,25}{100}$	= 232,37

Toplam = 536,67

O halde bu mahallî idare sınırları içindeki dört devlet vergisinin tahakkuk toplamı 536,67 liradır. Bir santim bunun yüzde biri olduğuna göre, santimin değeri (Valeur du centime) 5,3667 dir.

Şu halde mahalli meclis kabul edeceği her bir santim için 5,3667 lira gelir sağlayacaktır.

Bu mahalli idarenin, diğer gelirleri ile kapatamadığından ek yüzde birlerle karşılamayı düşündüğü bütçe giderleri toplamının 32220 lira olduğunu farzedelim.

Bu duruma göre santimin miktarı (nombre du centime) : 32.200,20

$$\frac{32.200,20}{5,3667} = 6.000 \text{ dir.}$$

Şimdi, her vergi kategorisinden elde edilecek munzam kesir hasılatının nasıl hesaplanacağını açıklayalım. Bunun için çeşitli vergi kategorileri matrahına uygulanacak nisbetleri bulmak gerekir. Bu nisbetler şu şekilde bulunur :

	$\frac{6.000 \times 2,25}{100}$				
Arazi vergisi için	100	=	%	135	
	$\frac{6.000 \times 0,19}{100}$	=	%	11,40	
B na vergisi için	$\frac{6.000 \times 0,19}{100}$	=	%	105	
Oturma vergisi için	$\frac{6.000 \times 1,25}{100}$	=	%	75	
Meslek vergisi için					

Bu nisbetleri her vergi kategorisinin matrah toplamı ile çarptığımızda mahalli idarenin tahsil etmek istediği ek yüzde birlerin tümünü bulmuş oluruz.

Arazi vergisi	=	$\frac{4.185,30}{100}$
Bina vergisi	=	$\frac{47.073,00 \times 11,40}{100}$
Oturma vergisi	=	$\frac{6.896,80 \times 105}{100}$
Meslek vergisi	=	$\frac{18.589,28 \times 75}{100}$

Toplam = 32.200,00 liradır

Aynı usulle her yükümlünün vereceği ek yüzde birlerin miktarını kolayca hesaplamak mümkündür. Şöyle ki, her yükümlüye ait yukarıda sözü geçen vergilerin matrah miktarları belli olduğuna göre, bu matrahları yukarıda açıklanan yüzde oranları ile çarptığımızda o mükellefin bahis mevzuu vergiden ötürü borçlu olacağı santimi bulmuş oluruz. Örneğin, vergi matrahı elli lira olan bir tarlaya sahip yükümlünün ödyeceği munzam kesir :

$$\frac{50 \times 135}{100} = 67,5 \text{ liradır.}$$

100

Burada şu noktayı tekrar hatırlatmak faydalı olacaktır. Arazi vergisi yükümlüsünün ödyeceği bu 67,5 lira esas arazi vergisinden ayrıdır. Bu vergi ile birlikte tahakkuk ve tahsil edilecektir. Ancak, ilerde göreceğimiz gibi, ek yüzde birlerin geniş bir uygulama alanı bulunduğu Fransa'da santimlerin ilave edildiği dört ana vergi (bina, arazi, menkul ve paten ta vergileri) evvelce devlet vergisi iken 1917 de ilga edilmiş ve yalnız ek yüzde birlerin hesaplanması bakımından farazi vergi asılları (principaux fictifs) olarak mahalli idareler yönünden devam edegelmiştir. Bu sebeple Fransa'da sözü edilen bu dört verginin yükümlüleri yalnız yukarıda açıklandığı şekilde bu farazi asıllar üzerinden hesaplanan ek yüzde birleri ödemekte, esas vergilerle mükellef tutulmamaktadırlar. Nihayet, başka bir yazımızın konusunu teşkil edecek olan 1959 - 1966 yıllarında mahalli idareler mâliyesinde girişilen vergi reformları sırasında adı geçen bu dört vergiye yeni bir şekil verilerek yine mahalli idarelere bırakılmış ve bu suretle artık santimlerin hesabında kullanılan farazi asıllar olarak değil, esas mahalli vergiler olarak tesis edilmiş bulunmaktadır.

V — Ek yüzde birlerin iyi ve mahzurlu tarafları :

Ek yüzde birlerin diğer vergilerde olduğu gibi kuvvetli ve zayıf tarafları vardır. Kuvvetli tarafları şunlardır :

1. Mahalli İdarelerin gelir problemi sade bir şekilde halledilmiş, Devlet vergileri üzerinden hazır bir gelir kaynağı sağlanmıştır.
2. Ek yüzde birler Devlet teşkilâtı tarafından tarh ve tahsil edildiğinden mahalli idareler tahsil masraflarından kurtulmuş olurlar.

3. Ek yüzde birlerin kanunla azami haddi tesbit edilmiş bulunduğu mahalli meclisler, azami hadde kadar santimin miktarını tesbit etmekle serbesttirler. Böylece her yıl, diğer gelirlerle karşılayamadıkları bütçe açıklarını munzam kesirlerle kolayca kapatabilirler. Bu şekilde mahalli idareler ihtiyaçlarına göre miktarını tayin edebilecekleri elastiki bir gelir kaynağına sahip olurlar.

4. Ek yüzde birler Devlet vergileri üzerinden alındığından mahalli idareler Devlet geliri kadar sağlam ve önceden miktarı tahmin edilebilen bir gelir menbaından yararlanmış olurlar.

Buna mukabil ek yüzde birlerin zayıf tarafları şunlardır :

1. Vergi yükümlüleri, ödedikleri verginin ne kadarının Devlete ve ne kadarının mahalli idarelere gittiğini bilmediklerinden, vergiler ağırlaşıkça Devlet işlerinin iyi idare edilmediği, vergi adaletinin sağlanmadığı kanısına kapılacaktır.

2. Ek yüzde birlerin ilâve edildiği Devlet vergileri elastikiyetini kaybeder. Bu vergilerin tarifelerinde yapılacak artırmalar ve indirmeler, dolayısıyla munzam kesirlere de tesir edeceğinden Devlet, ya bu vergilerin artırılmasından kaçınacak veya artırdığı takdirde santimin miktarını daha fazla sınırlamaya mecbur kalacaktır ki bu da mahalli idare gelirlerini olumsuz yönde etkileyecektir.

3. Ek yüzde birlerin ilgili bulunduğu vergiler dolayısıyla esasen amme yükleri vatandaşlar arasında gayri adil dağıtılmışsa munzam kesirler bu adaletsizliği bir kat daha arttıracaktır.

Bunun gibi, santimler yalnız muayyen bir sınıf halkı yükümlü tutan Devlet vergilerine eklendiği takdirde diğer sınıflar bu yükümlülüğünden kurtulacak ve böylece bir mahalli idare halkı arasında mahalli hizmetlerin giderlerine katılma bakımından eşitsizlikler meydana gelecektir. Örneğin, bir mahalli idare sınırları içinde munzam kesir yalnız bina ve arazi vergilerine uygulandığı takdirde, sanai, ticari ve mesleki faaliyetlerle iştegal eden hemşehrilerin bu faaliyetlerden ötürü elde ettikleri kazançlar ek yüzde birlerin dışında kalacak ve mahalli amme hizmeti giderlerinin büyük bir kısmı bina ve arazi sahiplerinin omuzuna yüklenmiş olacaktır.

4. Ek yüzde birlerin uygulandığı memleketlerde Devlet, vergi reformları yapmakta güçlük çeker. Devletin girişeceği her vergi İslahatı mahalli idareler mâliyesine tesir edeceğinden Devlet bazı vergileri kaldırdığı veya tarifelerinde değişiklik yaptıği zaman, ma-

halli idare bütçelerinin sarsılmaması için, onların, kaldırılmış matrahlar üzerine munzam kesir koymalarına müsaade eder. Nitekim 1917 yılında Fransa'da 4 ana Devlet (vergi (bina, arazi, menkul ve patenta vergileri) kaldırılarak şahsi gelir vergisi sistemine gidildiği zaman, kaldırılan vergiler sanki yine Devlet tarafından tahsil ediliyormuş farzedilerek bunların matrahları üzerinden munzam keserlerin tarh ve tahakkuk ettirilmesine müsaade edilmiştir. Bu sebeble, sözü geçen 4 vergiye, farazi vergi asırılları (principaux fictifs) denmiştir. Ancak, bu vergi matrahları eski değerler üzerinden dondurulmuş olduğundan vergi yükümlülerinin mali gücünü, ekonomik gelişmeyi ve fiat artışlarını takip edememiş, bu sebeble, mahalli idareler, günden güne büyük bir hızla artan masraflarını karşılamak için daima santimin miktarını arttırmak yoluna gitmişlerdir; o kadar ki bazı komünlerde santimlerin miktarı 5000-10000 e kadar yükselmiştir.

Ek yüzde birlerin, bu sakıncalı taraflarından dolayı, gittikçe ter kedi lmeleri yönünde bir eğilim mevcuttur.

VI — Ek yüzde birlerin uygulandığı memleketler :

Ek yüzde birler, Kara Avrupası Memleketlerinde ve özellikle Fransa'da uzun yıllar geniş ölçüde uygulanmıştır. Fransa'dan başka Belçika, Hollanda, İspanya ve İsviçre'nin bazı kantonları ek yüzde birleri tatbik eden memleketlerdir. Birinci Dünya Harbine kadar Almanya ve İkinci Dünya Harbine kadar Çekoslavakya ve Polonya'da uygulanmıştır.

VII— Ek (yüzde birlerin memleketimizdeki uygulaması :

Ek yüzde birlerin memleketimizdeki tatbikatını, mahalli idarelerimizin gelir sistemleri arasındaki büyük ayrılıklar sebebiyle her mahalli idare için ayrı ayrı ve kısaca gözden geçirmek yerinde olacaktır.

1. İl Özel İdareleri :

Memleketimizde munzam kesirler ilk defa 1329 tarihli idarei Umumiyei Vilayat Kanununun idarei Hususiyeye Mütteallik kısmında görülür. Ancak, kanunun bu hükmü bir uygulama sahası göremeden 1929 tarihinde 1454 sayılı kanunla kaldırılmıştır. Sözü ge-

çen kanun hükmüne göre, her yıl bütçe kanunu ile kabul edilen azami haddi geçmemek üzere, II Genel Meclisleri, aşar dışındaki Devlet vasıtasız vergilerine munzam kesir eklemek yetkisine sahiptir.

2. Belediyeler :

Belediye gelirleri arasında ek yüzde birlere pek az rastlanır; hatta aşağıda yazılı halleri dahi esas anlamda munzam kesir saymak doğru değildir.

a) Asker ailelerinden muhtaç olanlara yardım hakkındaki 4109 sayılı kanunun 4. maddesine göre, belediye meclisleri, Belediye Vergi ve Resimleri Kanununun 1., 2., 18. ve 41. maddelerinde yazılı hisse, keşif ve inşa masraftan hariç olmak üzere, mezkûr kanuna müsteniden alınmakta olan resimlere yüzde 50 ye kadar zam yapabilir.

Bu hükme göre belediye meclisleri, yukarıda yazılı istisnalar dışında kalan bütün belediye vergi ve resimlerine yüzde 50 ye kadar zam yapmaya, başka bir deyimle yüzde elliye geçmemek üzere santimin miktarın ihtiyacına göre tesbit etmeye yetkili ise de bu şekilde yapılan zamlar esas anlamda munzam kesrin niteliklerini taşımamaktadır. Zira munzam kesirler ,mahalli idarelere bir gelir kaynağı sağlamak amacıyla Devlet vergilerine bazan da diğer bir mahalli idarenin vergileri üzerine yüzde hesabıyla eklenen bir vergi şeklidir.

Halbuki burada belediye, asker ailelerine yapılacak yardım giderlerini karşılamak üzere yine kendi vergi ve resimlerine yüzde elliye kadar zam yapmak yetkisine sahiptir.

b) Temizleme ve aydınlatma resmi :

5237 sayılı kanunun 9. maddesine göre bu resim kiraya verilmeyen binalarda safi iradın yüzde 2,5 unu ve kiraya verilen binalarda yüzde 5 ini, iradlı arsalarda kıymetin binde 5 ini geçmemek üzere belediye meclisleri kararıyla tesbit edilir.

Bu duruma göre, belediye meclisleri belediye sınırları içerisinde bulunan binaların safi iradına ve iratlı arsaların kıymetine yukarıda açıklanan azami haddi geçmemek üzere, yüzde itibariyle zam yapmak yetkisine sahiptir. Ancak yapılacak zam bina ve arazi vergilerinin gerçekleşen miktarının yüzdesi üzerinden değil matrahları üzerinden tarh ve tahakkuk ettirildiğinden, munzam kesirden ziyade munzam vergi mahiyetini taşımaktadır.

c) Nihayet 5237 sayılı kanunun 2. maddesi ile gümrük resmine eklenen yüzde 15 belediye payından bahsetmek yerinde olacaktır.

Bu madde hükmüne göre, gümrük resmine eklenen belediye payları İller Bankasındaki müşterek fona yatırılarak aynı kanunun 40. maddesine göre, belediyelere dağıtılmaktadır.

Görülüyorki burada belediye meclisleri, eklenecek verginin yüzde oranını ihtiyaçlarına göre tesbit etmeye yetkili olmadıkları gibi yapılacak zam mahalli nitelikte olmadığından, belediyeler, almayı düşündükleri bahis konusu zam tutarını kendi mükelleflerine tahmil ve tevzi imkânına da sahip değildirler.

Sözü edilen yüzde 15 zam, ilgili idare tarafından Türkiye ölçüsünde tarh, tahakkuk ve tahsil edilerek yukarıda bahsi geçen müşterek fona yatırılacaktır.

O halde gümrük resmine eklenen yüzde 15 belediye payı da esas manada munzam kesir telakki edilemez. Belediyeler lehine tahsil edilip ortak fon usulü ile belediyelere tevzi edilen munzam bir vergi olarak kabul edilmesi daha doğru olacaktır.

(Ek yüzde birlerin köy gelirleri yönünden incelenmesi ayrı bir yazımımızın konusunu teşkil edeceğinden burada bahsedilmemiştir).

Faydalanılan eserler :

1. İsmail Hakkı Ülkümen :

Mahalli İdareler Mâliyesi

2. «Etudes des Problems MumcipauX» Dergisi

3. Fransa'daki stoş notları

TERCÜMELER**FRANSADA MAHALLÎ İDARELER
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

Fransızcadan Tercüme Eden :

Sabri YAŞAYAN

Mahalli İdareler 4. cü Daire Reisi

PLAN

Giriş

Mahalli İdare ve Maliye Servisi

Malî Etüdler Bürosu

Kontrol ve Muhasebe Bürosu

Pazarlar ve İhtilâflar Bürosu

Mahalli İdareler Personel ve Umumi Hizmetler Servisi

Tanzim ve Statü Bürosu

Meslekî Formasyon Bürosu

Teknik Yardım Bürosu

Umumi Hizmetler Bürosu

İktisadî Faaliyet Servisi

Şehircilik, İnşaat ve Emlâk Bürosu

İktisadî Şirket, Tesis ve Servisler Bürosu

İktisadî İşler Bürosu

Teçhizat Servisi

Umumi Etüdler Bürosu

Şehir Teçhizat Bürosu

Yol Yatırımı Özel Fonu Bürosu

Paris Bölgesi Servisi

İdarî ve Malî Kontrol Bürosu

Organizasyon, İktisadî İşler ve Amenajman Bürosu

GİRİŞ :

Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü 1960 ta, İçişleri Bakanlığı teşkilâtı kadrosu dahilinde bulunan eski Vilâyet ve Komün İdaresi yerine kaim oldu (26 Şubat 1960 tarihli kararname ile). Bu teşkilât, Evvelemirde eski idarenin «Vilâyet ve komünlerle ilgili bütün metin, kanun, nizamname, talimatname ve tamimlerle, bu metinlerin yürütülmesinin nezaret ve kontrolü» şeklinde hülâsa edilebilen yetkilerini aynen muhafaza etmektedir.

Diğer taraftan bakana veya valilerle kaymakamlara ait olan mahallî idareler üzerindeki vesayet salâhiyetinin kullanılması ve bu kararname ile içişleri bakanına verilmektedir.

Mahallî birliklerin bağımsızlığı prensibi ve mahallî idarelerin faaliyet sahasının genişlemesi, vesayet yetkisinin İdarî ve malî sahadan teçhizat ve iktisadî faaliyet sahasındaki birleşme ve gelişmeye doğru yöneltmiştir.

Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü, genel müdürün idaresi altında şu beş servisi ihtiva etmektedir :

- Mahallî İdare ve Maliye Servisi,
- Mahallî İdareler Personel ve Umumi Hizmetler Servisi,
- İktisadî Faaliyet Servisi,
- Teçhizat Servisi,
- Paris Bölgesi Servisi.

MAHALLÎ İDARE VE MALİYE SERVİSİ :

Mahallî İdare ve Maliye Servisi vilâyet ve komün idaresine, malî etüd ve istatistiklere, vilâyet ve komün bütçelerinin hazırlanmasıyla kontrolündeki değişikliklere, muhasebe ve istikraza, pazarlara, İdarî ihtilâflara ve mahallî idareler mahkemesine ait metinlerin tetkikiyle vazifelidir.

Bu servis para ve mamelekle ilgili menbalarının yanında, bu idarelerin mühim kaynaklarından olan ticarî muamele hacmi üzerinden alınan mahallî vergi ile alâkalı Millî Tevziat Fonu İdaresini (La Gestion du Fonds National de Perequation) de ihtiva etmektedir. Ayrıca, mecburî veya ihtiyarî karakterdeki işletme tahsisatının mahallî idareler lehine dağıtılmasını sağlamaktadır.

Mahallî İdare ve Maliye Servisi üç büroyu ihtiva etmektedir :

- Mali Etüdler Bürosu,
- Kontrol ve Muhasebe Bürosu,
- Pazarlar ve İhtilâflar Bürosu.

MAHALLÎ İDARELER PERSONEL VE UMUMİ HİZMETLER SERVİSİ :

Mahallî İdareler Personel ve Umumi Hizmetler Servisi bu personelin idaresiyle ve mezkûr idarelerin bağımsızlığıyla doğrudan doğruya meşgul olmaz. Fakat tesbit olunmuş statüye riayeti sağlar ; mevcutlarla, ihtilâflarla, İdarî ve teknik personelin ücret ve tahsisatıyla alâkadar olur. Resmî ve hususi teknisyenlerin mahallî idarelerle yaptığı işbirliği de bu salâhiyetler cümlesindedir.

Keza, meslekî formasyonla ve personelin yetiştirilmesiyle de meşgul olur.

Personel Servisi — INSEE (Institut National de la Statistique et des Etudes Economiques : İstatistik ve İktisadî Etüdler Enstitüsü) ile işbirliği yaparak — nüfus sayımından mahallî idareci ve memurların belgelerine kadar muhtelif işlerle uğraşan bir servistir.

Bu servis dört büroyu ihtiva etmektedir :

- Tanzim ve Statü Bürosu,
- Meslekî Formasyon Bürosu (farklı kuruluşta),
- Teknik Yardım Bürosu,
- Umumi İşler Bürosu.

İKTİSADÎ FAALİYET SERVİSİ :

İktisadî Faaliyet Servisi yalnız istihsal meselesinde, mübadele de ve birliklerin veya birlik gruplarının İktisadî alandaki vasıtasız.

veya vasıtalı her türlü müdahalelerinde değil, fakat aynı zamanda toprağın işlenmesi mevzuunda İktisadî ve İċtimaî hayatın zaruri kıldığı alt ve üst yapı meselelerinde, mahallî idarelerin geniş manada mütalea olunan İktisadî sahadaki faaliyetine ait bütün işleri yapmakla muvazzaftır.

Bu servis üç büroyu ihtiva etmektedir :

- Şehircilik, İnşaat ve Emlâk Bürosu,
- İktisadî Şirket, Tesis ve Servisler Bürosu,
- İktisadî İşler Bürosu.

TEÇHİZAT SERVİSİ :

Teçhizat Servisine ki ana vazife verilmektedir. Bu servis planlamaya, mahallî yatırımların finansman ve koordinasyon usullerine ait ana meseleler mevzubahis olduğu zaman bütün mahallî idare teçhizat meselelerini, mahallî yatırımların finansman usullerini takip etmekle vazifelendirilmiştir.

Servis aşağıdaki iki büyük branş halinde tasnif edilen bazı çalışmalar bakımından teknik bir bakanlıkta olduğu gibi, teçhizat kredilerini kullanmakla da vazifelidir.

- Şehir teçhizatı (şehir şebekeleri, şehrsel yerleşme, resmî inşaat),
- Mahallî idarelerin yollar idaresi (Vilâyet ve komün, yollar idaresi).

Teçhizat Servisi üç büroyu ihtiva etmektedir.

- Umumi Etüdler Bürosu,
- Şehir Teçhizat Bürosu,
- Yol Yatırımı Özel Fonu Bürosu.

İşaret etmek lâzımdır ki, Teçhizat Servisi aynen İktisat Faaliyet Servisi gibi Modernleştirme Planı Umumi Komiserliği ve Ülkenin Tanzimi Delegasyonu ile sıkı bir işbirliği yaparak çalışmaktadır.

Köprü ve şoseler baş mühendisinin idaresi altında bulunan bazı teknisyenler teçhizat ve İktisadî faal yet servislerinin etüdlerine yardım etmektedirler.

PARİS BÖLGESİ SERVİSİ

Paris Bölgesi Servisinin mevcudiyeti Paris çevresindeki birliklerin hususi rejimine ve onların ehemmiyetine bağlıdır. Bu servis Paris bölgesinde bütün selâhiyetleri koordine eden Genel Müdürlüğün diğer servisleriyle ve Paris Bölgesi İdaresi Genel Murahhaslığı ile sıkı bir işbirliği yapmaktadır.

Bu servis iki büroyu ihtiva etmektedir:

- İdarî ve Malî Kontrol Bürosu,
- Organizasyon, İktisadî İşler ve Amenajman Bürosu.

MAHALLÎ İDARE VE MALİYE SERVİSİ MALÎ ETÜDLER BÜROSU

Malî Etüdler Bürosunun selâhiyeti üçlü bir görünüş arzeder:

- a) Hususi Selâhiyet: Mahallî idarelerinin umumi malî kaynak ve mükellefiyet nizamının etüdü, bazı hususi tedbirlerin alınması;
- b) Malî İdare: İşletme tahsisatı ve mahallî vergi tevzi fonu;
- c) Vasıtalı selâhiyet: Umum müdürlük veya başka bakanlıkların diğer büroları tarafından alınan tedbirlerin malî neticelerinin etüdü.

a) Hususi Selâhiyet:

Bu büro her şeyden önce, mahallî bütçelerin gelir ve giderleri bakımından umumi bir anlayış ifade etmektedir.

Kaynakar bakımından, mahallî bütçelerin muhtelif vergi ve resimlerinde olduğu gibi dört eski hisse (santim ile ilgili mer'i mevzuatın tatbikini göz önünde tutarak, vasıtasız vergi mevzuatına ait meselelerle, mahallî vergi mevzuatı reformunun tatbiki konulmasıyla meşgul olur.

Malî Etüdler Bürosu vasıtalı vergi mevzuatı bakımından ve bilhassa ticarî muamele hacmi üzerinden alınan mahallî vergi bakımından salahiyetlidir.

Nihayet bu büro, gelir bakımından işletme tahsisatı ve istikrazla ilgili umumi prensipler meselesiyle de meşgul olur: tadilât, azamî fiatlar, v.s...

Masraflar mevzuunda ise, büro, umumi bir plana göre, mahallî idarelerin vazifelerini de takip eder. Bilhassa, bir taraftan İçtimai yardım, diğer taraftan eğitim meseleleriyle ilgilenir: Barange Kanununun, Özel Eğitime Yardım Kanununun tatbik edilmesi, okul sandığı reformu, vs.

b) Malî İdare :

Malî Tetkikler Bürosu bazı kredilere tasarruf eden idare teşkilâtı gibi bir tesire sahiptir.

Her şeyden, önce birliklere işletme tahsisatı verilmesini sağlayan kredileri idare eder. Bu kredilerin ehemmiyeti az olmakla beraber, komünlerin hemen tamamına tevzi edilmektedir.

Fakat bu büro bilhassa, ticarî muamele hacmi üzerinden alınan mahallî vergi tevzi fonunun idaresiyle muvazzaftır. Binnettece, bu fonla ilgili komite kararların hazırlanması ve vilâyetlerdeki tatbikatın takip etmesi gerekmektedir. Bu itibarla, 90 ilî alâkadar eden tevziatta başvuru kaynakları ve ticarî aktivitesi az sayısız komünü not etmek uygun olur.

c) Vasıtalı Salâhiyet :

Nihayet, mahallî idarelerin bütçelerine malî yönden in'ikâs edip bakanlığın diğer servisleri veya diğer bakanlıklar tarafından alınan bütün tedbirler vasıtalı olarak Malî Etüdler Bürosunun salâhiyeti dahilinde bulunmaktadır. Mahallî idareler teşhizatı (suyun borularla nakil, yollar idaresi, okullar, hastahaneler, v.s.); inşaat (H.L.M. - Habitations à Loyer Modere : Ucuz Kiralı Meskenler, şehirlerin modernleştirilmesi, büyük birlikler, v.s.); umumî olarak İktisadî sahadaki mahallî idare teşebbüslerinde (karma ekonomi şirketleri, tekel idareleri, tahsisat resmî, ikrazat, teminat, v.s.) veya hususî olarak bazı kritik bölgelerde (bünyesi değişmekte olan bazı ziraî faaliyet bölgeleri), sınaî ademi merkezîyet v.s.

Yukarıda bahsi geçen muhtelif salâhiyetlerin kullanılması, büronun normal çalışmasından ayrı olarak birçok komite, konyey veya

komisyonun bir araya gelerek işbirliği yapmalarını gerektirmektedir. Bunların en mühimlerini zikrederim : kazanç vergisi tarifesi millî komisyonu, vilâyet ve komün amme servisleri millî konseyi, mahallî vergi tevzii millî fonu komitesi, devlet ve devlet ve mahallî idareler pazarlan millî sandığı, oyunlar yüksek komisyonu, kır elektrifikasyonu çalışmaları amortisman fonu, eğitim teçhizatı komisyonu - Sağlık Bakanlığı tarafından teşkil edilmiş muhtelif komisyonlar, v.s..

Kontrol ve Muhasebe Bürosu :

Kontrol ve Muhasebe Bürosunun vazifesi üç türdür :

- Bütçe ve muhasebe ile ilgili umumî kaideleri tesbit etmek,
- Kontrol, izin ve düzeltme mevzuunda ferdî tedbirler almak,
- İktisadî ve malî bilgiler toplamak.

a) Muhasebe :

İlk vazife bütçenin hazırlanması ve tanzimi usullerine, masrafın yapılmasına ve varidatın toplanmasına taallük etmektedir.

Bu ise masraf veya varidat olarak ifade edilebilen kanunî veya nizamî bir karar değildir. Mahallî idarelerin iktisadî sahada gittikçe artan müdahalesi, millî şirketlerle bunların kurduğu müesseselerin giriştikleri yeni faaliyetleri sarahatle ortaya koymak için mahallî bir muhasebe usulünün tatbikini zarurî kılmaktadır.

Bugünkü ihtiyaçlar gözönünde tutularak muhasebe usulünde yapılacak reform, bilhassa büyük şehirlerde, mahallî idarelerin tamamına şamil olmalıdır. Bundan başka, bazı teknik servisler (meselâ yollar idaresi) mahallî amme teşebbüsleri (meselâ birlikler, sendikalar) ve ek bir bütçe ile tahsisat verilen servisler (bazı İçtimaî servisler, sınaî ve ticarî servisler) ile ilgili bilgileri tamamlamak gerekir. Nihayet, büyük şirketlerin muhasebe usullerine amortisman bilgisinin dahil edilmesi maksadıyla yapılacak etüdleri takip etmek uygun olur.

Umumî olarak, masrafın yapılması ve varidatın toplanması ita amirleriyle muhasipler arasındaki münasebetlerde ortaya bazı meseleler koymaktadır. Mahallî muhasipler tarafından tediyatın reddiy-

le neticelenen güçlükleri bertaraf etmek için, tediye emirlerini teyiden, valiler ve belediye başkanları tarafından tasdik edilmiş belgelerin verilmesi zarureti buradan gelmektedir.

b) Kontrol :

İkinci vazife planın prensiplerinde olduğu kadar tatbikinde de ortaya çıkmaktadır. Bu her şeyden önce esas bütçe ele tadilat taşanlarının ve İdarî hesapların muhtelif safhalarında vilâyetlerce yapılması gereken malî kontroldür. Bu kontrol komşu vilâyetlere ve vilâyetlerin tamamına nazaran bir vilâyetin durumunu gösterecek ve bunların idaresinde malî bir kontrol sistemi teşkil edecek tarzda hukukî ve İktisadî üç ayrı şekilde yapılmalıdır.

İstikraz izni veya istikraz garantisiyle ilgili tedbirlerin seçilmesi de keza bu salâhiyet kadrosu dahiline girmektedir. Bu mevzuda büronun, teçhizat çalışmaları bakımından Mahallî İdareler Birliği Daimî Komitesinin çalışmalarına katıldığına işaret etmek lâzımdır. Ekipmanların umumî kredi politikası kadrosu dahilinde tanzim edilmesi, büronun şüphesiz en mühim vazifelerinden biridir.

Meselâ hukukî tedrisi, İçtimâî bakımdan ve keza hisse, vergi ve resim mevzularında mahallî idarelerin muhtelif teşebbüs veya iştirakleriyle ilgili tanzim salâhiyeti, geniş manada ferdî kontrol ve izin tedbirleri olarak ifade edilebilir.

Mahallî idarelerin menfaatine alınan yapıcı tedbirler meyanında büro üç tahsisat kredisi idare etmektedir (vilâyet ve komünlerin müşterek menfaatleriyle alâkalı masraflar - D.O.M. lerin haricinde mahallî birliklere verilen istisnâî tahsisat - fakir vilâyetlere verilen tahsisat).

c) Enformasyon :

Üçüncü vazife, umumî idare ihtiyaçları için olduğu kadar, mahallî idarelerin işleyiş tarzını öğrenmeğe yönelmiş bulunan bütün diğer ihtiyaçlar için, İktisadî ve malî bilgiler vermekten ibarettir.

Büro tarafından yapılan hususi işlerin bilhassa dahilî plan üzerinde tetkiki, ödünç verenler tarafından mahallî idarelere temin edilen şartları veya bu idarelerin istikraz garantisi dışındaki taleplerini havi bilgilerin birleştirilmesini sağlar. Bu bilgilerin sentezi istik-

razın azamî haddiyle teminat imkânlarına uygun gelen malî politikanın teyit veya tekzibine yarar.

Umumiyetle vilâyet ve komün bütçe ve hesaplarıyla ilgili istatistikleri yapmak kontrol ve muhasebe bürosuna aittir. Bu istatistikler millî iktisada dahil olan mahallî idarelerin tayin edilmesini, zaman ve mekân içerisinde mukayeseli etüdlerinin yapılmasını ve bu ; sebeple de lüzumlu bütün bilgileri ihtiva eden umumî mahiyetteki kararların alınmasını sağlarlar.

Pazarların ve İhtilâfların Bürosu :

Bu büronun üç vazifesi vardır :

- Mahallî idarelerin idaresiyle ilgili metinleri tetkik eder veya yürürlüğe koyar,
- Mahallî idare pazarlarına ait nizamnamelerin hazırlanmasıyla veya yürürlüğe konulmasıyla vazifelidir,
- Mahallî idarelerle ilgili her türlü ihtilâfın hallî salâhiyetleri cümlesindedir.

a) Umumi İdarî Metinlerin Tetkiki ve Yürürlüğe Konulması :

Bu başlık altında, yukarıda zikri geçen büronun hazırladığı metinlerin müfredatlı bir listesini vermek ve birçok sualleri davet etmesi sebebiyle, salâhiyetlerini tahdidi bir surette tadat etmek mümkün değildir. Bilhassa aşağıdakileri zikretmek muvafık olur :

Mahallî İdareler Sigortası :

(Tip poliçelerin hazırlanması ve gözden geçirilmesi, mukavelelerin tetkiki, yangın ve mes'uliyet, anî zuhur eden kazalara karşı hemşehrilerin sigortası)

Mahallî İdarelerin Umumî ve Hususî Emlâki :

(Binalar, ziraî işletmeler, müzeler, haller ve pazar yerleri, devlet servislerine tahsis edilmiş komün malları, v.s.)

Mahallî idarelere Bahşedilen Muhtariyet :

(Muhtariyetin tesbit ve kabulü, mükellefiyetlerin azaltılması)

Belediye Polisi :

(Belediye polisinin salâhiyetleriyle ilgili bütün meseleler, sıhhat işleri, yıkılma tehlikesine maruz binalar polisi, belediye reislerinin temasa ve toplantılar mevzuundaki salâhiyetleri, müstacel hallerde müsadere, yabancılar ve seyyar satıcılar mevzuu, v.s.. - belediye polisi emirnameleri mevzuunda üst makamın kontrolü).

b) Mahallî İdarelerin İş ve Erzak Pazarları ve Muhtelif Mahallî Amme Tesisleri :

Büro bilhassa pazarların tanzim tarzını (müzayede, teklif isteme, rekabetin carî olduğu pazarlar, umumî pazarlar), pazarların finansman ve tanzimi usullerinin tadilini (avanslar, taksitler, mühletler, v.s.), pazarlarda müzayedeye iştirak edenlerle kendi namına hareket edenlerin istediği teminatı, fiatların gözden geçirilmesi şartlarını tetkike yarayan düzenleyici kaideleri vâz etmekle muvazzaftır.

Pazarlar ve İhtilâflar Bürosu, ayrıca, pazarların tanzim ve icrasıyla ilgili belirli işler hakkında vali ve belediye reisleri tarafından yapılan bütün talepleri karşılamalıdır.

c) İhtilâflar :

Pazarlar ve İhtilâflar Bürosu, personel meseleleriyle ilgili işler müstesna olmak üzere, mahallî idarelerin bütün ihtilâflarını halle salâhiyetlidir. Bu hususta, Danıştayca istenen şu bilgileri verir :

1) Bir mahallî idare tarafından veya bir mahallî idareye karşı ikame edilen bütün davaları temyiz etmek ve idarenin görüşlerini bakan adına bildirmek,

2) İçişleri bakam veya diğer vilâyet yetkilileri tarafından vesayet mevzuunda alınmış kararlar aleyhine yapılan bütün dava temyizlerini takip etmek.

Keza İdarî mahkemeler nezdinde yapılan müracaatlar hakkında - bu müracaatlar mahallî idareler üzerindeki İdarî vesayet mev-

zuunda tekemmül etmiş bir muamele bahis mevzuu olduğu zaman - idarenin görüşlerini bildirir.

Ayrıca, red halinde komünlerin mes'uliyetini gerektiren mevzularda, bu idarelerin ve devletin menfaatlerinin korunmasını teminle mükelleftir : teminatların mahallî idarelere, devletin vekil ve avukatlarına ulaştırılması.

Zararların tazmininde devletin katıldığı kredileri idare eder.

İhtilâfların halliyle ilgili olan bu salâhiyetlere ihtilâf öncesi salâhiyetler bağlı bulunmaktadır.

Kanun veya nizamname metinlerini hazırlamak, amme teşebbüslerinin idaresinde rastlanan bütün nizam ihtilâfları hakkında hukukî bilgiler vermek, çeşitli sahalarda muhtelif hakimler heyeti nezdinde ikame veya müdafaa edilmesi derpiş olunan davalar hakkında. alâkalı idarelere tavsiyelerde bulunmak da keza bu büroya tereddüp etmektedir.

MAHALLİ İDARELER PERSONEL VE UMUMİ HİZMETLER SERVİSİ

TANZİM VE STATÜ BÜROSU :

Tanzim ve Statü Bürosu aslında, mahallî idareler personeliyle ilgili bütün meseleler için bir tanzim servisidir.

Bu maksatla, bu personelle ilgili olup tesis veya tadili ihtiva eden aşağıdaki kanunî veya tanzimi metinleri hazırlanır :

- » Statü (umumî kaideler, memuriyete alması, terfî, v.s.),
- Ücret (maaş ve tahsisat),
- Tıp kadrolar,
- Emeklilik rejimi,
- Sosyal avantajlar.

Büro ayrıca, maksat ve mevzu yönünden Parlâmento mensuplarıyla, valiliklerle, belediye reisleriyle veya alâkalı zevatla sık sık görüşülen metinlerin uygulanmasını takip eder.

Bundan başka :

- Mahallî idareler personelinin ihtilâflarına bakmakla,
- Fas, Tunus ve Cezayirli personelin bu idarelerde yeniden sınıflandırılmasıyla,
- Lojman ikrazatıyla,
- Mahallî idarelere ait istatistikleri tutmakla ve kendi mevzularında yapılan muhtelif anketleri hazırlamakla da vazifelendirilmiştir.

Ayrıca, yetkili diğer bakanlık dairelerinin işbirliğiyle :

- Paris şehrinin ve Seine vilâyetinin idaresi,
- Darülaceze müesseselerinin personeli,
- H.L.M. idarehaneleri, üzerinde vesayet hakkını kullanır.

Nihayet, bilhassa tıbbî etüdlerde reformla ve hastanelerin tam zamlı olarak çalışmasıyla ilgili olan çok mühim umumî metinlerin hazırlanmasına iştirak eder.

MESLEKÎ FORMASYON BÜROSU :

Bu büro, ifa ile mükellef oldukları çalışmalarını en iyi şartlarla yapabilmelerini sağlamak üzere, halen vazifede olan belediye memurlarının yetiştirilmesi, müsabaka ve imtihan hazırlıklarının koordinasyonu çalışmalarını yapmağa davet olunuyor.

Bu ana vazife İçişleri Bakanlığı tarafından tahsisat verilmiş olan Belediye Etüdlere Birliğiyle devamlı işbirliği yapılmak suretiyle ifa edilmektedir.

Keza, belediye servislerinin düzenlenmesi ve mevcutların tesbiti için belediye reisleri nezdinde teknik istişare organı vazifesi yapmalıdır.

TEKNİK YARDIM BÜROSU :**Teknik Yardım Bürosu :**

- San'at adamları ve resmî veya özel teknisyenler,

- Devlet memurları,
- Mahallî idareciler,

tarafından mahallî idarelere yapılan yardımlarla ilgili her türlü teşebbüse girişmektedir.

San'at Adamlarının ve Teknisyenlerin Yardımı :

Teknik Yardım Bürosunun müdahalesi mimarlara, mühendislere ve diğer teknik personele göre değişmektedir ve bu durumda, sonucularında olduğu gibi devlete, mahallî idarelere veya serbest meslek erbabına tabi olmaktadır.

a) Teknik Personelin Yardımı :

- I — Şose ve Köprüler ve Kır Mühendisliği Servisi,
- II — Komün personelinin umumî statüsüne veya il genel meclisi tarafından kabul edilmiş hususî statüye tabi olan mimarlar, mühendisler ve sair teknik personel tarafından inkişaf ettirilen diğer mahallî idarelere yapılan yardım.

b) San'at Adamlarının ve özel Teknisyenlerin Yardımı :

Yukarıda — I paragrafında zikredilenler dışındaki devlet memurlarının yardımı.

Bu başlık devlet memurları (maliye, millî eğitim, sanayi, ziraat, içişleri, umumi sağlık, adalet) tarafından mahallî idarelere yapılan muhtelif yardımları ihtiva eder.

Mahallî İdarecilere Yerilen Tahsisat :

- Belediye reisleri,
- Muavinleri,
- Yardımcı olarak vazife gören hususî delegasyon başkan ve üyeleri,
- Bazı belediye meclislerinin üyeleri,
- Seine ve taşra genel meclis üyeleri,

- Komün sendikaları komite üyeleri,
- Komün sendikalarının personelle ilgili üyeleri.
- Komün sendikaları komite üyeleri,
- Komün sendikalarının personelle ilgili üyeleri.

UMUMÎ HİZMETLER BÜROSU :

Umumî Hizmetler Bürosunun salâhiyetleri daha sonraki bir notla tamamlanan 6 mart 1961 kararıyla :

- I — Vilâyet ve komün teşkilâtı,
- II — Komünle ilgili dokümanlar,
- III — İdarecilerin ve memurların tetkikatı,
- IV — Nüfus sayımı,
- V — Muhtelif meseleler, başlıkları altında tasnif olunmaktadır.

— Vilâyet ve Komün Teşkilâtı :

Maksat - umumiyetle diğer servislerle işbirliği yapılarak - vilâyet ve komün teşkilâtı üzerinde tesir icra eden bütün mühim işlerin ve metinlerin etüdüdür. Merkeziyetçilik veya ademi merkeziyettik, komünlerin birleşmesi, komün sendikaları bu meyanda zikredilebilir.

Bu tetkik vazifesi umumî hizmetler bürosunun aşağıdaki işlerle meşgul olmasını icab ettirir :

— Muhtelif bakanlıklar tarafından mahallî idarelere verilen tahsisatın hissesi yönünden takip edilen usullerin birleştirilmesi,

— İstifadesi Siyasî İşler ve Ülkenin Genel Müdürlüğüne tevdi edilen valilerin periyodik raporlarının mahallî idareler hususî açısından tetkiki.

II — Dokümanlar :

İçişleri Bakanlığının teknik ve malî yardımları sayesinde, belediyelerle ilgili dokümanlar klâsör kâğıtları üzerine yazılmakta ve gü-

nü gününe neşredilmektedir. Bu çalışma vasıtası valiliklerde ve kaymakamlıklarda olduğu gibi, belediye çalışmalarında da basitleştirmeyi ciddi olarak temin etmelidir.

III — İdarecilerin ve Memurların Tetkikati :

Bu tetkik at ilk olarak Parlâmento üyeleri, mahallî meclis üyeleri, valiler, muhtelif idareler ve şahıslar tarafından tevcih olunan suallere cevap verilmesini icabettirir.

- Tetkikat konferanslarının ve müzakerelerinin,
  - Belediyelerdeki devlet memurları stajlarının,
  - Hususî basına tahsis edilmiş konferansların,
- bu tetkikat kadrosu dahilinde tanzimi derpiş olunmaktadır.

IV — Nüfus Sayımı :

Komünlerin, nüfus miktarlarındaki farkı - umumî sayımları arasındaki fasıla çok fazla olduğu takdirde - öğrenmelerini sağlayan umumî nüfus sayımlarıyla hususi sayımlar arasındaki değışikliğı INSEE nin işbirliğıyle ortaya koymak.

V — Muhtelif Meseleler :

a) Aynı Zamanda Diğer Bakanlıkları Alâkadar Eden Salâhiyetler :

Tanzimi veya idari birçok meseleler muhtelif bakanlık dairelerinin salâhiyetlerini tahdit etmekte, fakat bununla beraber ziraî alanda kullanılan akar yakıtlar (belediyeler itibariyle tefrik, medenî hal (belediyelerin medenî hal servisleri,) ormanlar (komün emlâki), avcılık permilerin verilmesi, v.s. mevzularında mahallî idareler üzerinde tesir icra eden tedbir hudutları dahilinde umumî idarenin etüd ve mutabakatını icab ettirmektedir.

Bunların listeleri çok uzun olmakta ve «muhtelif meselelerin» zikri ehemmiyet derecelerim ve beklenen iş hacmini gösterememektedir.

b) Hususî Salâhiyetler :

- Siyasî İşler ve Mülkî İdare Genel Müdürlüğü ile işbirliği yapılarak mülkî hudutlarda tadilât,
- Komün isimlerinin değiştirilmesi.

İKTİSADÎ FAALİYET SERVİSİ ŞEHİRCİLİK, İNŞAAT VE EMLÂK BÜROSU :

Bu büro teknik bakanlıklarla, hususiyle İnşaat, Çalışma ve Ziraat Bakanlıklarıyla işbirliği yaparak, aşağıda zikredilen faaliyetlerde bulunur :

Şehircilikte :

- Şehircilik planları,
- İnşaat ruhsatları,
- İfraz işleri,
- Sınıflandırılmış turistik bölgeler,
- Mezarlıklarla ilgili teşkilât, mezarlık sahaları,
- Tevhit işleri;

İnşaatta ve lojmanda :

- Halk lojmanları mevzuunda mahallî idarelerin müdahalesi,
- H.L.M. teşekkülleri,
- Hususi inşaata yardım teşkilâtı,
- Meskenlerin ıslahı,
- Kira hükümleri;

Emlâkte :

A) Amme Emlâki :

- Devlet toprakları,
- İstimlâkler - kanun ve nizamname - amme menfaati kararı,

- Vilâyet ve komün yolları idaresinin hukuki statüsü - tanzimi tasnifi ve tasnif dışı bırakılması,
- Amme emlâkinin işgali,
- Amme servislerinin gruplandırılması;

B) Hususî Emlâk,:

- Mahallî idarelerin hususî emlâki sulhen iktisap ve satışları,
- Gayrimenkul inşaatının kontrolü.

İKTİSADÎ ŞİRKET, TESİS VE SERVİSLER BÜROSU :

Bu büro şu işlerle meşgul olur :

— Ticarî veya sınaî karaktere sahip olan veya olmayan mahallî amme servislerinin teşkilât ve idaresiyle ilgili meseleler : Nakliyat (bilhassa su geçitleri, mahallî menfaat sağlayan demiryolları, umumî garajlar), su, gaz ve elektrik tevziatı, cenaze işleri, meskenlerin çöpleri, banyo ve duşlar, fuarlar, iâşe pazarları, hususiyle balık pazarları, v.s... Büro bu sahada uygulanabilecek hükümleri hazırlar ve âkitlerle (umumiyetle imtiyaz sahipleri, çiftçiler veya müteşebbisler) faydalananlar arasında meydana çıkabilen güçlükleri bertaraf eder.

— Mahallî idarelerin İktisadî ve İçtimaî sahada, hususile komün sendikalarının, karma sendikaların, şehir birliklerinin ve karma iktisat şirketlerinin (bilhassa donatım şirketleri ve gayrimenkul inşaat şirketleri) kuruluş ve kontrollerinde mahallî idarelerin müdahalesiyle ilgili meseleler,

Vilâyet ve komün amme servisleri millî konseyin sinesinde yapılan etüdlere (tip nizamnamelerin ve tip mükellefiyetlerin hazırlanması veya değiştirilmesi) devamlı olarak iştirak eder.

İKTİSADÎ İŞLER BÜROSU :

İktisadî İşler Bürosu değişik olduğu kadar yeni ihtiyaçlara cevap verir. Dokümanların birleştirilmesi ve bakanlığın bütün İktisadî bilgilerinin temin edilmesi vazifesi bu büroya aittir. Bu faaliyet Ülkenin Tanzimi Murahhaslığı ile teknik bakanlıklar ve ikti-

sadî faaliyette bulunan resmî veya yarı resmî muhtelif teşekküller arasında devamlı bir bağın ve sıkı bir münasebetin bulunmasını icab ettirir.

Ülkenin tanzimi ve millî teçhizat planlarının yürürlüğe konulması mevzuunda, İktisadî ve İçtimaî inkişaf, vazedilen meselelerin bilhassa mahalli idareleri alâkadar etmesi hallerinde teknik bakanlıkların muhatabı olmaktadır.

Valiliklerle, Plan Umumî Komiserliğiyle ve kendisini temsil eden Bölge Planları Millî Komitesiyle işbirliği yaparak, İktisadî faaliyetlerle ilgili bölge planlarının hazırlanmasına iştirak eder.

İller arası konferansların çalışmasını organize ve kontrol eder ve koordinatör valilerle sık sık görüşmeler yapar.

Devlet İç Ticaret Sekreterliğiyle mutabık kalarak, İktisadî inkişaf Fonu I No'lu Komitesinin çalışmalarına da katılır.

Sınaî ademi merkezîyet usullerinin hazırlanmasına iştirak ettiği gibi İktisadî ve İçtimaî İnkişaf Fonu I No'lu Komitesinin çalışmalarına da katılır.

Geliştirilecek tedbirlerin hazırlanması bakımından ziraat kollarının tamamında reform hareketine girişir ve mahsullerin tevzi ve satışı sektörünün modernleştirilmesini kolaylaştırır.

Nihayet, bu büro, umumiyetle mahallî idareleri ilgilendiren her türlü İktisadî faaliyete girişir.

TEÇHİZAT SERVİSİ :

UMUMİ ETÜDLER BÜROSU :

Modernleştirme ve teçhizat planlarında mahallî idare yatırımlarının bütünü de yer aldığından, bundan böyle, bilhassa Plan Umumî Komiserliğine muhatap olan ve - mahallî yatırımların ana meselelerinin topluca görünüşü sayesinde - içişleri Bakanlığının umumî politikası meselelerinin tetkiki sırasında bunların değerlendirebilen büronun İçişleri Bakanlığında vücuda getirilmesi zarureti ortaya çıkmaktadır.

Bu maksatla Teçhizat Servisi Umumî Etüdler Bürosu tahsisatın düzenlenmesine, finansman usullerine, vilâyet teçhizat komisyon-

larının ve teçhizat fişliklerinin vücuda getirilmesiyle ilgili etüdlerle vazifelendirilmiştir.

Plan Umumî Komiserliği bazı büyük şehirlerde ve şehir topluluklarında modernleştirme ve teçhizat programlarını tetkike girişmiş olup bu programların hazırlanmasını takip ve kendileriyle ilgili toplantılara katılmak Umumî Etüdler Bürosuna aittir.

İnşaat Bakanlığı öncelikle şehirleştirilecek bölgelerin ve büyük şehirlerin malî bilânçolarının yapılmasıyla vazifelendirildiği takdirde ve İktisadî ve İçtimai çalışmaların inkişaf fonu özel komiteleri tarafından nazarı itibara alınması halinde, içişleri bakanının bilhassa mahallî meseleler hakkında bir rapor tanzim etmesi uygun görülmüştür.

Bu sonuncu salâhiyet; müdürlüğün ihtisaslaşmış bürolarıyla işbirliği yapılarak, Umumî Hizmetler Bürosunun da alâkasını çekmektedir.

ŞEHİR TEÇHİZAT BÜROSU :

Büro, islah edilmiş istikraz programlarının, ödenek bağlanmamış programların ve aşağıda zikredilen muhtelif mevzuların kapital olarak finansmanlarıyla vazifelendirilmiştir :

I — Şehir şebekesini (içme suyu ihtiyacı, sağlık tesisleri, muhtelif şebekeler, hususî mecraların sıhhileştirilmesi),

— Şehirsel yerleşmeyi (ifraz işleri, mesken bölgeleri, öncelikle şehirleştirilecek bölgeler ve büyük şehirler, şehirlerin modernleştirilmesi faaliyetleri),

— Resmî inşaatı (belediye binaları, valilikler, kaymakamlıklar, adliye sarayı, v.s.),

ihtiva eden şehir teçhizatı için kapital olarak tahsisat verme işleriyle vazifelendirilmiştir.

Yukarıda sayılan asgarî I milyon NF. miktarındaki işler veya mahallî çalışmalar, tasarruflarında bulunan havale faydalanan mahallî idarelere tevzi etmekle vazifeli valiler tarafından finanse edilmektedir.

Diğer çalışmalar veya merkezî idare faaliyetleri Şehir Teçhizat Bürosunun alâkası neticesi teknik ve İdarî bir bilgi mevzuu olmak-

ta ve F.D.E.S. nin (Fonds de Developpement Economique et Social - İktisadî ve İçtimaî İnkişaf Fonu) veya Vilâyet ve Komün Amme Servisleri Millî Konseyinin ihtisaslaşmış komitelerinin mütaleası üzerine, bakanlık kararıyla tahsisat verilmektedir.

II — 19 Nisan 1957 kararnamesinden sonra ikamet ve sanayi bölgelerinin tanzimi için Ülkenin Tanzimi Millî Fonu idare Komitesi tarafından faiz indirimi yapılması uygun görülmektedir.

İdare Komitesini temsil eden İçişleri Bakanlığı, bundan başka, sekreterliği İnşaat Bakanlığının F.N.A.T. (Fonds National d'Amenagement du Territoire - Ülkenin Tanzimi Millî Fonu) İdaresi Komitesiyle Şehir Teçhizat Bürosuna tevdi edilmiş olup, mahallî idareler tarafından yapılan faiz indirimi taleplerinin teknik ve idari işleriyle ve F.N.A.T. İdaresi Komitesine takdim edilen raporların hazırlanmasıyla da vazifelendirilmiştir.

III — Bu büro, 1959 dan bu yana, doğrudan doğruya ikrazat yoluyla veya tasarruf sandıklarının teklifi üzerine, Emanet ve Depo Sandığı tarafından finanse edilip tahsisat bağlanmış olan içme suyu tesisatı programlarını hazırlamaktadır.

IV — Şehir Teçhizat Bürosu, İnşaat Bakanlığının işbirliğiyle, mahallî idareler tarafından doğrudan doğruya girilmiş olan şehir imarı faaliyetlerinde bulunmağa davet olunmaktadır. Hasar gören resmî binaların yeniden inşaaı da büro tarafından takip olunmaktadır.

Bundan başka, sayısız komisyonlarda temsil edilen bu büro, tamimlerin ve yukarıda bahsi geçen muhtelif programlarla ilgili bilgilerin hazırlanmasını sağlamaktadır.

YOL YATIRIMI ÖZEL FONU BÜROSU :

F.S.I.R. (Fonds Special d'Investissement Routier—Yol Yatırımı Özel Fonu) Bürosu mahallî idareler yollar idaresinin ve buna bağlı san'at yapılarının İdarî, hukukî teknik ve malî idaresinin vâzettığı meselelerin tamamını takiple vazifelidir.

Mukaveleli personel idaresi ve «F.S.I.R.» işletme kredilerinin kullanılması, vilâyet ve komün yolları idaresi teknik komite sekreterliği, bütçenin hazırlanması ve yatırım muhasebesinin tutulması çalışmaları dışında, bu salâhiyetler şebeke hakkındaki bilgiyi, statüyü ve teçhizatı ihata etmektedir.

I — Monografiler ve İstatistikler :

Büro, şebekelerin dayanıklılığı, evsafı ve birbirleriyle bağlantısı, yatırımların elverişlilik derecesi ve hacmi, çalışmaların değer ve verimliliği, bilhassa büyük şehirlerde yolların tahsisi ve kullanılması, parkların tekâmülü ve trafik kaidelerinde değişmeler, ekipmanların şevki ve planların ahenkleştirilmesi etüdlerini takip eder. Kısaca, bölgelerin veya büyük toplulukların tanzimi ile alâkalı servislerle, diğer idarelerle, hususile Çalışma ve Ziraat Bakanlığı ve Plan Umumi Komiserliğiyle işbirliği yaparak mahallî idarelerin müşterek yol teşhizat politikasının hazırlanmasından lüzumlu olan her türlü bilgiyi araştırır ve toplar.

II — Statüler :

Büro sadece komün yolları idaresinin yeni reformlarının tatbiki konulmasıyla değil, fakat aynı zamanda yolların kullanılması ve muhafazası, işaretleme problemleri, yollar idaresinde hizmet ve izin rejimi meseleleri, seyrüsefer ve istasyon yapma problemleri, şebekenin muhtelif unsurlarının teknik hususiyetleri ve idare ve şartlar da değişiklik, tahsisat rejimi, yollar idaresinin hususi durumlarıyla kaynakları için tahsisat, mahallî idareler arasında tesirli bir dayanışmanın temini, malzeme parkının organizasyonu, yol işaretleri ve polisi ile ilgili metinleri, kaideleri ve lâyihaları hazırlar; bir kelime ile doğrudan doğruya veya talep üzerine, yollar idaresi sahasında her türlü faaliyete girişir.

III — Teçhizat :

Büro, yol fonunun vilâyet, şehir ve komün dilimlerini idare eder ve bu maksatla kredi tevzii ve krediden faydalanma mekanizması kurar, bilgileri ve fikirleri geliştirir, dosyaları tanzim eder, plan ve programları hazırlar, yürütölmelerini sağlar.

Büro, yollar idaresinin tasarrufunda bulunan diğer teşhizat kredileriyle birlikte, tevhit ameliyelerini, umumi afetlerden husule gelen zararların tazminini veya kıyılarla bağlantısı olan binaların iktisabını finanse eder ve fakir dağlık bölgelerindeki mahallî idarelere veya turistik maksatlar için yardımda bulunur. Nihayet, harp sebebiyle yıkılan köprülerin yeniden inşasını temin eder ve harp taz-

minatından devletten alacağı kalan mahallî idarelere — yollar idaresi şefine — gerekli ödemeyi yapar.

PARİS BÖLGESİ SERVİSİ İDARÎ VE MALÎ KONTROL BÜROSU :

Bu büro, hukuki metinlerin tetkikiyle ve bilhassa Paris bölgesi mahallî idaresini ihtiva eden ve İçişleri Bakanlığına tabi olan düzenleyici malî hükümleri (vergiler, resimler, taksitler) tatbikle vazifelidir.

Yürürlükteki metinlerin ortaya çıkardığı durumlarda bütçelerin tasvibi ve bu idarelere yapılan ikrazata izin verilmesi mevzularını takip eder.

Seine Valiliği İdarî servislerine olduğu gibi Polis Valiliği servislerine devletçe tahsis edilen kredileri idare eder.

Malî etüdlere girişir, Paris bölgesi mahallî idarelerini ihtiva eden istatistiklerin hazırlanmasına iştirak eder ve Paris havzasına has problemleri tetkik eder.

Paris bölgesi mahallî idare pazarlarının tanzimi mevzuunda da yetkilidir.

ORGANİZASYON, İKTİSADÎ İŞLER VE AMENAJMAN BÜROSU:

Bu büro başlıca şu işlerle vazifelidir:

— Mahallî idarelerin bünyesiyle, hukukî rejimiyle ve organizasyonu ile ilgili metinlerin prensip etüdleri ve hazırlanması, Paris bölgesi amme müessese ve daireleri,

— Paris bölgesinin tanzimi ve şehircilik meseleleri: hukukî metinlerin hazırlanması, komünler arası şehir istikamet planlarının etüdü, Paris bölgesi tanzim komitesi çalışmalarına iştirak,

— Bölgeyi ilgilendiren İktisadî işler: karma iktisat şirketleri, sınaî ademi merkeziyet, millî menfaat pazarları, nakliyat,

— Teçhizat servisleriyle işbirliği yapılarak Paris bölgesi yatırım programları ve bilhassa İktisadî ve İçtimai İnkişaf Fonu 2 Mükerrer No'lu Komitesi çalışmalarına iştirak.

İDARİ COĞRAFYA

İKİZDERE İDARİ COĞRAFYASI

Yazan : Ali Namık TÜZÜN

İkizdere Kaymakamı

PLAN :

- 1 — TABİİ VE COĞRAFİ DURUM
- 2 — İDARİ DURUM
  - a) NÜFUS VE İSKÂN
  - b) İLÇE TEŞKİLÂTI
- 3 — KÜLTÜR DURUMU
- 4 — BAYINDIRLIK DURUMU
- 5 — İKTİSADİ DURUM
- 6 — TARIM DURUMU
- 7 — SAĞLIK DURUMU
- 8 — SOSYAL DURUM

SONUÇ

TABİİ VE COĞRAFİ DURUM :

İkizdere Rize—Erzurum yolu üzerinde, İl merkezine 58 Km. uzaklıkta etrafı yüksek dağlarla çevrili İspir, Pazar, Çayeli, Kalkan- dere ve Of ilçelerine hudut olup, Rize iline bağlı bir ilçedir.

Yüzölçümü 88 bin hektar kadar olup, bunun (% 90) ı orman ve yaylıdan ibarettir.

İklim, yaz kış oldukça mutedildir. İç kısımlara gidildikçe, yüksek dağ köylerinde Erzurum ikliminin tesiri hissedilmektedir.

İlçe merkezinden İkizdere akmaktadır. Çamlık ve Cimil dereleri ilçede birleşerek İkizdere adını almakta, ve bu İyidere denize, dökülmektedir.

İDARÎ DURUM :

İlçe merkezinde kuruluş tarihi kesin olarak bilinmeyen Kura-i - seba bucağı mevcuttu. 1952 yılında bucağın yerine İkizdere ilçesi teşekkül ettirilmiştir. Daha evvelki Kaymakamlar hizmet ve nakil yönetmenliğine göre 3 yıllık mahrumiyet ilçesi iken 1965 yönetmenliğine göre 3. sınıf ilçe cetveline dahil edilmiştir.

İlçeye bağlı Güneyce bucağının 2 köyü, 5 mahallesi, merkez ilçenin 24 köyü, 7 mahallesi mevcuttur. Çimil köyleri hariç diğer köyler toplu bir durumda değildir, dağınıktır.

NÜFUS VE İSKÂN DURUMU :

1966 yılı itibarile kayden 41677 nüfus mevcut olup, 1965 sayımına göre ise ilçenin toplam nüfusu 20175 dir. İlçe merkezinin 2654, köylerin nüfus toplamı 17521 kişidir.

Arazi şekline uygun olarak yerleşme dağınıktır. Köy ve mahallelerin çoğu İkizdere vadisinde, sarp dağ ve tepelerin yamaçlarında kurulmuştur. Bir kısım köyler de yüksek yayla ve dağ mıntıklarına yerleşmişlerdir.

İLÇE TEŞKİLÂTI VE MEMURLAR :

İçişleri : Kaymakam, Tahrirat Kâtibi, Nüfus memuru, Nüfus kâtibi, Bucak nüfus memuru, Bucak müdürlüğü münhal

Jandarma : İlçe J. Birlik K.V., 2 karakol komutam, (bir astsubay, bir uz. Çvş), 2 uzman Çvş.

Özel İdare : Özel İdare memuru, kâtibi, tahsildarı

Belediye : Başkan, muhasip, zabıta memuru, 2 tahsildar, Güneyce bucağında başkan, muhasip, zabıta memuru.

Adliye : C. Savcısı, 2 Hakim, bir baş kâtib, 3 zabıt kâtibi, bir mübaşir, 2 gardiyan,

Milli Savunma : As. Şb. Bşk. Yüzbaşı, 1 sivil daktilo memuru,

Maliye : Mal Müdürü, muhasebe memuru, vergi tahsil memuru, tahakkuk memuru, veznedar, 2 tahsildar,

Milli Eğitim : Ortaokul müdürü, 4 öğretmen, bir ortaokul kâtibî, ilköğretim Müfettişi, ilköğretim Müdürü, 63 öğretmen.

Sağlık : Hükümet Tabibi, bir sağlık memuru, 2 ebe, sağlık merkezi anbar memuru,

Gümrük ve Tekel : Tekel memuru

Tarım : Dereköy ve ikizdere olmak üzere 2 orman bölge şefi (biri münhal), 7 orman muhafaza memuru, bir kâtib, 3 ölçü kesim memuru, bir depo memuru, bir ziraat teknisyeni ve bir ziraat öğretmeni, veteriner sağlık memuru.

Ulaştırma : PTT müdürü, 1 memur, 1 yaya, 2 atlı olmak üzere 3 dağıtıcı,

Tapu : Tapu sicil memurluğu münhal,

Diyanet : Müftü, İmam, hatip, müezzin,

Ziraat Bankası : Müdür, muhasebeci, veznedar, takip memuru,

İller Bankası Hidroelektrik tesisleri İşletme Müdürlüğü : Bir Müdür, (Elektrik T. Müh.) 1 şef, yardımcı teknik personel,

KÜLTÜR DURUMU :

İlçe merkezinde bir ortaokul vardır. Ortaokulda 182 erkek 8 kız olmak üzere 190 öğrenci bulunmaktadır. Binanın alt katında merkez Atatürk ilk okulu, üst katında ortaokul öğretim yapmaktadır. Ortaokul binası ihtiyacı karşılamamaktadır. Mahallî yardımlarla, dernek marifetiyle ortaokul pansiyon inşaatının 1 nci katı ikmâl edilmiş isede, binadan istifade için 2 nci katın da yapılması şarttır.

İlçede 28 ilk okul mevcut olup 5 adedi kasaba, 23 adedi köy ilk okuludur. İlk öğretim teşkilâtında 63 öğretmen vazife görmektedir. 1367 erkek, 809 kız olmak üzere öğrenci toplamı 2176 dır.

Köylerde okuma odası açılmaktadır. İlçede umumi kütüphane yoktur. Bucakta inşaaı için faaliyete geçilmiştir. İlçede binası belediyeye ait bir sinema vardır.

BAYINDIRLIK DURUMU :

Rize—Erzurum yolu üzerinde bulunan ikizdere ilçesinin her mevsimde yolu trafiğe açıktır. Kışın Erzurum—Rize arası kar sebe-

biyle kapanmaktadır. Kışın birçok köy hariç, diğer köylerin Mayıs ayma kadar ilçe merkezi ile bağlantıları kesilmektedir.

İlçede Rize - Erzurum devlet şosesi haricinde, Çiftköprü ve Çimil istikametinde köylerin istifade ettiği 2 ana yol mevcuttur. Çimil ve Çiftköprü yolları Orman işletmesi tarafından açılmıştır. Çiftköprüden itibaren 17 Km. uzunluğundaki Ballıköy yolunda, Vilâyet ile orman işletmesi 1966 yılından beri müştereken çalışmaktadırlar.

Sayılan ana istikametler üzerinde bulunanlar dışındaki köylerin irtibatı dar, patika! yollardandır.

Köylerde dere üzerinde köylüler tarafından yapılmış yaya geçit köprülerden başka ilçe merkezinde iki beton köprü vardır.

Güneyce bucağında Karayollarınca bir beton köprü inşa edilmektedir.

Pek çok köye içme suyu getirilmiş ve getirilmektedir. İlçe merkezinin içme suyu vardır. Yalnız Güneyce bucağının 3 mahallesinin içme suyu sıhhi değildir.

İlçeye ait programdaki yol, su işlerinin tamamı yapılmıştır.

Bunun dışında Güneyce ve Dereköyde köy sağlık ocakları inşa edilmiştir. İlçe merkezinde 50 boğalık tabii tohumlama deposu yapımı devam etmektedir.

İKTİSADİ DURUM .

İlçe Tarımsal özelliğe sahiptir. İstihsal imalat ihtiyaca kâfi gelmemektedir. Halk piyasaya pek az miktarda bal, fasulya, bal mumu, yağ ve peynir arz etmektedir. Ballıköyün Ancer balı Türkiyede tanınmıştır.

TARIM DURUMU :

İlçe halkının ekserisi hayvancılık ve ziraatla uğraşır; kısmen de arıcılık yapmaktadır. Hayvan neslinin ıslahı ve gelişmesi için 1963 yılından beri jersey suni tohumlaması tatbik edilmektedir. 50 boğalık tabii tohumlama deposu ikmal edildikten sonra tabii tohumlamaya geçilecektir.

Ormanlardan 1966 yılı içinde 9907.521 M³ ladin Köknar tomruğu, 7698 siter odun istihsal edilmiştir.

İlçede 25233 sığır, 15988 koyun, 1760 kıl keçisi mevcuttur. İlçede çiftlik, numune fidanlıkları yoktur.

SAĞLIK DURUMU :

İlçe merkezinde bir sağlık merkezi vardır. Dereköy ve Güneyce köy sağlık ocakları inşa edilmiştir.

Sosyalizasyon tatbikatı başladığında sağlık ocakları faaliyete geçecektir. Belediyelerin 'Doktor veya sağlık memurları yoktur. Sağlık merkezi baş tabibi aynı zamanda Hükümet Tebibliği görevini de yapmaktadır. İlçede kanalizasyon, mezarlık, mezbaha, umumi yoktur. Yapılmalıdır. Bucakta bir umumi WC inşaatına başlanmıştır.

SOSYAL DURUM :

Arazisinin dar ve verimsiz olması sebebiyle geçici veya devamlı olarak pek çok vatandaş gurbete çalışmaya gitmektedir. Dışarı ile devamlı temas, erkeklerin giyiniş ve yaşayışında tesirini göstermiştir. Erkekleri iyi giyinmektedir. Kadınlar Karadeniz bölgesine has şekilde giyinirler. Kadın evin bütün işini görür ve yükünü taşır.

Halkı kanunlara saygılıdır. Yardımı severler. Karadeniz folklorü, burada da halkın eğlence hayatına hakim durumdadır.

SONUÇ :

Arazinin % 90 ı ormanlık olduğu cihetle İki z derenin İktisadî ve sosyal kalkınması orman için köylerin kalkınması probleminin halli ile ilgilidir.

Diğer taraftan jersey suni tohumlamasının gelecek yıllarda neslin ıslahındaki olumlu tesirlerinin yanında tabii tohumlamaya başlamakla hayvancılığın daha da gelişeceği ve bu suretle İktisadî kalkınmanın hızlanacağı muhakkaktır. Hayvan neslinin İslahı yanında hayvan bakım ve besleme usullerinin de geliştirilmesi lâzımdır. Hayvancılık kredileri daha da artırılmalıdır.

1966 yılında Güneyce bucağı köyleri ile merkez Ayvalık köyünde çay ekimi musadesi alınmıştır. Bu köyler yarımında halen çay ekilmemiş bölgelerin de ekim sahasına alınması düşünülmelidir.

Rize bölgesini kalkındıran çay ziraatı ekim yapılan köylerimizdeki vatandaşlarımızı da iktisaden kalkındıracaktır.

İlçedeki tabu orman güzellikleri, Şimşirli, Ilıca kaplıcaları, Ovit gölü değerlendirildiği, ilçenin yol durumu islâh edildiği takdirde ikizdere turistik bakımdan birçok turisti cezbederek bir ilçte olabilir.

Ayrıca özellikleri dolayısıyla çok aranan Ancer balı istihsalinin artırılması teşvik edilmelidir.

Elektrik ve su enerjisinden istifade imkânları geliştirilmelidir’

E.İ.E.I. sondaj kampı bu hususta etüd yapmaktadır. (Baraj, 2 nci hidroelektrik santral etüdü)

Yolu olmayan köylerin ana yolla, dolayısıyla ilçe ile irtibatı mutlaka sağlanmalıdır.

Ortaokul pansiyon binası inşaaası ikmâl edilmeli, ilçede şehir kitaplığı açılmalı, karayollarınca genişletilen şehir girişi tanzim ve ağaçlandırılmalıdır. Rize—ikizdere yolu yeniden etüd edilerek islâh edilmeli, modern yol yapım tekniğine uygun hale getirilmelidir. 265 Km. olan Rize - Erzurum yolunun kışın da trafığe açık bulundurulma imkânları etüd edilmelidir.

Yukarıdaki hususlar gerçekleştiği takdirde İkizderenin iktisadi ve sosyal kalkınması daha hızlı adımlarla gerçekleşme yoluna girmiş olacaktır.

YÖNETMELİKLER

T.C.
İçişleri Bakanlığı
Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü

2. D. Rs. Mua. Şb. Md.
621 - 2 - 306 - 78/340
Konu : Karaborsacılığın
önlenmesi Hk.

Ankara
/1/1968

.....**Valiliğine**

Basında yer alan ve Bakanlığımıza intikal eden şikâyetlerden sinema, tiyatro ve stadyum gibi umuma mahsus yerlerde bilet karaborsacılığının devam ettiği anlaşılmaktadır.

Beldenin ve belde halkının selâmet, intizam, sıhhat ve huzurunu ihlâl eden şeylere meydan vermemek ve bunları menetmek belediye mevzuatı gereğince belediye idarelerinizin açık görevlerinden olmakla bu konuda belediyelerimizin hassasiyet göstermeleri ve konuyu ciddiyetle izliyerek halkımızın madeten ızzar ve manen tâciz edilmesinin önüne geçilmesi zarurî görülmektedir.

Müracaat ve şikâyetlerde gişe memurlarının karaborsacılığı iti- yad edinmiş kimselerle menfaat mülahasasıyla işbirliği yaptıkları veya hiç olmazsa bu gibi kimselerin tanıdıkları halde bunlara külliyetli miktarda bilet satışında bulunmak suretiyle faaliyetlerini kolaylaştırdıkları özellikle belirtilmektedir.

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesinin 1960 yılında 150 sayılı kanunla değişik 3. fıkrası ile 16 ve 19. fıkraları ve 1608 sayılı Kanunun I. ve 2. maddeleri hükümlerinin gözönünde bulundularak, gerekiyorsa Zabıta Talimatnamelerinde değişiklik yapılmak suretiyle de gerekli tedbirlerin alınması;

Akde müsteniden hizmetlerinde eleman istihdam edenlerin bu elemanların fiillerinden dolayı sorumluluk taşıdıkları hakkındaki

genel hukuk kuralı da hatırlatılmak suretiyle ilgili tesis sahiplerinin giş memurlarının suiniyetli davranışların önlemleri hususunda ikaz edilmeleri;

Müessese kapılarında veya civarlarında alenen yahut gizlice fahiş fiatla satış yapan kimselerin özel olarak görevlendirilecek eleman veya ekiplerle takip olunarak ve gerektiğinde genel zabıta kuvvetleri ile işbirliği de yapılarak haklarında söz konusu belediye mevzuatı ve T. Ceza Kanunu'nun 526. maddesi gereğince kanunî işlem yapılması;

Tavsiyeye değer görülmüştür.

Esasen, genel zabitanın bu hususta belediye zabıtasına yardımcı olması ayrıca Emniyet Genel Müdürlüğü ifadeli 8.1.1968 gün ve D. 2. 6. A - 63141 - 36 sayılı genelge ile tamim edilmiştir.

Bu itibarla, Valiliğiniz koordinatörlüğünde Emniyet ve Belediye kuruluşları arasında sıkı işbirliği yapılarak tamimler icaplarının titizlikle yerine getirilmesini rica ederim.

Osman MERİÇ
İçişleri Bakam Y.
Müsteşar

Genelgeler

T.C.

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

İller İdaresi Gn. Md.

Şb. 2. 22102/0-1/680

ANKARA

Konu : İl Yıllıkları Hk.

30/1/1968

..... Valiliğine

Ankara İl Yıllığının basın ve yayınından sonra muhtelif gazete ve dergilerde çıkan başlıca tenkid ve temenniler toplanarak ilişik olarak gönderilen yazıda gösterilmiştir.

Hazırlamakta olduğunuz 1967 ve müteakip senelerde de çıkarılacak yıllıklarda bu tenkidlerin de gözönünde bulundurulması uygun olacaktır.

Bilgi edinilmesini ve gereğini rica ederim. ,

Osman MERİÇ

İçişleri Bakanı Y.

Müsteşar

1 — Ankara İl Yıllığı herkesin faydalanabileceği mükemmel bir eser olması dolayısıyla satış fiyatının ve nereden temin edilebileceği hususunun belirtilmesi. (TERCÜMAN) 1.11.1967

2 — Türk Dil Kurumunca henüz kabul edilmemiş olan kelimelerin yer almış bulunması. Örneğin: Saptanmak gibi. (GEÇİT DERGİSİ) 3.11.1967

3 — Yıllığın kâğıt ve baskısının mükemmeliyetine göre Cildinin de itinalı bir şekilde hazırlanması. (GEÇİT DERGİSİ) 3.11.1967

4 — Cumhuriyetin ilânından bugüne değin Cumhurbaşkanlarının isimlerinin yazılması. (İLLER ve BELEDİYELER DERGİSİ)

5 — Yıllıkta Kooperatiflere de önemi kadar yer verilmesi İLLER Ve BELEDİYELER DERGİSİ)

6 — Yıllıktaki istatistiki bilgilerin daha eski yıllara dayanarak Mukayeseli bir şekilde yazılması, (İller ve Belediyeler Dergisi)

7 — Yıllığın 147 ve 152 ci sayfalarında yazılı Tarihî malûmatın gerçeğe uygun olup olmadığının araştırılmasının gerektiği.

(YENİ İSTANBUL) 31.10.1967

8 — Yıllığın Tarihî Bölümünü kıymetlendirmek için, İstiklâl savaşı Ankara'sının Siyasî ve İdarî Topografyasının da incelenmesi yerinde olacağı. (YENİ İSTANBUL) 2.11.1967

9 — Ankara gazeteleri ile dergilerinin matbaalarının listelerinin yazılması. (YENİ İSTANBUL) 2.II.1967

10 — Titizlikle hazırlanmış bulunan yıllığın içindeki ilçelere ait haritalarda yön işaretlerinin bulunmadığı haritaların ölçeksiz, basit harita birer krokiden ibaret oldukları diğer seneler için hazırlanacak Yıllıklarda da bu hususların gözönünde tutularak daha harita tekniğine uygun haritaların yapılmasını,

---

DANIŞTAY KARARLARI

DANIŞTAY KARARLARINDAN ÖZETLER (*)

Dördüncü Daire Kararları

Bu Daire, vergi tarh ve tahakkuku ile ilgili bir olay dolayısıyla aldığı 9/2/1967 gün ve 67-500 sayılı kararla, idareye vergi ve vergi cezaları tarh ve tebliği için tanınmış yetki belli bir süreyle sınırlı olduğu ve bu sürenin kesilebilmesi için de verginin zamanaşımı süresi dolmadan tarh edilmesi ve kanunda, öngörülen şekillerden biri ile mükellefe tebliği gerekeceği, takdir komisyonlarınca matrah takdir edilmemesi veya noksan takdir edilmesi sebebiyle itiraz yoluna gidilmesi kanunen belli süreyi kesemeyeceği cihetle tarh ve tahakkuk zaman aşımı dolduktan sonra açılan davanın incelenme yeteneği bulunmadığından reddine karar vermiştir.

Aynı Dairenin 16/3/1966 gün ve 66-1248 sayılı kararında, İş Bankası personelinden bazı kimselerin Banka'nın iştiraki bulunan kuramlarda munzam görev yapmaları sebebiyle hak ettikleri ücretlerin vergisi kesildikten sonra kalan miktarın Banka'da açılan bir hesapta toplanması ve bu fondan hak sahiplerine bir miktar ödeme yapıldıktan sonra geri kalan paranın Bankanın serbest tasarrufunda bulunması sebebiyle bu meblâğın adı geçen Banka için kurum kazancı sayılması gerektiği, Bankaca bu miktar üzerinden gider vergisi ödenmiş olmasının da bu düşünceyi doğruladığı sonucuna varılmış ve aksi yöndeki Vergiler Temyiz Komisyonu kararı bozulmuştur.

Daire, 16/2/1967 gün ve 67-700 sayılı kararında, patent hakkının kiralanmış olmasından Türkiye'de elde olunan gelirin Türk parasının kıymetini koruma mevzuatına göre transferine izin verilmemiş olsa bile gelir vergisine tabi tutulması gerekeceği oyu ile aksi yönde verilmiş Vergiler Temyiz Komisyonu kararını bozmuştur.

Beşinci Daire Kararları

Bu Daire, 12/10/1967 gün ve 67 - 3704 sayılı kararıyla, iptal davalarında davacının iptalini istediği İdarî işlemlerin dava sonuna ka-

---

(*) Türkiye ve Orta Doğru Amme İdaresi Bülteni Sayı 15

dar devamının gerekli olduğunu belirterek, sicillerinin yetersizliğinden bahisle kendisine istediği 600 liralık kadronun verilemeyeceği yolundaki işlemin iptali talebiyle dava açtıktan sonra adî malûl olarak emekliye ayrılan davacının kadro tahsis işlemiyle menfaat ilişkisi kalmadığı oyu ile, incelenme vasfı kalmayan davayı reddetmiştir.

Daire, 5/10/1967 gün ve 67-4519 sayılı kararında, 3656 sayılı kanuna ek 4598 sayılı kanunun 7351 sayılı kanunla değişik 9'uncu maddesinin uygulanmasına ilişkin yönetmeliğin 4 üncü maddesiyle özel hastanelerde yaptırılan tedavi masraflarının hangi hallerde dairelerince ödeneceği belirtilmiş bulunduğuna işaretlerle, her ne kadar yönetmelik hükmüne uygun olarak davacının acele müdahaleyi gerektirecek durumda bulunduğu ilgili özel mütehassıs tabip raporu ile ispatlanmış ise de davacının birden bire hastalandığı Ankara Maltepe semtine yakın resmî hastaneler mevcut iken ve resmî doktorlara baş vurma imkânı varken derhal bilinmesi herkes için mümkün olmayan Konur Sokak'taki özel bir kliniğine yatması, yönetmelik hükümlerine uygun düşmediğinden kendisine tedavi masraflarının ödenmemesinde kanunsuzluk bulunmadığı belirtilerek dava reddolunmuştur.

Danıştay'a intikal eden olaylardan anlaşıldığına göre, bazı memurlar yukarıda sözü edilen tedavi yönetmeliği hükümlerini dikkate almadan özel sağlık kurumlarında tedavi olmakta ve özel hastanelerde yapılan bu gibi tedavi giderleri idarelerince ödenmediğinden malî sıkıntıya düşmektedirler.

Aynı Daire, 12/10/1967 gün ve 67-4705 sayılı kararında, Emniyet mensuplarının sicil ve gizli tezkiye varakaları hakkındaki tüzük hükümlerine göre ilçelerdeki polis memurları için ikinci derecede tezkiye amiri İl Emniyet Müdürü veya Amiri olup Kaymakamların bu husustaki yetkisi sadece kendilerine verilen listede yazılı memurlar hakkında kendi kanaat ve notlarını yazmaktan ibaret olduğundan sicil amiri olmayan kaymakam tarafından düzenlenen sicillerin bu sebeple iptaline hükmetmiştir.

Yine aynı Daire, 20/9/1987 gün ve 67-4220 sayılı kararında, 440 İktisadi Devlet Teşekkülleriyle Müesseseleri ve İştirakler Hakkında Kanunun 30'uncu maddesinde teşekküllerin yönetim kumlu başkan ve üyeleri dahil olmak üzere her çeşit personeline ikramiye verilebileceği hükme bağlanmış olduğundan, sözleşme ile hizmete alınan personelin de bu hükmün kapsamı içine dahil olduğu belirtilerek

davalı idarenin sözleşmeli personelin her çeşit personel deyimini kapsamına girmeyeceği yolundaki iddiasını yerinde görmemiştir. Ancak sözleşme ile hizmete alınan personelin hakları ve borçları sözleşme ile tesbit olduğundan 440 sayılı kanunun 30'uncu maddesine göre verilen ikramiyenin sözleşmeli personele verilebilmesi, sözleşmede bu konuda bir kaydın mevcudiyetine bağlı görülmüş ve davacının davalı banka ile yapmış olduğu sözleşmede kendisine sağlanacak haklar en ince ayrıntılarına kadar tesbit edilmiş olduğundan sözleşmede sayılanlar dışında kendisine bir hak tanınması mümkün bulunmadığı sonucuna varmış ve aksi taleple açılan davayı reddetmiştir.

Aynı Daire, 14/10/1967 gün ve 67-4741 sayılı kararında (devlet hesabına okumuş olanların boş kadro bulunmaması halinde ihtisasları dahilindeki görevlere maaş karşılığı ücret verilmek üzere atanacakları. 788 sayılı Memurin Kanununun 2919 sayılı kanunla değişik 64'üncü maddesi hükmü icabından ise de, bir kadro işgal etmeden barem kanunu hükümlerine göre yükselmeye imkân olmadığından hizmete bu şekilde alınan kimsenin ücretli olarak atandığı tarihe nazaran terfii süresini doldurmuş olsa bile bir üst dereceye yükseltilmesine imkân olmayacağını belirterek davanın reddine hükmetmiştir.

Devlet hesabına okumuş olanların mecburî hizmetle yükümlü olması onların tahsil derecelerine göre alabilecekleri maaşın altında bir ücretle uzun süre çalışmalarını gerektirmeyeceğinden, hiç olmazsa davacıya hakkının ücret olarak ödenmesi yolunda bir karar verilmesi akla gelen hal tarzlarından biridir. Bu yolda verilecek bir kararın adalet ve hakkaniyet ilkelerine daha uygun düşeceği söylenebilir.

Daire, 19/9/1967 gün ve 67-4204 sayılı kararında, davacının 6435 sayılı kanuna dayanılarak Bakanlık emrine alınması işleminin durdurulmasına karar verilmiş olması sebebiyle, bu dönem için kendisine tam aylık yerine bakanlık emrinde bulunan memurlara mahsus aylığın verilmesi işlemini kanuna aykırı bularak aylık farklarının tazminlenmeden ödenmesine karar vermiştir.

Daire, 8/9/1967 gün ve 67-4053 sayılı kararıyla, disiplin komisyonlarının 521 sayılı Danıştay Kanununun 68'inci maddesinde söz konusu edilen yargı mercileri arasında kabulü mümkün olmadığı gibi bu komisyonlara baş vurmaya üst makama baş vurma niteliğinde kabule de imkân olmadığını belirterek bu komisyonlara baş vurulmuş

olmasının dava açma süresinde bir değişiklik yapmayacağı sonucuna varmıştır.

Aynı Dairenin 3/10/1967 gün ve 67-4455 sayılı kararında 27 Mayıs 1960 devriminden sonra görevli bulunduğu köyün muhtarlığını da tedvire memur edilen öğretmenin muhtarlığa ait bir işten dolayı tutuklanmış olması sebebiyle durumu 1108 sayılı maaş kanununun 17'nci maddesi yerine 18'inci maddesi kapsamında görülmüş ve bu sebeple de tutuklu olarak geçen süreye ait aylıklarının verilmemiş olmasında kanunsuzluk bulunmadığına hükmolunmuştur.

Aynı Daire, 10/10/1967 gün ve 67-4392 sayılı kararıyla, 3656 sayılı kanunun 23'üncü maddesine göre Bakanlar Kurulunca onanmış tip kadroda görevli belediye memurlarının istekleri olmadan geçici kadrolara alınmaları, mevzuatın kendilerine tanıdığı teminattan yoksun kalmalarını gerektireceğinden, bu uygulamanın kazanılmış hakların ihlâline sebep olacağı gerekçesi ile aksi yönde yürütülmüş bulunan dava konusu işlemi iptal etmiştir.

Sekizinci Daire Kararı

Söz konusu Daire'nin 3/10/1967 gün ve 67-3048 sayılı kararıyla, temmuz 1330 tarihli Taşocakları Nizamnamesinin birinci maddesine eklenen hükme göre hükümet ve belediyeler tarafından bizzat veya müteahhitler eliyle yaptırılacak yollar ve diğer bayındırlık işlerinde kullanılacak kum, taş, kireç ve buna benzer yapı malzemesi ocakları işletmesinin resme tabi olmadığı ve işletme ruhsatlarının bedelsiz Verileceği yazılı bulunduğu aynı nizamnamenin 17'nci maddesinde yer almış olan ve yukarıda sözü edilen ocakların işletilmesi için baş vuranlar arasında yapılması ön görülen artırımın, devlet ve belediyeler tarafından yaptırılacak bayındırlık hizmetleri için işletme talebi mevcut olmayan hallerde mümkün olacağı, halbuki dava konusu olayda Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün işletme talebi mevcut olduğu anlaşıldığından söz konusu ocağın istekliler arasında artırmaya çıkarılmadan adı geçen idareye işletme izni verilmesinde kanunsuzluk mevcut olmadığı belirtilerek dava reddolunmuştur.

On İkinci Daire Kararları

Daire, 30/9/967 gün ve 67 -1449 sayılı kararıyla, Türkiye'de çevrilen ve izinsiz yurt dışına çıkarılan «Susuz Yaz» adlı filmin sa-

tışından elde olunan dövizin yurda getirilmesine dair Maliye Bakanlığınca verilmiş kararda Türk parasının kıymetinin korunması hakkındaki mevzuata aykırı bir taraf bulunmadığı, ancak sözü edilen filmin satışından ve gösterilmesinden elde olunan dövizlerin temini için yapılmış masrafların bu dövizden mahsubu gerekeceğine karar vermiştir.

Daire, 23/2/1967 gün ve 67 - 265 sayılı kararında, 7126 sayılı kanunun 107 sayılı kanunla değişik 37'nci maddesinin C bendinde bilanço esasına göre iş gören kamu kurum ve teşekküllerinin her yıl bilançolarındaki safi krların yüzde yarımını sivil savunma fonuna yardım olarak ödeyecekleri gösterilmiş ise de krın saptanmasında hangi esasların uygulanacağı belirtilmemiş olduğundan anlaşmazlığın davacı kurumun tabi olduğu 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu hükümlerine göre çözülmesi gerekeceği, adı geçen kanunda ise o yıl krından mahsup edilecek kalemler arasında 5 yılı aşmamak üzere geçmiş yıllar zararı da gösterilmiş olduğu cihetle mahiyeti itibariyle kamu harcamalarına katkıdan ibaret olan söz konusu sivil savunma giderlerine katılma payının hesabında da aynı esasların uygulanması ve geçen yıllar zararı düştükten sonra krın hesap edilmesi gerekeceğinden İçişleri Bakanlığınca aksi yönde verilen kararın iptali yoluna gitmiştir.

Daire, 30/9/1967 gün ve 67 -1424 sayılı kararında, karar düzeltilmesi isteklerinin reddi zerine Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümlerine göre yargı organlarınca -mahkemelerde- verilen para cezaları kanunların suç saydığı eylemlerin yapılmış olması yüzünden değil bir yetkinin kötüye kullanılması ve mahkemelerin gereksiz işgal edilmesi sebebiyle verildiğinden, 780 sayılı af kanunu kapsamına girmeyeceğini belirterek aksi düşüncede olan Vergiler İtiraz Komisyonu kararını bozmuştur.

Azınlıkta kalan bir ye, mahkemelerin gereksiz meşgul edilmesine engel olmak üzere hükmolunan söz konusu cezaların kamu hukukuna ilişkin bir ceza olduğu, bu sebeple disiplin cezası niteliğinde sayılması mümkün bulunmadığı cihetle bu cezaların da 780 sayılı laf kanunu kapsamına gireceği oyu ile çoğunluk kararına katılmamıştır.

Daire, 10/4/1967 gün ve 67 - 560 sayılı kararında, Ankara Üniversitesi DU ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Kürsüsünün Türk Dili ve Türk Edebiyatı olarak iki kısma ayrılmasına dair kararda kanunsuzluk görmemiş, ancak ikiye ay-

rılan kürsülerden sadece birine seçim yapılması görmemiş, ancak ikiye ayrılan kürsülerden sadece birine seçim yapılması gerekirken kürsünün eski profesörü olan davacının kazanılmış haklarını ihlâl eden bir uygulama ile iki kürsü için de seçim yapılması işlemini kanuna aykırı ve kazanılmış hakların ihlâli niteliğinde bularak davanın bu kısmını kabul etmiştir.

Dava Daireleri Kurulu Kararı : (*)

Manisa ili özel idare bütçesinin İçişleri Bakanlığında incelenmesi sonunda. İller Bankası'na gönderilecek payın artırılması üzerine adı geçen il valisince bu işlemin iptali talebiyle açılan davada Dava Daireleri Kurulu, 6/1/1967 gün ve 61-12 sayılı kararla İdare Umumiyei Vilâyet Kanununun özel idarelere ait kısmının çeşitli maddelerinde mevcut hükümlere göre özel idare bütçeleri üzerinde merkezin değiştirme yetkisine sahip olduğu, bütçenin bu tadillerden sonra aldığı şekli ile Bakanlar Kurulu kararı ve Cumhurbaşkanının tasdiki ile kesinleşeceği, buna göre merkezin İl Genel Meclislerince kabul edilen bütçeler üzerinde değiştirme yapma yetkisine sahip olması sebebiyle valinin, merkezî idarenin kanundan doğma yetkisine istinaden yaptığı işlemler aleyhine dava açması düşünülmeyeceği gibi böyle bir dava açması için önce bütçeyi kabul etmiş olan Genel Meclisten yetki alması da gerektiği halde bu yola gidilmeden dava açıldığı anlaşılmaması sebebiyle 521 sayılı Danıştay Kanununun 75'inci maddesinin A bendi gereğince davanın ehliyet yönünden reddine hüküm vermiştir.

Azınlıkta kalan üyeler, Bakanlar Kurulu'nun il özel idareleri bütçeleri üzerinde yaptığı işlemlerin vesayet murakabesi esaslarından doğduğu, vesayet murakabesinin kanunların koyduğu sınırlar içinde yapılması gerektiği, vesayet idarelerinin yetkilerini aşması halinde o işlemlerden zarar görenin dava hakkı bulunduğu da hukuken kabul edilen bir esas olduğu, merkezin bütçede yaptığı değişiklik sebebiyle özel idarenin başı olan ve bu sıfatla temsil yetkisine sahip olan valinin dava açma ehliyetine sahip olduğu, bundan başka İl Genel Meclisinden ayrıca yetki kararı almasına da ihtiyaç olmadığı gerekçesiyle çoğunluk görüşüne katılmamışlardır.

(*) Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Sayı 16

İdare hukuku, özellikle vesayet hukuku ve dava ehliyeti açısından ilgi çekici olan bu kararın bilim çevrelerinde incelenme ve eleştirme konusu yapılmasında fayda vardır.

Beşinci Daire Kararları

Bu Daire, 17/10/1967 gün ve 67 -4829 sayılı kararında, davacının hakkında yapılan soruşturma sonunda ilk öğretim müfettişi olarak görev yapmasının sakıncalı olduğunun anlaşılması üzerine başka bir il orta okul öğretmenliğine naklen atanmasında kanunsuzluk olmadığını, ancak adı geçen öğretmenin 5439 sayılı kanun gereğince büro işlerinde çalıştırılmasına dair kararın sözü edilen kanunun maksadına aykırı bulunduğunu belirterek iptali yoluna gitmiştir.

Aynı Daire, 24/10/1967 gün ve 67 -5087 sayılı kararında, 3656 sayılı kanunun 3'üncü maddesinin E fıkrasında askerlik hizmetini ifa etmeden memuriyete intisap edecek 6 yıldan az tahsilli yüksek okul mezunlarının 6 ay 12'nci derece aylığını aldıktan sonra 11'inci dereceye yükseltileceklerine dair hükmün daha önce memuriyete başlamış ve 12'nci dereceye yükselmiş olanlara uygulanmasının mümkün bulunmadığı gerekçesi ile dava konusu işlemi iptal etmiştir. Bu içtihadı göre memurken yüksek öğrenimlerini tamamlayan kimseler, yüksek öğrenimlerini bitirmeden önce 6 ay 12'inci derece aylığı almış olmak kaydıyla, 6 ay 12'nci derece maaşını almalarına lüzum kalmadan derhal 11'inci dereceye yükselteceklerdir.

Daire, 28/10/1967 gün ve 67 - 5170 sayılı başka bir kararında, memur ve hizmetlilerden mal beyannamesi alınması hakkındaki 6440 sayılı kanun hükümlerine aykırı olarak gayrimenkul mallarında vukua gelen önemli değişikliği bir ay içinde bildirmediği için davacının bir sene müddetle kıdem tenzili cezası ile tecziyesinde kanunsuzluk bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

Sözü edilen Daire, 5/12/1967 gün ve 67 - 5686 sayılı kararında, Emniyet Genel Müdürlüğü'nce belli hizmetlere tahsis edilmiş 1500 liralık kadrolara daha kıdemsiz kimselerin tayin edilmesi üzerine bu idarede görevli kıdemli bir memur tarafından açılan dava sonunda,, belli hizmetlere tahsis edilmiş kadroların ancak aynı hizmete atanan kimselere tahsisinin mümkün olduğunu, kıdemli özellik arzeden belli hizmetlere tayin hususunda idareyi takyit eden bir unsur olmadığını, sadece aynı hizmet dalında görevli ve ehliyet yönünden aralarında fark bulunmayan kimseler arasında tercih sebebi olabileceğini belirterek aksi

iddialarla açılan davayı reddetmiştir.

Daire, 26/1/1967 gün ve 67 - 5129 sayılı kararlar, görevlerinden istifa etmek istediklerini dilekçe ile bildiren memurların bir süre daha hizmetlerine devam etmeleri ve aylıklarının almalarının idarelerince istifa işleminin yürütülmesine engel teşkil etmeyeceği gerekçesi ile, görevinden istifa ettiğine dair dilekçeyi 28/2/1964 gününde vermesine rağmen bu tarihten çok sonra 25/5/1964 tarihinde bu dilekçenin işleme konma muamelesinin iptali talebiyle açılan davayı reddetmiştir.

Aynı Daire, 16/11/1967 gün ve 67 - 5435 sayılı kararında kanun hükümlerine uygun olarak kazanılan bir hukukî durumun bertaraf edilebilmesi bu hukukî durumu ortadan kaldıran sebeplerin mevcudiyeti ile mümkün olacağı 4936 sayılı kanunun 115 sayılı kanunla değişik 38' inci maddesinin asistanların ne gibi usullerle doktora çalışmalarına başlayabileceklerini hüküm altına aldığı ve idareye ancak çalışmaya başlama tarihinin tesbiti hususunda yetki verdiği, bunun dışında doçentlik çalışmalarına başlayan bir doktor asistanı bu çalışmalardan alıkoyma yetkisi veren bir hüküm mevcut bulunmadığı gerekçesi ile fakülte Profesörler Kurulunca davacının doçentlik çalışmalarından alıkonulması yolunda verilen ve senatonun 27/12/1966 günlü kararı ile onanan kararın kanuna aykırılığı sebebiyle iptalini hüküm altına almıştır.

Aynı Daire, 21/11/1967 gün ve 67 - 5499 sayılı kararında, Belediye Memur ve Müstahdemler Tüzüğü'nün 14'üncü maddesinde belediye zabıta ve itfaiye memurlarının tayini yetkisinin belediye başkanlarına ait olduğu yazılı bulunduğu, Belediye Meclisinin yetki dışı kararının itiraz üzerine İl İdare kurulunca iptal edilmesinde kanunsuzluk bulunmadığı gerekçesi ile Belediye Başkanlığınca açılan davayı reddetmiştir.

(Daire, 23/11/1967 gün ve 67 - 5537 sayılı kararında, yurt dışında görevli askerî ataşelerin, yanına gönderildikleri elçi veya büyük elçiler nezdinde mensup oldukları kuvvetin mümessili ve bu bakımdan askerî müşaviri olduklarını, çalışma ve hareket tarzlarının elçi Veya büyükelçiler tarafından murakabe edilmesinin tabii bulunduğunu belirterek elçiliğe baş vurulmadan doğruca bulunduğu memleketin sağlık müesseselerinde yaptırdığı tedavi masraflarının ödenmemiş olmasında kanunsuzluk bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

Sözü geçen Daire, 13/11/1967 gün ve 67 - 5353 sayılı kararında hâkim sınıfından bir kimsenin disiplin subaylığına atanmış olması kanunen almaya hak kazandığı yargıç ödeneğinin kesilmesine engel teşkil etmeyeceği, aksi düşüncenin Anayasa ile teminat altına alınmış olan hâkimlerin bağımsızlığı ilkesi ile bağlaşılamayacağı gerekmesiyle hâkimlik ödeneğinin kesilmesi işleminin iptaline hükmetmiştir.

Altıncı Daire Kararları

Bir mahalde yangın çıkması üzerine meydana gelen hasar sebebiyle şakuliyetini tamamen kaybetmesi yüzünden tehlikeli bir hale geldiği iddiasıyla bir binanın yıkılmasına o yer belediye encümenince karar verilmesi üzerine mülk sahipleri gayrimenkullarının yıkılması kararının iptali ve yıkılan kısımdan dolayı uğradıkları zararın tazminini dava etmişlerdir. Söz konusu Daire, 11/2/1967 gün ve 67-159 sayılı kararında, dosyada mevcut bilirkişi raporuna göre yıktırılmasına karar verilen binanın sağlam olduğu, bu sebeple de Ortada yıkım kararı verilmesini gerektirecek bir husus bulunmadığı anlaşıldığından yıkım kararının iptaline hüküm vermiş ve «idare "Hukukunun genel ilkelerine göre İdarî bir kararı batıl kılan mevzuata ve hukuka aykırılık bir hizmet kusuru olarak vasıflandırılır. Kamu hizmetlerini yürütmekte görevli idarenin hukuka bağlılığı dolayısıyla mevzuata uygun kararlar alması gerekir. Kanuna aykırı karar vermesi, hizmetin fena kurulduğunu ifade eder. Hizmetin fena kurulması, yanlış düzenlenerek kötü işlemesi ise hizmet kusuruna münce olur» gerekçesi ile davacıların binasından yıkılan kısmın bedelini teşkil eden 6210 liranın tazminen ödenmesine karar vermiştir.

Aynı Daire, imar ve istimlak kanunlarının uygulanmasından doğan bir dava dolayısıyla aldığı 22/2/1967 gün ve 67 - 471 sayılı kararıyla 6785 sayılı kanunun 33'üncü maddesinde imar ve yol istikamet planlarında yol, meydan, yeşil saha, park, oto park gibi umumî hizmetlere ayrılmış yerlerde mülk sahiplerine inşaat yapma izninin verilemeyeceği haller belirtilmiş olduğu, bu hükümlere göre bu gibi yerlerin 4 yıllık programa alınmış olması veya sahiplerinin yazılı başvurması gününden itibaren 5 yıl içinde istimlak edilmesi gerektiği ve bu süre içinde kamulaştırılmayan yerlerde inşaat izin verilmesi zorunlu olduğundan 4 yıllık programa dahil olduğu halde

bu süre içinde kamulaştırılmadığı anlaşılan yerde inşaata izin verilmeyeceğine dair işlemi iptal etmiştir.

Sekizinci Daire Kararı

Bu daire 1076 sayılı kanuna ek olarak kabul edilen 97 sayılı kanun hükümlerine göre muvazzaf askerlik hizmetlerini öğretmen olarak yapan ve teğmen olarak terhis edilen kimselerin de askerde geçen hizmetlerinin memuriyet kıdemine eklenmesine imkân veren 4379 sayılı kanun ve eklerinden faydalanması gerektiğine 30/11/1967 gün ve 67 - 334 sayılı kararlarla hükmetmiştir.

Ancak Beşinci Dairenin aksi yöndeki kararları karşısında, bu konudaki içtihadın birleştirilmesi maksadı ile işin İçtihadı Birleştirme Kurulu'na gönderildiği de öğrenilmiş bulunmaktadır.

Dokuzuncu Daire Kararı

Bu Daire, 7/3/1967 gün ve 67 -560 sayılı kararında, 4109 sayılı kanunun 4'üncü maddesine göre sınaî kurumlarca sarfedilen elektrikten asker ailelerine yardım zammı alınamayacağından sınaî bir müessese olan Çimento Fabrikasında harcanan elektrik enerjisinden asker ailelerine yardım zammı alınması yolundaki işlemin iptaline karar vermiştir.

Onuncu Daire Kararı

Adı geçen Daire, 10/4/1967 gün ve 67 - 921 sayılı kararında, 5434 sayılı kanunun 39'uncu maddesinin bendi gereğince re'sen emekliye ayrılan ve emeklilik işlemi Danıştay'ca iptal edilen kimsenin, eski görevi baş olduğu ve vekâletle idare edildiği halde bu yere tayin edilmeyerek başka biri tayin edilmiş olduğundan, Anayasanın 114'üncü maddesi gereğince idarenin bu zararı tazmin etmesi gerekeceğinden emekli aylığı ile faal görev aylığı arasındaki farkın tutarı olan meblâğın davacıya tazminin ödenmesine karar vermiştir.

On Birinci Daire Kararı

Sözü geçen Daire, 14/2/1967 gün ve 67 - 532 sayılı kararında, 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'nun 4'üncü maddesinin D bendi hükmüne göre belli mirasçılar için tanınmış olan 40.000

liralık muaflık haddinin aynı mirasçılara vasiyet yolu ile intikal eden mallar için de uygulanması gerektiğinden, aksi iddia ile açılan Vergi Dairesi davasının reddini hüküm altına almıştır.

On İkinci Daire Kararları

Sözü edilen Daire, 30/3/1967 günlü ve 67 - 500 sayılı kararında, 876 ve 1379 sayılı kanunlarla evlerine bedelsiz telefon verilen kimselerin ancak dahili konuşmalar için bu haktan yararlanacağını, yurt dışı konuşmalarda muaflıktan faydalanmanın bu konuşmanın görevle ilgili olduğunun tevsikine bağlı olduğunu belirterek bir il valiliğince aksi iddia ile açılan davayı reddetmiştir.

Azınlıkta kalan Başkan]a bir üye, hizmetin zamanında ve gecikmeden yürütülmesi amacıyla tanınan bu hakkın tefrikine imkân olmadığını belirterek çoğunluk görüşüne katılmamışlardır.

Aynı Daire, 29/3/1967 gün ve 67 - 557 sayılı kararında, önceden düzenlenen ve ilgili İdarî makamlarca da uygun görülen yurt dışı programlarının bir kısmına ilgili memlekete hareketten iki gün önce müsaade edemeyeceğinin bildirilmiş olmasına hizmetin tamamen kusurlu ve fertleri maddeten ve manen zarara uğratacak şekilde işlediğini gösterdiği gerekçesi ile davacı orkestra şefinin talep ettiği 10 lira maddî, 20 lira da manevî tazminatın kendisine ödenmesine karar vermiştir.

Bu kararlar hükmolunan sembolik tazminatla, hizmet icaplarıyla ilişkisi bulunmayan keyfî kararlar ve icraat mahkûm edilmiş olmaktadır.

HABERLER

Derleyen :

Yiğit Kızılcan

Yayın Müdürü

İçişleri Bakanlığı Bütçesi Senatoda Görüşüldü

Bakanlıktan

İçişleri Bakanlığı bütçesi Senatoda görüşülerek kabul edilmiştir. Bu münasebetle bir konuşma yapan İçişleri Bakanı Dr. Faruk Sükan Devlet memurunun hiç kimsenin uşağı ve kuklası olmadığını, kanunların adil ve tarafsız tatbikatçısı olduğunu partizanlık yapan memura müsamaha edilmeyeceğini söylemiş ve «Kanunları iyi tatbik eden vatandaşa eşit ve iyi muamele yapan memuru takdir ve teşçi etmeyi vazife saymaktayız.» demiştir.

Daha sonra senatörlerin çeşitli sorunlarını cevaplandıran Bakan konuşmasına şu sözlerle son vermiştir. «Anayasa'da öngörülen yetki genişliği ilkesine uygun olarak Valiliklerin hukukî durumları tarsin edilecek ve böylece Valiler nazım fonksiyonlarını noksansız ifa imkânına kavuşacaklardır.. Ayrıca İdarecilik mesleğini cazip hale getirmek için elden gelen gayreti göstermek çabası içindeyiz.»

Tetkik Kurulu Başkanlığı

- **Mevzuat ve Reform Çalışmaları**

Bakanlığımızın giriştiği. İdareyi ve İdari Metodları yeniden düzenleme çalışmalarına paralel olarak, Tetkik Kurulu Başkanlığınca yapılmakta olan dokümantasyon çalışmalarının bir bölümünü teşkil etmek üzere Fransa'daki bölge ve İl valiliklerinin teşkilât ve yetkilerinin yeniden düzenlenmesi ile ilgili olarak 1962 yılından bu yana çıkarılan bütün mevzuat (Kanun, Kanun değerinde kararname, tüzük, Yönetmelik ve genelgeler) in tümü bir külliyat halinde derlenerek dilimize çevrilmiş ve teksir olarak yayınlanmıştır. Çok Yakında ilgililere gönderilecektir.

Yine bu cümleden olmak üzere, Fransa'daki toplum zabitasına ait mevzuatla bu teşkilâtın tarihçesine ve bu günkü durumuna ait

inceleme de dilimize çevrilerek aynı şekilde yayınlanmış bulunmaktadır.

Diğer yandan İtalyan Kamu İdaresi Reformu Bakanı Prof. Giuseppe MEDICI tarafından hazırlanarak 1963 tarihinde Başbakan Amintore FANFANI'ye sunulan İtalyada idari Reform konusunda ilgili komisyon çalışmalarım muhtevi ön rapor da yine da diğer iki çevriyi yapan Dr. Jur. Alim Şerif Onaran tarafından dilimize çevrilerek yayınlanmak üzere teksire verilmiştir.

Bu çalışmalarını izleyerek Fransa'da ve İtalya'daki İdarî reform Çalışmalarına ait diğer belgelerle Belçika, İspanya, İsveç, Pakistan, Hindistan, İran, Kanada ve Meksika'da İkinci Cihan Harbini izleyerek tahakkuk ettirilmiş İdarî reformlara ait olup ilgili ülkelerdeki sefaretlerimiz kanaliyle getirilmiş olan belgeler de yine Tetkik Müşaviri Dr. Jur. Âlim Şerif Onaran'ın sorumluluğu altında dilimize çevrilerek peyderpey yayınlanacak ve ilgililerin istifadesine arzedecektir.

Özlük işleri Genel Müdürlüğü

• 45. Dönem Kaymakamlık Kursu Törenle Kapandı

Daha Önceki sayılarda açıldığını yazdığımız 45. Dönem Kaymakamlık Kursu 13.Subat.1968 günü saat 16.00 da Bakanlık Konferans salonunda yapılan bir törenle sona ermiştir.

Dahiliye Memurları Kanununun 2. maddesini değiştiren 4089 sayılı Kanunla ihdas edilen kurs 1942 yılından beri genellikle yılda 2 defa açılmaktadır. İki yıllık staj sonunda valilerince yeterlikleri tasdik edilen Maiyet Memurları Kursu çağrılmaktadır. Bu kursa daha önce de bildirdiğimiz gibi çeşitli İllere mensup 25 kaymakam adayı katılmıştır.

Kurs 6 Kasım 1967 tarihinde Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünde başlamış ve 8 haftası burada geçmiştir. Enstitüde kursa katılanlara : Türkiyenin Ekonomik yapısı ve sorunları, Toplumsal yapısı ve sorunları, Yönetim Yapısı ve sorunları, Mahallî İdareler, Kaymakamlar için Organizasyon ve Metod, Kaymakamlar için personel yönetimi, Kalkınmada Sosyal Hedefler ve araçlar ile plan uygulaması konularını kapsayan «Özel Yetiştirme Programı»

uygulanmış ve bu suretle adaylara şahsi araştırmalarını ve tartişmalarını teşvik edici yolda bilgiler kazandırılmıştır.

30 Aralık 1967 tarihinden 8 Ocak 1968 tarihine kadar yılbaşı, çeker Bayramı ve dinlenme tatili yapıldıktan sonra 8 Ocakta Bakanlık Konferans salonunda kursa devam edilmiştir.

5 Hafta süren bu ikinci devrede Genel İdare, - Zabıta - Sivil Savunma - Mali Konunlar - Nüfus - Memurun Muhakematı ve Disiplin Hükümleri - Mahallî İdareler - Toplum Kalkınması - Köy seviyesinde planlama, Koordinasyon ve Teşkilâtlanma - Kaymakamların İlçedeki görevleri ile ilgili teftiş ve denetleme konuları üzerinde ayrı ayrı 36 konferanşçı 112 saat tutan konferanslar vermiş ve tartişmaları yapılmıştır.

Ayrıca Ankaranın Kırıkkale, Çubuk ve Yenimahalle ilçelerine gidilerek, Mülkiye Müfettişlerinin yönetiminde teftiş ve denetim ile İlgili çalışmalar yapılmıştır.

Kursun kapaniş törenine İçişleri Bakanı Dr. Faruk Sükan, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Osman Meriç, Müsteşar Muavinleri, Teknik Kurulu Başkanı, Teftiş Kurulu Başkanı, Genel Müdürler, Jandarma Genel Komutam, Üniversite ve Siyasal Bilgiler Fakültesi Profesör Ve Öğretmen Üyeleri, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitümü Genel Müdürü ve Uzmanları, Türk İdareciler Demeği Genel Başkam, Merkez Valileri, Tetkik Kurulu Üyeleri, Bakanlık ileri gelenleri, ile Misafirler katılmıştır.

Toplantıda ilk konuşmayı özlük İşleri Genel Müdürü Metin Dirimtekin yapmış ve Kursa 25 Maiyet Memurunun katıldığım, yapılan imtihan sonunda hepsinin muvaffak olduğunu, kursun Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünde devamı sırasında bir Fransız Profesörüne de seri konferanslar verdirildiğini belirterek mesleğe atılacak genç kaymakamlara başarılar dilemiştir.

Genç kaymakam adayları adına konuşan Mustafa Demirel : Kurstan aldıkları yeni ve faydalı bilgilerle mücehhez olarak atılacakları mesleğe lâyık olmağa çalışacaklarım, Kaymakamların yetkileri- hin arttırılması gerektiğini, Devlet ve hükümet temsilcisi bulunan kaymakamlara gereken önemin verilmesi halinde ancak istenen randımanın alınabileceğini, kanun ve vicdanlarına göre hareket edeceklerini belirterek sözlerini bitirmiştir.

Bundan sonra Kürsüye davet edilen İçişleri Bakanı Dr. Faruk Sükan

Konuşan kursiyerin konuşmalarına değinerek İdarecilerin yetkilerinin arttırılması yolunda çalışmalar yapıldığını, 29 kişilik bir proje heyetinin güzide elemanlardan kurulmuş bulunduğunu, bunla- trn İdarî reform için çalışmalar yaptığını, İdarecilerin mesuliyetleriyle mütenasip selâhiyetlerle mücehhez kılınmalarının gerektirdiğine inandığım, Kaymakamların en ücra Yurt köşelerinde Bakanlığın Çalışmaları ve İdarî gelişmeler konusunda bilgi sahibi kılınmaları ve icraatlarında bundan yararlanmaları için Bakanlık Tetkik Kurulunda kesif çalışmalar yapıldığını, semeresinin pek yakında alınacağını, «Testiyi kırıp getirenle dolu getirenin» aynı tutulmaması için yeni bir sicil ve terfi sistemi getirmek yolunda çalışmalar yapıldığını belirterek Kaymakamların maddî yönden da tatmini gerektiğini, sosyalizasyon bölgelerinde en alt kademedeki sağlık personelinin bir kaymakamdan daha iyi maddî şartlar altında çalıştığını, bunun en yakın bir zamanda telafi edileceğini, devletin imkânlarına göre gereğinin yapılacağını ve bunun üzerinde çalışıldığını ifade ederek, genç idarecilerin, her zamanki gibi bu günde feragat ve fedakârlık duygulan içinde Cumhuriyet ve inkılâpların bekçisi olduğunu belirterek kendilerine başarılar dilemiştir.

Bundan sonra Kurs birincisi İstanbul Maiyet Memuru İsmail Hakkı Başman'a Kurs İkincisi, Aydın Maiyet Memuru Şenol Engin'e ve Kurs Üçüncüsü İstanbul Maiyet Memuru Ayhan Demircan'a birer kol saati hediye edilmiş ve kuraların çekilmesine geçilmiştir.

Kaymakamlar bu kuraya göre aşağıdaki ilçelerde görev alacaklardır:

1 .— İzmir	Maiyet Memuru	Önder Bıçakçı	Torul
2 — Ordu	» »	Erdoğan Cebeci	Erfelek
3 — Uşak	» »	Remzi Banaz	Şavşat
4 — Bursa	» »	İsmet Çürük	Çamardı
5 — Nevşehir	Maiyet Memuru	Ömer Büyükkent	Sorgun
6 — Gaziantep	» »	M. Efnan Özbek	Gölbaşı
7 — Adana	» »	Hüseyin Kaya	Yavuzeli
8 — Aydın	» »	Şenol Engin	Andırın

9 — Antalya	»	»	Hasan Pakir	Kâle
10 — İçil	»	»	Hüseyin Asar	Ulubey
11 — Niğde	»	»	A. Müslim Öztekin	Uluborlu
12 — İstanbul	»	»	Ayhan Demire un	Kemah
13 — Konya	»	»	Mustafa Demirel	Türkoğlu
14 — Ankara	»	»	A. Üter Taner	İmranlı
15 — Ankara	»	»	İ. Yaşar Uğurlu	Tortum
10 — İstanbul	»	»	İ. Hakkı Başım an	Arsin
17 — Samsun	»	»	İbrahim Levranlı	Tomarza
18 — Ordu	»	»	Aziz Sevinç	Kalkandere
19 — Malatya	»	»	Sıtkı Arslan	Küre
20 — Sivas	»	»	S. Ünal Işit	Borçka
21 — Ankara	»	»	İsmet Kaplan	Ardahan
22 — Ankara	»	»	Çetin Yücel	Kâğızman
23 — Ankara	»	»	İhsan Uğurcan	Gemerek
24 — Ankara	»	»	Tacetin Pakelgil	Şuhu t
25 — Ankara	»	»	M. İlyas Aksoy	Dereli

Kendilerini kutlar başarılar dileriz

• **Toplum Kalkınması Konularını İşletme Toplantıları :**

Bakanlığımızla Plânlama Teşkilâtının müştereken tertipledikleri Toplum Kalkınması toplantılarından ilki 6-7 Şubat 1968 tarihinde Hatay'da yapılmıştır.

İçel, Adana, Maraş, Gaziantep ve Hatay Vali Muavini, Kaymakam, Hukuk İşleri Müdürleri ile Şube Müdürlerinin katıldıkları toplantıya Bakanlık Mahallî İdareler Genel Müdür Muavini Aslan Başarır ile Özlük İşleri Genel Müdürlüğü Eğitim Şubesi Müdürü Sezai Taşkeli ve Devlet Plânlama Teşkilâtı uzmanı Necati Mutlu, Köy İşleri Bakanlığında Orhan Bahçelioğlu ve Satılmış Çağlar, Halk Eğitim Genel Müdürlüğünden Eşref Kılıç katılmışlardır.

Toplantı 1,5 gün devam etmiştir. Toplum Kalkınmasının kavramı, tanımı ve teşkilâtlanması, köy ve köy sorunları, kalkınma planında köyle ilgili ilke ve hedefler toplantıda izah edilmiş ve konular üzerinde tartışılmıştır.

• **A.S.T.E.F. Bursundan İstifade ile Fransa'ya Gidenlerin Bir Kısmı Döndü**

Fransız Hükümetinin A.S.T.E.F. teşkilâtı tarafından tahsis edilen 6 ay süreli ve 750 franklık burstan istifade ederek Fransa'ya 1 Ağustos 1967 de giden ve Mahallî İdareler ve İdarî Reform konularında incelenmelerde bulunan Bakanlık Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü

3. Şb.Md. Nihat Üçyıldız, Köyceğiz Kaymakamı Ali Arguvanlı ve Mengen Kaymakamı Ahmet Özer yurda dönmüşlerdir.

Aynı grupta giden İller İdaresi Genel Müdürlüğü 2. Şb. Md. Mecit Sönmez de Şubat sonunda dönecektir.

Sözü geçen burstan istifade eden bu kıymetli meslekdaşlar Paris ve Vichy'de 2 şer aylık lisan kurslarından sonra muhtelif vilâyetlere giderek Fransız Mahallî İdareleri ve İl Teşkilâtı ile sorunları üzerinde tetkiklerde bulunmuşlardır.

Ancak Fransız Hükümetinin verdiği 750 franklık burs kâfi gelmediğinden giden arkadaşlar sıkıntı çektiklerini beyan etmişlerdir. Bakanlığımızın, almış olduğu yeni bir kararla Bakanlık bütçesinde bir miktar ilâve yapması, incelemelerin daha rahat bir durumda yapılabilmesi bakımından, çok yerinde olmuştur.

• **İçişleri Bakanlığı Hizmet ve Teşkilâtım Yeniden Düzenleme Toplantılarından 5. cisi Konya'da Yapıldı :**

Bir süreden beri yapılmakta olan İçişleri Bakanlığı Hizmet ve Teşkilâtım Yeniden Düzenleme toplantılarından 5 incisi Konya'da yapılmış ve İçişleri Bakanı Dr. Faruk Sükan açış konuşmasında «İdarenin her yönü ile ıslahı, yeni baştan düzenlenmesi, Türkiye'nin icabıdır. Bu bakımdan idareyi yeni baştan düzenlemeye girilmiştir. İslahat hareketlerine girişmek ve yeni baştan tanzim etmek için bilinen hakikatler yanında araştırma gerekir. İslahatta her şeyden önce gaye ve hedef bilinmek zorundadır. Hedefsiz İslâhat mümkün değildir.» demiştir.

Sükan daha sonra ıslahattaki diğer unsurların, inanmış ve iman etmiş kalifiye elemanlarla sağlanacağını belirtmiş ve mevzuatın aksaklıklarından bahsetmiştir. Devlet İdaresi kapalı yerden idare edilemez. Tedbirler dört duvar arasında alınamaz. Tedbirleri hadisleri yaşayan insanlar arasına girmek suretiyle almak için bu çalışmalara girişmiş bulunuyoruz. Meseleler muhitten merkeze ve merkezden muhite gön-

derilmek suretiyle İlmî zaviyeden çağın icabı olarak ele alınmak zorunluğundadır.» demiştir.

Bakan, konuşmasına devamla Belediyelerin bugün beldelerin ihtiyaçlarına cevap verecek durumda olmadıklarını gelirlerinin hizmetlerine yetmediğini, 1930 tarihinde o günün Türkiyesine göre hazırlanmış olan Belediye Kanununun bugünün Türkiyesinin ihtiyaçlarına cevap veremeyecek durumda olduğunu, küçük belediyelerin memurlarının yetersizlikleri yüzünden ihtiyaca cevap veremediklerini, bunun için Bakanlığın «Mahalli İdareler Meslek Okulu» açmak için çalışmalar yaptığını, il ve ilçelerdeki idare heyetlerinin 160 kadar görevlerinin tesbit edildiğini, bunlardan ancak 5 sinin ifâ edildiğini bununda görevlerin salâhiyetlere göre hazırlanmadığından ileri geldiğini belirterek «Türkiye bir kalkınma hamlesi içindedir. Bunda herkesin hatta dağdaki çobanın dahi payı vardır. Nemelazımcılıktan ve sorumluluktan kaçınma duygusundan süratle uzaklaşmak zorundayız. Aksi halde Türkiyenin hiç bir davası halledilemez. Siyasî mücadeleler seçim kampanyası zamanına inhisar etmeli, onun dışında birlik ve beraberlik ruhu sağlanmalı, bölücü ve ayrıcı siyasî çatışmalara gidilmemelidir. Birlik olarak herşey yapılır Birlik zorla ve tedhişle değiş sevgiyle kurulur ve ancak bu suretle ayakta tutulur... Siyasî çatışmalarımızı idarenin üzerinden çekmeliyiz. İdareci tefrikçi değil tevhidci olmalıdır. Tedhidci olan idareci örnek, insandır.» denir.

Mahalli İdareler :

• Aydın Belediye Başkanları Bölge Toplantısı :

Türk Belediyecilik Derneğinin AT.D ile işbirliği yaparak düzenlediği Bölge toplantılarından üçüncüsü Aydın'da 27, 28 ve 29 Ocak günlerinde Aydın Belediye salonunda yapılmıştır. Toplantıya Aydın İline bağlı bütün Belediyelerin Başkanları ile Antalya, Burdur, Denizli, İzmir, Kütahya, Manisa, Muğla ve Uşak İl, İlçe, Bucak ve kasaba Belediye Başkanları katılmıştır.

27.Ocak.1968 Cumartesi günü saat 10.00 da başlayan toplantının açış konuşmasını İçişleri Bakam Dr. Faruk Sükan, Türk Belediyecilik Derneği Başkan vekili İsmet Sezgin ve Aydın Belediye Başkanı yapmışlardır.

Daha sonra Mahalli İdareler Genel Müdürü Sedat Erdoğan «Belediye Kanununun aksayan tarafları ve yeni tasarının getirdiği yenilikler» mevzuunda bir konuşma yapmış ve konunun tartışması yapılmıştır.

İçişleri Bakanlığı Müsteşar Muavini Orhan Erbuğ «Belediye Gelirleri ve Belediye Gelirleri Üzerinde Yeni Çalışmalar» konusunda izahlarda bulunmuş ve keza konu tartışılmıştır.

28.Ocak.1968 Pazar günü saat 9.30 da başlayan ikinci gün toplantısında «İmar Planları, Personel Yetiştirme Programları ve belediyelerle ilgili diğer konular» üzerinde İmar ve İskân Bakanlığı Müsteşar Muavini İlhan Ersoy açıklama yapmıştır.

Daha sonra Aydın Belediye Başkanı «Aydın Belediyesinin bazı çalışmaları ve diğer belediyelerle ortak sorunları» hakkında açıklamalarda bulunmuştur.

Konuşmalar bitince gruplar halinde şehirde ziyaretler yapılmıştır.

29.Ocak.1968 Pazartesi günü yapılan son gün toplantısında : İller Bankası Genel Müdürü Esat Kıratlıoğlu «İller Bankasının çalışmaları ve gelecek yıl programı» konulu konuşmayı yapmış ve konu üzerinde tartışma yapılmıştır.

Aynı gün saat 12 de toplantı sona ermiştir.

• Belediye Başkanları Arasında Yapılmakta Olan Toplantılardan 4. cüsü Gaziantep'te Yapılacak.

Türk Belediyecilik Derneği ile A.I.D. tarafından düzenlenen Belediye Başkanları toplantılarından 4. cüsü 24, 25, 26 Şubat 1968 günleri arasında Gaziantep'te yapılacaktır.

Belediye Kanununun aksayan tarafları ve Yeni Belediye Kanununun getirdiği yenilikler, Belediye Gelirleri ve bunlar üzerinde yapılan çalışmalar, imar planları, personel yetiştirme programları ve Belediyelerle ilgili diğer konular, Gaziantep Belediyesinin sorunları ve gelişmesi, İller Bankasının çalışmaları ve gelecek yıl programı konuları ele alınacak ve tartışılacaktır.

Toplantıya İçişleri Bakan Dr. Faruk Sükan, İçişleri Bakanlığı Müsteşar Muavini Orhan Erbuğ, Mahallî İdareler Genel Müdürü Sedat Erdoğan, İller Bankası Genel Müdürü Esat Kıratlıoğlu, İmar ve İskân Bakanlığı yetkilileri ile, Gaziantep, Adana, Adıyaman Diyarbakır, Hatay, İçel, Malatya, Maraş, Mardin ve Urfa İlleri, İlçeleri, Bucak ve kasabalarının 146 Belediye Başkanı katılacaktır.

Sivil Savunma İdaresi Başkanlığı

• İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma İdaresince açılan Seminerde İçişleri Bakam bir konuşma yaptı

Sivil Savunma Kolejinde giderek Türkiye'nin hassas bölge il ve ilçe Vali Muavinleriyle Kaymakamlarının katıldıkları seminerde bir konuşma yapan İçişleri Bakanı Dr. Faruk Sükan, bir hayli geri olduğumuz Sivil Savunmamızın seferde ve hazerdeki önemine işaret etmiş, illerdeki teşkilâtın pek iç açıcı olmadığını, hadiselerde Sivil Savunma planlarının tatbik mevkiine konmadığını, bunun nedenlerinin üzerinde durarak, kifayetsiz olduklarını söylemiştir.

Daha sonra Sivil Savunma araç ve gereçlerinin noksan olduğunu hadiselerin Bakanlığı yeniden çalışmaya ve yeni baştan reorganizasyona götürdüğünü, Sivil Savunma mevzuatının günün şartlarına ve realitelere göre yeniden tanzim edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Bakan daha sonra 6 milyon liraya çıkacak ve Ekimde temeli atılacak olan Sivil Savunma Sitesi projeleri hakkında ilgililerden bilgi almıştır.

Emniyet genel Müdürlüğü Eğitim Faaliyetleri

1 — 15.1.1968 tarihinde tedrisata başlayan İstanbul Polis Okulunun 2 ci dönemine (250) polis stajyerinin tayinleri yapılmış ve öğrenime başlatılmışlardır.

2 — İzmir Polis Okulunun 29.1.1968 tarihinde başlayan 15 ci dönemine (125) polis stajyerinin tayinleri yapılmış ve öğrenime başlatılmışlardır.

3 — İzmir Polis Okulunda 16.12.1967 tarihinde başlayan ve 16.1.1968 tarihinde nihayete eren 3 cü dönem trafik kursundan (62) polis memuru mezun olmuş ve kendilerine sertifikaları verilmiştir.

4 — 4 Ocak 1968 tarihinde başlayan ve 4 ay devam edecek olan daktilo kursuna Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilâtından (11) memur iştirak ettirilmiştir.

5 — 22.1.1968 - 6.2.1968 tarihleri arasında Bölge Trafik Eğitim Dershanesinde bir Trafik Bilirkişi Kursu tertip edilmiş ve bu

kursa katılarak başarı gösteren (16) polis memuruna bir tören sonucu sertifikalan verilmiş ve Emniyet Genel Müdürü Hayrettin Nakiboğlu Trafik Kazalarının tesbiti ve delillerin toplanması konusu ile Trafik Kanununun 48 ci maddesi hakkında bir konuşma yapmıştır.

6 — 5.2.1968 tarihinde Polis Enstitüsünde başlayıp 4 ay devam edecek olan Teknik Büro Personeli Yetiştirme Kursuna muhtelif kadrolardan (18) polis memuru iştirak ettirilmiştir.

7 — Polis Enstitüsü atış poligonunda Emniyet Genel Müdür Muavini Rıfat Ergun başkanlığında İdareci Yusuf Aydın ve atış öğretmeni Halil Batıoğlu nezaretinde atış takımına iştirak ettirilen 4 ü hanım olmak üzere 28 kişilik âmir ve memura muhtelif cins tabancalarla atış eğitimleri yaptırılmıştır. Ayrıca kurşun geçmez çelik yekelelere de Genel Müdür Muavini Rıfat Ergun tarafından bizzat atış yapılmak suretiyle denemeler yapılmıştır. Bu denemeler gazeteciler tarafından ilgi ile takip edilmiştir (Atıcılık takımı ise) Haftanın muayyen günlerinde atış eğitimi denemelerine devam ettirilmekte olup ilerde iç ve dış bölgelerde yapılacak atış müsabakalarına katılacaklardır.

8 — Yaşar Doğu güreş müsabakalarına altı takım arasında iştirak eden Emniyet Güreş takımı bu müsabakalarda 4 birincilik 2 ikincilik ve 1 de 3 cülük almak suretiyle takım halinde birinci olmuşlardır.

Jandarma Genel Komutanlığı :

• Jandarma Teşkilâtının 122. Yıldönümü Kutlandı :

16/Şubat/1968 tarihinde Jandarma Teşkilâtının 122. ci yıldönümü olduğundan bugün törenlerle kutlanmıştır. Bu münasebetle saat 9 da Anıt Kabre bizzat Jandarma Genel Komutanı Haydar Sükan tarafından çelenk konmuş defteri mahsus imzalanmıştır. Daha sonra Hürriyet Şehitleri ziyaret edilmiş ve çelenk konmuştur. Zafer ve Ulus meydanındaki Atatürk anıtlarına da çelenkler konularak saygı duruşunda bulunulmuştur.

• **Fazla Hatla bilet satanların cezalandırılmaları için bir kanun tasarısı hazırlandı**

Fazla fiatla bilet satanların cezalandırılmaları hakkında İçişleri Bakanlığı Müsteşarı ile Adalet Bakanlığı Müsteşarının müştereken hazırladıkları kanun tasarısı Başbakanlığa sunulmuştur.

Beş maddeden ibaret bulunan kanun tasarısı aynen şöyledir :

Madde I — Sporla ilgili gösteri ve müsabakaların yapıldığı yerlerde, Sinema, Tiyatro, Konser Salonları veya benzeri yerlere girişi sağlayan bilet, davetiye veya her çeşit giriş kartlarını, mutad satış yerleri dışında ve bedellerinden fazlasına satanlar, sattıranlar, satış maksadı ile bulunduranlar, satışına vasıta olanlar ile bunlara bilet, davetiye veya giriş kartlarını temin edenler yahut temin etmelerine vasıta olanlar bir aydan aşağı olmamak üzere hafif hapsi ve 250 liradan 1000 liraya kadar hafif para cezasıyla cezalandırılırlar.

Madde 2 — Bu kanuna aykırı hareket edenler hakkında soruşturma ve koğuşurmalar 3005 sayılı Meşhut Suçları Muhakeme Usulüne dair kanun hükümlerine göre yapılır.

Madde 3 — Bu suçlara ilişkin davalar Sulh Mahkemelerinde . görülür.

Madde 4 — Bu kanun Yayımı tarihinde Yürürlüğe girer.

Madde 5 — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.